

„תן איפוא לקצין המשטרה להכנס פנימה ולדבר אלי, ותן לו להוציא את אשתי וילדי, לבל תאונה אליהם רעה במקרה התנגשות.“
 „אולם, אדוני,“ נשמע קול מלא עלבון, „האם לא אנחנו שומרים עליהם מכל רע? יתר על כן, אחדים מן החמשה לא יתנו להם ללכת, עד שתשוב אתה, כדי שיהיו למגן להם מפני אנשיך.“

„יודע אני, הוי, קאסים אחי, אולם נשים פתיות ופחדניות הן, והפרנקיות גרועות אפילו מנשי הגזע האציל שלכם. ולא עוד,“ שיקר הקצין בלי בושה, „סבורני, שאשתי הרה, וחוששני, שהפחד עלול לפגוע בולד העתיד להולד. הלואי והיה זה בן זכר!“

„אם כן, נעניתי לך, איפנדי. היא יכולה איפוא לצאת עם הבת הפעוטה. אולם אנשי לא יסכימו בשום אופן, שגם הילד ג'ורג', היקר לך מכל, יעזבם.“

„קאסים, וכי סבור אתה, שהאם תלך בלי הנער? עשה כאשר ביקשתיך, ולעולם לא אשכח את חסדך זה. ובי נשבעתי, כי כל רעה לא תאונה אליכם. כעת תן ואדבר אל הקצין.“

כעבור רגעים מספר, בהם הוסיפה אשתו להוכיחו על רוע מזלה, עלה בידו להתקשר עם קצין המשטרה הערבי ולתת לו הוראות, להוציא את המשפחה מן הבית ולהקיפו מבחוץ. עם זה אסר עליו להתגרות בבני הארמשי או באסיריהם, עד שישוב הוא לעכו. לאחר שנתבשר, כי בני משפחתו יצאו בשלום מן הבית, מיהר לעזוב את חיפה. נזדמן לו המהנדס המחוזי, פטר נובל, שנסע אותה שעה במכוניתו לעכו. המהנדס היה ידוע כעברייך על כל חוקי התנועה, ומכוניתו המגמאת ארץ היתה גורמת לנוסעיה ריסוק אברים ממש. אולם אבוג'ורג' שמח להזדמנות שניתנה לו, להקדים את בואו הביתה, שם חיכו לו בכליון עינים אשתו האיטלקית, בני ובתו הפעוטים וכל שבט הארמשי, עם חמשת אסיריו.

פרק ח

שלום על הגבולות

היה היה כומר מארונטי באחד הכפרים, הסמוכים לרמה, ולו בת יפה-פיה וקלת-דעת. הרבה מוסלימים צעירים ביקשו את חברתה, והבריות החלו מרננים אחריה. כרגיל במקרים כאלה, היה אביה, זה האדם היותר קרוב אליה, האחרון להטיל חשד בבתו, ובמשך זמן רב לא נפקחו עיניו לראות מה שהיה גלוי וידוע לכל בני הכפר מזמן. אפילו אבו-ג'ורג' השגיח במספר צעירים מוסלימים, שהסתובבו בביתו של הכומר, מדי בוא הקצין לבקרו. אחד הצעירים האלה הרגיש עצמו בן-בית במידה כזו, שבשעה שביקש הקצין גפרור להדלקת מקטרתו, נכנס בלא נטילת רשות לאחד החדרים הסמוכים והביא משם תיבת גפרורים. לכתחילה ייחס אבו-ג'ורג' את מצב-הענינים לשאיפתו המפורסמת של אותו הכומר להכניס את המוסלימים תחת כנפי דתו הצרופה, אולם משהתבונן קצת בהליכות הבת עם אותו הצעיר, נתברר לו, שאין הדבר כן. לאחר שנפרד מן הכומר, קרא את הצעיר מביא הגפרורים אחריו החוצה, דרש ממנו ביאורים להתנהגותו החפשית מדי בבת-הכומר. הצעיר חייך ואמר, מתוך משיכת כתפים:

„איפנדי, הלא רק נוצריה היא, ובין כך וכך אין לה חלק לעולם הבא. תהא ניהנית, לפחות, בעולם הזה.“

„העולם הבא אינו מעניני,“ השיב אבו-ג'ורג', „אולם עלי להשגיח על הסדר במחוזי ולמנוע דברים, העלולים להפריעו. כי על כן אני מתרה בך, להניח לאותה בתולה.“

„בתולה!“ לגלג האיש. „חה-חה!“

אבוג'ורג' תפס את הפרחח בכתפו, ונתן בו את עיני תכלתו האיומות, כשהוא צועק בקול:

„הוי, כלב בן הכלבתא, הבזו הלשון תעיו לדבר אתי? זכור: אני לא ארשה קטטות והריגות בגלל אשה משרכת דרכיה. הנח לה, אמרתי.“

„סלת לי, איפנדי“, אמר הפרחח, כשהוא נרתע אחורנית, וכשהתרחק קצת מן הקצין הזועם, הוסיף בעזות: „אילו ידעתי, שמקנא אתה לנערה, ושאני מפריע בעדך, הייתי מסתלק ממנה זה כבר.“

ברור היה לו, שבכל נסיון נוסף מצדו, לשמור על השלום בכפר, עתידים לגלות פנים שלא כהלכה, ולפיכך הסיח את דעתו מכל העניין.

כעבור שבועות מספר קרה מקרהו שוב לבקר אצל הכומר, ולתמהונו נעדרה הבת מן הבית. האב ביאר שנסעה לבית-לחם לבקר אצל קרוביה, ואבוג'ורג' שמח על השקט, שהשתרר בכפר, בלכתה. בעוד חודש ימים, כששמע מפי הכומר, שהנערה לא שבה עדיין, התפלא על הדבר, אך לא הוסיף לחשוב עליו. ברם, כשבוע ימים לאחר ביקורו זה, קיבל מכתב, בלא חתימת שם, בו נאמר, שהנערה נרצחה בידי אביה. הוא השיג את הכתבות של כל קרובי הכומר בדרום הארץ, ושלח אליהם אחד מבלשיו, ששב והודיע לו, כי הנערה לא ביקרה אצל קרוביה במשך הרבה חדשים.

אבוג'ורג' חזר תיכף לכן לכפר, ושוב פתח בשיחה עם הכומר על בתו. לבסוף אמר, שהוא נוסע לבלות את חופשתו בירושלים, ושאל את הכומר, אם יש ברצונו למסור בידיו דרישת שלום אל בתו, המתגוררת, לדבריו, בכפר אורטאס, הסמוך לבית-לחם. אגב שיחה, התהלך הקצין בבית, מחדר לחדר, כשהכומר נגרר

אחריו. כשהגיע לבית-הכסא, השגיח בריח הצחנה העולה מן הבור שבחצר, והוא חריף הרבה יותר מן הרגיל. הוא הסיר את מכסה הבור, והתחיל מחטט בתוכו במקלו, ובמהרה מצא אחד מאברי הנערה המתה. הוא קרא לשוטרי הרוכבים, וציוה עליהם להביא כמה פלחים מן הכפר, שהריקו את הבור, עד שמצאו את שאר חלקי הגוף המרוסק של הבת האומללה.

אבו־ג'ורג' חזר עם האב אל הטרקלין ופתח בחקירה. לא ארכה השעה, עד שפתח הכומר את פיו.

„באלהים ובכל קדושי נשבעתי, כל האמת ורק האמת אספר לך. בתי יצאה לתרבות רעה, זונה מופקרת, ולא היתה לה תקנה אלא מיתה. בתי, בת כומר, היתה, וזה הכביד את חטאה שבעתים. הגיעו אלי כל מיני שמועות, ולא האמנתי. יסלח לי אלהים, לא האמנתי, שיוסרא הפעוטה שלי תהא מוכשרת להפקיר עצמה במידה כזו.“

„שתוק, ואל תוסיף דבר עוד“, התרה בו אבו־ג'ורג', „כי עלי לכתוב את כל דבריך על הנייר, והם יובאו לפני המחכמה. אני מיעץ לך לראות עורך-דין תחילה, זה ילמד עליך סניגוריה במשפט.“

„לא“, אמר הכומר, „דבר אדבר, כי ימתקו ימי האחרונים, אם אגול נטל כבד זה מעל לבי.“

אבו־ג'ורג' קרא לסרג'נט, שהביא נייר ודיו, והודעתו של הכומר נרשמה מלה במלה.

„יום אחד נוכחתי, שבתי חטאה עם צאלת איברהים מיפלח ואחרים, ולא עוד אלא שנתעברה. זאת גיליתי, לאחר שמצאתיה חולה ותשושה במטתה, כי הלכה לראות את בת השטן, פאטמה זינובה הדרוזית, המסייעת במשרות-עשבים ארורות ידי בנות משרכות דרכן, להפטר מן העוברים שבמעיהן. טפלתי עליה אשמה, ובמצח נחושה הודתה בדבר, באמרה, שקפצה עלי זיקנה ושוב איני

מוכשר לראות בהתקדמותו של עולם. תבעתי את שם אבי הילד, אך היא לא ידעה מי האב, כי זנתה עם אחדים, כולם מוסלימים ארורים.

„אז מלאתי חימה מעוצר רעה ויגון, כיסיתי את פניה בכרים, עד שנחנקה ומתה, ניתחתיה אברים אברים והסתרתי את הגופה בבור.“

לאחר שחתם על ההודעה, החוה קידה ושאל: „מה יהא בסופי כעת, אבו־ג'ורג' איפנדי?“

„זאת לא אוכל להגיד, אבי,“ השיב הקצין. „עליך לבוא לבית־הסוהר, אחר תעמוד למשפט על רצח ילדתך, ואשר למידת ענשך, לאלהים ולעתיד פתרונים.“

הוא מסר את האסיר בידי שני שוטרים, וציוה עליהם לנהוג בו במידת הרחמים, בדרך לעכו, שם יוכלו בבית־הסוהר עד לבירור משפטו. הוא עצמו היה צריך לצאת לתרשיחא, כדי לתפוס שיירה של מבריחי־מכס, שעליה הודיעו לו ידידיו הצרפתים מעבר לגבול. ברם הוא לא תפס יותר מחמשים ואחד קילוגרם של טבק, הואיל ורובה של השיירה התחכמה לעבור את הגבול במקום אחר.

למחרת הבוקר הגיע לעכו, שם קידם את פניו הקצין הערבי, ובשורה בפיו, שהכומר האסיר איבד את עצמו לדעת בדרך לבית־הסוהר. כיון שהקצין פקד על שומריו לנהוג בו כבוד הורשה האסיר, בבואו לכפר מג'דל־כרום, שם עמדו השוטרים לפוש עם סוסייהם, לכתוב אגרת, בתנאי שהקצין יקרא בה, בטרם תישלח לתעודתה. משם המשיכו השוטרים והאסיר את דרכם במישור, כשפנה אליהם הכומר שוב וביקש רשות לשתות מים מן השוקת, ליד באר אחת שבדרך. הואיל ולא יכול לברוח במישור, ניתנה לו גם רשות זו. פתאום שמעו קול צווחה ושכשוך של מים, וכשרצו לבאר, מצאו שהכומר קפץ לתוכה בעומק של 30 אמות, וניפץ את גולגלתו אל

קיר־האבן. האגרת האחרונה של הכומר, שנכתבה במג'דל־כרום, נמסרה לקצין במעטפה, ללא כל כתובת עליה.

אבו־ג'ורג' שלח את הקצין הערבי והשוטרים מלפניו, פתח את המעטפה וקרא באגרת, לאמר:
„אבו־ג'ורג' איפנדי,

„אני הכומר הנקלה, העומד בשערי מות, גמרתי אומר לאבד את עצמי לדעת, בטרם אגיע לעכו. די קלון המיטותי על כהונתי ועל אמונתי במעשה שעשיתי, וכעת הבינותי, שלא הייתי רשאי לקחת את נפש הנערה. גם כי חטאה, הן לאלהים חטאה, ולפני האלהים יבוא משפטה, לשבט או לחסד, ואני הרגתי בחמתי מתוך אהבה עצמית גרידא.

„בל ייאמר, שכומר מכהני הכנסיה הקדושה הועלה לגרדום על רצח בתו, ואפילו אם אביא עלי דינו של גיהנום בהמיתי את עצמי, עלי לעשותה, למען כבוד הכנסיה. כי בהמיתי את עצמי, לא יהי הדבר לשיחת רבים, ולא יוסיף להתענות את הנוער מדרך האמת.
„תודתי נתונה לך על כל מה שעשית בשבילי, בעבר, ואם יהא הדבר ראוי והוגן בעיניך, התפלל נא לעילוי נשמת אדם, הסבור ויודע, שחובתו להמית את עצמו. היה שלום.”

אבו־ג'ורג' מישש בארנקו, הוציא שטר של לירה, שם אותה במעטפה, לחץ בכפתור הפעמון, ונתן את המעטפה בידי משמשו.
„קח את המעטפה הזאת אל זקן המנזר הפרנציסקני שבעיר, ובקש מאתו לערוך תפילות לעילוי נשמת אדם, ששבק חיים לכל חי.”

התמדתו הגדולה של אבו־ג'ורג', חריצותו, עקשנותו ברדיפת הפושעים במחוזו, שיטת־המשמרות האינטנסיבית שהנהיג, ומזלו הטוב, ששחק לו כל הימים, החלו לתת אותותיהם. פלחי הכפרים

והבידואים הנוודים לשבטיהם יראו מפניו וכיבדוהו, כבן בריתו של השטן, המגלה לו לקצין את כל מעשיהם הנסתרים, והם עצמם החלו להביא לו ידיעות חשאיות לרוב על הנעשה במחוז. השוטרים הילודים עצמם החלו להתיחס למקצועם ברצינות ואל המדים, שהם לובשים, בכבוד ובגאווה מוצדקת, ואוכלוסי המחוז שומרי-החוק ראו בעצם הופעתם של מדי-החאקי את סמל הבטחון לנפש ולרכוש, שהיה חסר בגבולות הצפון כה רבות בשנים.

אולם הדבר הגדול הזה לא נעשה מבלי שהאיש האתראי לו, ישלם את מחירו ביוקר רב. עול העמידה המתמדת על המשמר במחוז גדול ופרוע, דאגת הטיפול במאות אסירים מסוכנים, בבית-הסוהר הנתון לפיקוחו, שרצונם המקובץ נאבק עולמית עם רצונו הוא, האיומים הבלתי-פוסקים של אלימנטים פושעים כלפיהו וכלפי משפחתו, פעלו את פעולתם ההורסת בגופו האמיץ. כשתוסיפו לזה, שעין רבים מחבריו לעבודה צרה בהצלחתו, ועל כן השתדלו תמיד לזלזל בו ולמעט את דמותו בפני הקצינים הגבוהים מהם, דבר שמרר את חייו; כשתוסיפו לזה את העבודה הקשה, שהטיל על עצמו בסלילת כבישים, להחשת תנועתם של שוטריו בין כפר לכפר, הנקל לראות, שכל אלה היו למעלה מכחות אנוש. ואם לא די בכל אלה, פגעה בו גם המלריה, מחלה ממארת זו, שהיתה רווחת בעכו ביותר, אותה המחלה עצמה, שהשמידה כמעט את כל חילו של ריצ'רד לביהאריה בימי מסעי הצלב.

בית-הסוהר עצמו הצריך את עבודתם המלאה של שני קצינים בריטיים, משטרת-המחוז הצריכה, לפחות, עוד שנים, בעוד שסלילת הכבישים היתה עשויה למלא יום עבודה של כל אדם אחר. עזרת-מה ניתנה לו, כשנשלח פרידי מילר, פקיד של משרד הדואר לשעבר, לפקח על מחנה האסירים, אולם העבודה הכפולה והמכופלת הוסיפה להתיש את כחו של אבו-ג'ורג'.

ברם יותר מכל פגע בו והכאיב לו יחס הזלזול וחוסר האהבה מצד הקצין הממונה עליו, ו. פ. סינקלר, מפקד משטרת המחוז, אדם חרוץ, אבל אכזרי, שזכה למשרתו הגבוהה בגלל ידיעתו הזעומה בלשון הערבית, והיה מתפאר בגלוי, בזה, ש"שבר" כתריסר קצינים במשך ימי כהונתו במשטרה. כמה קצינים נמוכים היו מוכנים ומזומנים לקשור קשר על אבו־ג'ורג', כדי לקבל חלק מתפקידיו, אם כי לא נמצא איש, שהיה מסכים למלא את כל חובות משרתו האחראית. בדעתו, שעליו להזהר לא רק מן השקרים והמ־זימות של אנשי המחוז, ומן התחבולות והקנוניות של אסיריו, אלא גם מפני מעילה באמונו מצד אלה, שעליהם ועל עזרתם היה צריך לסמוך, אין פלא בדבר, שהוא נעשה סר וזעף יותר ויותר מיום ליום, וסיגל לעצמו מדרכיהם ואמצעיהם של מבקשי רעתו.

משהונח לו כעת מרוב הפושעים הילודים, שבהשתדלותו נתפסו, או נהרגו בקרבות עם המשטרה, או הועלו לגרדום, בבית־הסוהר שבעכו, עשה מאמץ חדש, לשים קץ לסכסוכי גאולת־הדם, שפילגו את השבטים השונים במחוזו לכנופיות־מרצחים. הרציני שבכל הסכסוכים האלה היה קיים זה עשרות בשנים בין שבט הארמשי לשבט סמינע. הרבה טרחות טרח אבו־ג'ורג', עד שקיבל את הסכמת שני השבטים, להיועד שליחי שניהם יחד, כדי להשלים ביניהם. נועדו, עמדו על המקח בנוגע לפיצויים, כופר הנפשות שנרצחו במשך כל השנים. הפיצויים ניתנו בכבשים, ששחטו ונאכלו בכרה הגדולה, שנערכה לכבוד השלום, וזקני שני השבטים שיבחו וקילסו לאבו־ג'ורג', שהגדיל לעשות.

יום אחד, כעבור שלשה שבועות, כשיצא הקצין בבוקר השכם מפתח ביתו, לשם טבילת שחרית במי הים הקרירים, מצא על סף הבית חבילה ובה כמה רובים וחגורות ממולאות־כדורים, שלוחים

אליו מאת שני השבטים, לאות השלום הגמור שהשתרר ביניהם. בפתק, המצורף לחבילה, נאמר, כי מכיון שאין שני השבטים רואים עוד צורך בנשק, הרי הם מוסרים אותו למשטרה. אבוג'ורג' חייך במצאו, שכל הרובים היו מטיפוס ישן נושן, אם כי לא יצאו עוד מכלל שימוש לגמרי. ידוע ידע הקצין, שגם לאחר השלום, שהושכר בין השבטים, הצניעו שני הצדדים את רוביהם החדשים, לכל צרה שלא תבוא.

עוד פושע אחד מסוכן, בשם אינפאדי אינים, זה נידון למיתה שלא בפניו, הדריך את מנוחתו של אבוג'ורג', והפריע בעד השלטת הסדר במחוז הצפון. פעמים התחקה הקצין על עקבותיו, פעם אחת אף התקרב אליו במידה כזו, שאחד משוטרי הרוכבים נפצע בכדור מאקדחו של המרצח, אך בכל פעם עלה בידו למלט את נפשו. כל המאמצים לתפסו עלו בתהו, וכשנעשה מצבו מסוכן ביותר, מצא לו מפלט מעבר לגבול. לאטיפה נקראה באמצעות שמיכה אדומה, שנתלתה בחצר ביתו של הקצין, באה, והבטיחה את עזרתה לאחר ימים הודיעה, שאינים נמצא בג'רדיה, ושהיא תסדר את התמסרותו מרצון בידי המשטרה.

כעבור לילות אחדים, בעוד אבוג'ורג' ישן במטתו, שמע קול רשרוש בשיחים מעבר לחלון חדרו. הוא גלש חרש מעל המטה, אקדחו בידו, וכשהוא עוצר את נשימתו, האזין למצעדי איש זר, המתקרב אל החלון. קול גרוני דיבר ערבית:

„האם אתה בבית, אבוג'ורג'?" וכשלא קיבל תשובה, הוסיף, ביתר עוז: „זה אני, איפנדי, אני, אינפאדי אינים, האיש שאתה רודף אחריו. ראה, הנה שמתי את רובי, הקנה בראש, בתוך סריגי החלון, לאות הכנעתו." אמר ועשה.

בעודו נשען אל הכותל האפל, השיב אבוג'ורג':

„אשמח לראותך, בן־אדם. אך איך אגש אל החלון לקחת את הרובה, בדעתי נאמנה, שעוד אתך אקדח, ובו כדורי־מות. שים את האקדח על אדן־החלון, אז אצא אליך.“

בעוד האיש מחפש את אקדחו, התחמק אבו־ג'ורג' בחשאי מתוך החדר, ירד בפרוזדור למטה, ויצא בדלת האחורנית אל הגן. ברגליו היחפות התגנב לאורך המשעול, אחר התקרב אל חלונה, והבחין בדמות האיש, השולח את ידו פנימה.

„אין רצוני לרמותך, אבו־ג'ורג', כי באתי להזדקק לרחמך הרבים. דבר, הנה הנחתי לפניך את כל כלי־זיני, ולמה לא תענני?“ הקצין הזאיר את האיש בפנסו החשמלי, שכן היה בטוח כעת, כי אין איש מלבדו בגן.

„מזוין אני, בן־אדם, ואמיתך, אם תנסה לברוח. שא ידיך!“ אולם האיש לא ניסה לברוח. הוא פירק את כל נשקו — רובהו, אקדחו ושני פגיונותיו היו מונחים על אדן החלון. „לך לפני, אינים, והכנס לביתי, כי אורחי אתה.“

הוא הכניס אותו פנימה וקרא למשמשו, שנצטוה להתקין סעודה לכבוד האורח. אשתו הנפחדת, שנכנסה לחדר, עטופה גלימת־בוקר, הסתלקה תיקף למראה האיש הזר, כי בעלה הקפיד על שמירת נימוסיהם של בני־ערב במקרים כאלה. בעוד רגעים מספר בא במרוצה גורג' הקטן מחדר אמו.

„מה זאת עשית בפעם הזאת, אבא? את, זהו אינים, אשר הבטיח לי הסרג'נט איברהים, כי תפוס תתפסהו? כן, יודע אני, שזה הוא, כי הסרג'נט אמר, שיש לו זקן אשר כזה, ועינים ופרצוף אשר כאלה.“

וכשהוא פונה אל הפושע, אמר הילד בערבית מצלצלת: „אשמח לראותך, בן־אדם, ואשמח על טוב שכלך, כי ידעת, שלא תועיל אם תתנגד לאבא שלי. ברוך בואך, אינים, ויהי בית אבי

ביתך, ומשפחתו — משפחתך.

קצין המשטרה והפושע צחקו שניהם לנאומי הרציני והנמלץ של הילד, שציין עוד נצחון אחד במלחמתו של אבוג'ורג' להשלטת החוק והסדר בצפונה של ארץ-הקודש.

ביום 31 לדצמבר של אותה השנה הוטל על אבוג'ורג' להעלות לגרדום שני נידונים בבת אחת. כעבור חמש שעות הופיע במסיבה החגיגית לילדים הבריטיים בקלוב חיפה, מתחפש בדמות סבא סנטא-קלאוס לבן-זקן וחבוש כיפה ססגונית. אחר חצות חזר לעכו ומצא את כל בית-הסוהר מתהפך, כי דאהוד טאכרורי, אסיר ענקי, שכוח הירקוליס כחו, אחזו בולמוס עונתי, והוא הפיל כבר חמשה שומרים ארצה, והשאר פחדו לגשת אליו. האסיר היה מזוין בעזקה, שהסיר מכף ידו, והניף אותה, כשהיא קשורה בשלשלת, על כל הקמים עליו. לאחר היאבקות איומה, התגבר עליו הקצין, אם כי אגב אורחא נפחה עינו ונפתחה לסתו האחת. כמנהגו תמיד, גער אבוג'ורג' בשומרים, שביקשו לבוא לעזרתו, והכניע את פרא-האדם בכחו הוא עצמו. כעבור רגעים מספר הובא טאכרורי למרפאה, לחבוש לראשו הפצוע, אך שם אחזו שוב הבולמוס, והמרפאה נחרבה כמעט לגמרי, עד שעלה בידי אבוג'ורג' להשיבו לתאו.

עוד מחנה-אסירים אחד נתקיים במשך זמן מה, פלוגת עובדים אסירים מס' 1, שנוצרה לשם עבודה במסילות-הברזל הארצישראלית, ואבוג'ורג' נשלח לתהות על קנקנה ולמסרה לקצין פאיק, שהועבר זה עתה למשטרה מן הג'נדרמריה, בה מילא את התפקיד האחראי של רץ לפני סיר הרברט סמואל, הנציב העליון לשעבר. בפלוגה זו שרר מצב משונה. סדר ומשמעת — מאן דכר שמם! הקצין, שמונה על הפלוגה היה עסוק יותר במסיבות חברתיות, מאשר בחובות

משרדיות. ולא עוד, אלא שאסיר אחד נעשה בבחינת נעלם, ואיש לא ידע, היכן הוא. נתגלה, לבסוף, שהקצין הממונה „השאיל“ את האסיר לאחד מידידיו, פקיד בריטי גבוה ביפו, ושהאיש בילה שלש שנים משנות מאסרו בתורת משמשו הפרטי של אותו הפקיד החשוב. הוא היה נוסע ברכבת, הלך וחזור, כשהוא לבוש בגדי אזרחים, מבקר לרצונו את ידידיו ושאריו מבלי לעורר כל חשד, שהוא אחד מאסירי הרשות. מקרה זה היה ידוע יפה לאוכלוסין הילודים, אף על פי שבכל הפקידות הבריטית לא נמצא איש, שיתענין בו. היה זה אחד הדברים, שעוררו את האיפנדים הערבים למשוך את כתפיהם מתוך לגלוג, בכל פעם שניסה מי שהוא להשוות את המשטר התורכי המיוחד והרקוב, עם האדמיניסטרציה הנאורה, שיסדו הכובשים הבריטיים בארץ. ודאי, שהאסיר לא שיחד לא את הפקיד דנן ולא את הקצין הממונה על הפלוגה. אם יש משום מקח שוחד בעצם העובדא, שהפקיד הבריטי קיבל משמש חנם אין כסף, ברי לי, שהנחה הגיונית זו לא עלתה אפילו על דעתו של הקצין, או של הפקיד. אבל ברי גם כן, שהאיפנדי אינו מסוגל להאמין בנקיון כפיהם של שניהם יחד. האיש, ששימש לפניו אותו האסיר, עובד עדיין בממשלת ארץ-ישראל, שהוא אחד מפקידיה הגבוהים ביותר, אם כי ידידו קצין בית-הסוהר עזב את הארץ זה כבר.

כעת אירע מקרה של בריחה ראשונה מבית-הסוהר בעכו. כמה אסירים התאוננו על מיתושים קשים והוכנסו ברשות רופא בית-הסוהר לבית-החולים המיוחד לשחפנים. הבידואים הערומים האלה שיחדו את שומר בית-החולים לשים בכליהם מן הרוק של השחפנים האמתיים, וכך עלה בידיהם לרמות את הרופא. פצירה הובאה אליהם בחשאי, בה ניסרו את סריגי החלון, ובקשרם כמה סדינים יחד, הורידו את עצמם לתוך התעלה החריבה למטה. בריחתם

הוקלה, לאחר שהשלטונות הפחיתו בהרבה — לשם קימוצים, כנראה — את מספר השומרים בבית-הסוהר, על אף מחאותיו הנמרצות של אב־ג'ורג'. ברם, פעילותו הרגילה עמדה לו לגלות את דבר הבריחה בעוד מועד ולהתזיר את הבורחים למאסר.

תיכף לכן פרצה מרידה כללית בבית-הסוהר, בהעדר אב־ג'ורג' בעיר, לאחר מסע-עונשין רב הרפתקאות בהרי הסביבה. הוא מיהר לבית הסוהר, ולאחר התרותו באסירים, שהשיבו על האתראה במטר אבנים ודברי-חרפות, ציוה לירות בהם. אסיר אחד נהרג על המקום, אסיר שני מת מפצעיו, ועוד חמשה נפצעו קשה. מאורע זה שם קץ למרדנות בבית-הסוהר. האסיר שנהרג על המקום, היה היוזם והמנהיג, פושע מסוכן מן העולם התחתון בטבריה הערבית, שנידון לזמן-מאסר ארוך על מעשה-אונס אכזרי ביותר בילדה יהודית פעוטה.

סינקלייר, הקצין המפקד עליו, ראה להוגן לנצל את דבר המרידה, נזף באב־ג'ורג' והאשימו בהזנחת חובותיו. הוא מירר את חייו במידה כזו, עד שלבסוף ראה אב־ג'ורג' הכרח לעצמו לדרוש ראיון עם המפקח הכללי של המשטרה. בפקודתו של סינקלייר סולק המשמר, שהעמיד אב־ג'ורג' ליד ביתו, לאחר כמה נסיונות לרצחו נפש. הדבר נעשה בהעדר בעל-הבית, ובחזירתו מצא את אשתו וילדיו נתונים במצב של התרגשות ובהלה. אב־ג'ורג' השיב את המשמר, והלך לחיפה להודיע על כך למפקד המחוזי. בזה תם ונשלם אותו מאורע. אולם חמתו של המפקד בערה להשחית, כשזכה אב־ג'ורג' לשבחים מאת המפקח הכללי על פעולתו הנמרצה בדיכוי המרידה בבית-הסוהר.

כחו תש כעת במידה כזו, שהרופאים פקדו עליו להנפש, והוא יצא לרמאללה, כפר הררי, הנמצא במרחק 10 מילין צפונה לירושלים. אולם גם כאן מצא לו הזדמנות לשרת את ממשלתו. הוא

נתבקש לאסוף ידיעות על אדם אחד בשם ראשיד ביי טאלבייה, שהתאכסן באותו בית-המלון ברמאללה. ראשיד ביי היה מתווך בין המורדים הדרוזים שבסוריה לג'ינבה, ונשא בשעתו במשרת וזיר בממשלת האמיר עבדאללה בעבר הירדן, אך נפרד ממנו, ולא מתוך יחסי ידידות יתרה. הוא העריץ את אנגליה ואת האנגלים, ועשה את כל אשר בכתו לשחרר את אחיו הדרוזים מעול הצרפתים, ובאם לא יוכלו להשיג תיכף את העצמאות הגמורה, להחליף את בעלי המנדט, ולמסור את ארץ הדרוזים תחת שלטונם של הבריטים.

אבו-ג'ורג' לא נח ברמאללה, עד שעלה בידו להעתיק אגרת חשובה, שקיבל ראשיד ביי בכתב-סתרים מג'ינבה, מבלי שהלה ידע אפילו, שנעשתה העתקה, ולמסור אותה למרכז המשטרה בירושלים. הממשלה הפיקה תועלת לא מעטה מתעודה זו.

כשחזר מחופשתו, נמצא למד, שהתחוללו שינויים במצב הענינים, בהעדרו. סינקלייר לא שכח את אכזבותיו, בענין המרידה בבית-הסוהר וסילוק המשמר מביתו של אבו-ג'ורג'. כשהופיע במשרדי המפקדה המחוזית, ציוה עליו סינקלייר לחזור לעכו ולחדש את עבודת פיקודו על בית-הסוהר, אבל פטרו מכל תפקידיו במשטרת עכו. אבו-ג'ורג' ביקש לראות את פקודת המרכז שבירושלים, המאשרת קיצוץ זה בפעולותיו, אולם סינקלייר לא יכול, או לא רצה להראותה, ואז הצהיר אבו-ג'ורג', שהוא מסרב לנהל את בית-הסוהר, או למלא כל תפקיד אחר בעכו, עד שיקבל הוראות מאת המרכז. ברם, לאחר שעיין בדבר מחדש, שמע לעצתו הנבונה של אחד מידידיו, פקיד גבוה באחת המחלקות של השלטון האזרחי, וחזר תיכף לעכו, שם תידש את עבודתו, בהתאם לפקודתו של סינקלייר. הוא שלח לו הודעה רשמית, שעם זה הוא מחדש גם את מילוי תפקידיו במשטרה, ויוסיף למלאם, עד שיקבל הוראות מפורשות בנידון זה מירושלים.

היחס הקשה והבלתי־צודק של מפקדו מתח את כוח־סבלו במידה שאין למעלה הימנה, והוא הרגיש בהתקפת־עצבים קשה הממשמשת ובאה עליו. מצב בריאותו לא הוקל, כשנקרע החבל בגרדום החדש שלו אגב בדיקה קודמת לתליית אחד האסירים, בדיקה שנעשתה בסיועו של קצין־משטרה בריטי אחר, פאראדיי. במשך כמה לילות, לאחר המעשה, נדדה שנתו של אבו־ג'ורג', וכשהיה נרדם סוף סוף, ביעתוהו חלומות של גרדום. באותו פרק־זמן עצמו התנקש משרתו עוסמן מוחמד, ששוחד, כנראה, על ידי אויביו, בחיי אבו־ג'ורג', והבעיר אש בביתו, בעוד הקצין ומשפחתו שקועים בשנתם, וניצלו ממות בנס.

בינתיים, עמדה ירושלים לימינו, בריבו עם סינקלייר, וקיימה בידו את משרתו הכפולה, במשטרת עכו ובבית־הסוהר גם יחד. נצחון זה עודדו בהרבה, אבל בהכירו את אופיו של מפקדו, מצא לראוי להכפיל את זהירותו, לבל יוכל הלה לטפול עליו שום אשמת הזנחה באילן סעיפים קלי־ערך של תקנות המשטרה.

בזמן ההוא נמסרו לרשותו כמה בורחים מלגיון־הזרים הצרפתי, שעברו את הגבול, נתפסו והושמו בבית־הסוהר בעכו, עד לשילוחיהם לארצות מולדתם על ידי הקונסולים שלהם. החלה ביניהם תסיסה, ושוב דיכא אותם אבו־ג'ורג' בחזקת היד, כי לא ראה כל תועלת בכפפות של משי ביחס לאנשים כאלה.

בכל טרדותיו המרובות, עוד מצא לו שהות לעשות שלום בארבעה מקומות נוספים בין שבטים וכפרים, שנלחמו זה בזה במשך שנים, כדי לקיים את מצות גאולת־הדם. דומה היה, שסוף סוף עלה בידו להשכין שלום על הגבולות, ושהשלום הזה יתמיד כל זמן שהערבים, המתוואלים והדרוזים יוסיפו לכבד ולירוא את איש־הברזל האנגלי, שהשתלט עליהם.

סוף סוף הגיעה גם שעתו של אבוג'ורג' לקבל את החופשה, שהיה ראוי לה מכבר. ימי פגרה זו אמר לבלות באיטליה, עם משפחת אשתו. האשה והילדים נשלחו לחיפה בצהרים, והוא עמד להצטרף אליהם באניה של, לויד טריאסטינו, המפליגה עם שחר. היתה שעת חצות. הוא היה מסב עדיין בכורסתו, ומסדר את ספריו ורשימותיו האחרונים, כששמע גירוד אצבעות בסריגי חלוננו, וקול אשה דיבר אליו רכות:

„אל תירא, אבוג'ורג' איפנדי, כי אין אני מאויבך. אני זאת, לאטיפה, ודבר לי אליך בטרם תעזבנו ותפליג לארצות הפרנקים.“
 „אני אצא החוצה ואדבר אליך, לאטיפה,“ השיב הקצין, „כי ידוע ידעתי, שתסרבי לעבור את מפתן הבית, אף אם אומינך להכנס פנימה.“

„אמנם כן,“ אמרה הנערה, „כי לא ייעשה כן במקומותינו, ודי אתבזה, כי אבוא אני, בתערב, לראות גבר זר בחצי הלילה ולא עוד, אלא שזה הגבר פרנק הוא וכופר, אולם היה עלי לראותך, ויהי מה, כי השמועה אומרת, שלא תשוב עוד למחוזנו, מחוז עכו, ולא נשוב עוד לראותך, אבוג'ורג' איפנדי.“
 „לא, לאטיפה, שוב אשוב,“ הבטיח הקצין, „אין כל ספק בדבר, שאשוב לעכו.“

„הוי איש פרנקי, אשר אמרתי, מי יתן והיית כאחד מבני עמי, הסבור אתה, שעוירים אנחנו, הערבים, מראות את כל המתרחש סביבנו? יודעים אנחנו, שהביי אשר בחיפה איננו אוהב אותך. אולי מקנא הוא בהצלחתך הרבה בקרב בני עמי, כי השכנת את השלום באהליהם לאחר שנות־מלחמה ארוכות. לא, לא שוב תשוב אלינו,“ סיימה עגומות.

רוח קלה נשבה בעצי הפלפל והדקלים, ושכשכה לרגע את מי ים־התיכון לרגליהם.

„הוי, אב־ג'ורג' איפנדי, האיש שניסיתי לעזור לג' בכל, האיש שעשה כה הרבה לבטחון בני עמי, כמה קשים הם חיינו,“ אמרה לאטיפה מתוך הרהורים, כשעיניה יוצאות אל הים.
„כן אמרת, לאטיפה,“ השיב הקצין, „הכל בידי אללה, כידוע לך.“

„כך לימדו אותנו,“ נאנחה הנערה, „אך דבר־אמת מי ידע? אולי היו ימים אחרים, שונים מאלה, ואולי היו, וישנם, חיים אחרים ועולמות אחרים, שונים מאלה. כשראיתך בראשונה במדרון ההר, מעל לחירבת, ידעתי, שיש הרבה דברים משותפים לשנינו. והרי זה מן הנמנע, כי כלום אין אתה אדון אינגליזי כביר־כח בארץ עניה זו שלי, ואני רק נערה בידואית עניה? אתה אחד הכובשים, ואני שפחתך.“

הקצין עמד דומם, כשהוא מביט ברחמים רבים אל הנערה, שעשתה כה הרבה בשבילו.

„אי,“ נאנחה ואמרה, „עולם כמנהגו נוהג, ואין חדש תחת השמש. אתה נשוי, ולפי החוק הטפשי שלכם, אסור לך לשאת עוד אשה על אשתך. ואף אני, לאטיפה, לא הייתי מסכימה לעולם, לתפוס מקום שני במעלה לאיזו אשה שהיא. ואף אילו רצית בכך, ממשלתך לא תתן לך לשאת ערביה. ואף אילו רצית להיות כאחד הערבים, ממשלתך תשלח אותך מכאן, לארצך ולמולדתך, ולא תשוב עוד לכסלה. ולעולם הן לא תעזוב את בנך, את ג'ורג', ואת בתך הפעוטה.“

היא נשתתקה שוב ועמדה שקועה במחשבות שעה קלה. פתאום הסבה פניה אליו, תפסה את ידו, הגישה אותה אל שפתיה, וברחה בינות לאילנות. הוא לא נע ולא זע, אלא לטש את עיניו אחריה, ושמע עוד את קולה הנחלש והולך למרחוק.
„היה שלום, איש יקר, אולי יבוא יום ונתראה עוד בעולם

אחר. אך בל תחשוב, שאעזור לממלא מקומך, שיבוא אחריך, אף אם יהיה הדבר לתועלת בני עמי. היה שלום!"

דבריה נגעו עד לבו. אולם לא עברו ימים מרובים עד שהגיע למאלו, וקבלת-הפנים הנלבבת, שערכו קרוביו האיטלקים לו ולמשפחתו, השכיחה מלבו את ארץ-ישראל וכל המרורות שבע בה, לכל הפחות, למשך ימי חופשתו. שכתה זו, ודאי שהצילה את צלילות-דעתו, ותהי לו לסם מרפא וחיים.

פרק ט הלהב מעלה חלודה

לא ארכו הימים, אחרי שחזר אבוג'ורג' מחופשתו, עד שנחלו אויביו נצחון עליו לאורך כל החזית. העדרו מארץ־הקודש נתן להם הזדמנות נאותה לחתור תחת עמדתו ולהחלישה. בכל אופן, הסבו את פני הדברים, עד שבשלהי 1926 הועבר לחיפה ו"שוחרר" ממילוי תפקידיו על הגבולות ומהנהלת בית־הסוהר הגדול בטירת הצלבנים. למחאותיו לא היה הד, לאחר שכל המשטרה הארצישראלית נתארגנה על יסודות חדשים, שתי הג'נדרמריות נתבטלו, ובמקומן נוצרו משטרה בריטית וחיל־הספר של עבר־הירדן.

דעת לנבון נקל, ששלטונות הצפון החליטו להוציא מידי אבוג'ורג' כל סמכות מעשית. כדי לחפות על כך, מינוהו תחילה כשני לפיקוד בנפת חיפה, יצירה חדשה במשטרת ארץ־ישראל, שלפי תכנית הריאורגניזציה, כללה את פיקודו הקודם בעכו. ברם, הוא לא הורשה מעולם למלא כל תפקידים פעילים באותה משרה, שלפי סינקלייר, לא היתה אלא זו של, סגן מפקח משטרת המחוז, השטאב הראשי למחוז הצפון, הוה אומר, בפשטות, לבלר ראשי במשרדי המשטרה. היה עליו לעשות כל עבודה "בחמר ובלבנים", מבלי שתהיה לו הסמכות הדרושה להבטיח את הצלחתה, ולא עוד, אלא שהוטל עליו לשמש אדם שגוא עליו. סינקלייר הכביד את אכפו על כל העובדים אתו, ובשביל אבוג'ורג' היו החדשים הבאים לתקופה היותר קשה בחייו.

חודש רדף חידש, והוא התחיל מרגיש, שהוא מתגלגל במדרון מטה־מטה. אדם, שכל עצב ועצב שלו היה מתוח ומשוע לפעולה מתמדת, קשה וקונסטרוקטיבית, נידון לפתע ללבלרות פעוטה. בעינים כלות ראה את חרבן הבנין המפואר, שהקים בעמל שנים כה רבות. הפשעים נתרבו בנפתו הקדומה, השלום שהשכין על הגבולות הופר, רציחות ומעשי חבלה היו שוב למעשי יום יום, מבריחי טבק וסמים חידשו את פעולותיהם, נשק הובא מעבר לגבול באין מפריע, וכנופיות מזוינות הטילו את אימתן על הכפרים והשבטים, שהחלו רואים את ברכת השלום תחת שלטונם. נכבדי הכפרים, שיכים ומוכתרים, היו מבקרים אותו בתמידות, אף לא הסתירו את שאיפתם היוקדת לראותו שוב בראש הנפה, אבל אב־ג'ורג' היה חסר־אונים לעשות משהו בשבילם. רק במקום אחד נתקיים מפעלו. המפקח החדש של בית־הסוהר בעכו, סטיל, הוכיח במהרה את יכולתו האדמיניסטרטיבית הגדולה. אמנם, קל היה תפקידו בהרבה מזה של קודמו, שכן היה רק בעל מלאכה אחת, ולא הצטרך לדאוג להנהלת מחוז פרוע, כזה שמצא אב־ג'ורג' לפניו, אך, בכל אופן, ראוי היה סטיל לשבח על פעולתו הנמרצה בבית־הסוהר. כאן, לפחות, נשא עמלו של אב־ג'ורג' פרי ישיה לו.

החלו ימים, ובעיקר — לילות, אין חפץ בהם. חבריו לעבודה בחיפה שמחו להכניס את הקצין עז־הנפש מעכו לתוך חברתם. יחדיו היו עורכים חניגאות והילולות, בהן התאמץ להשתיק, וכדרכו של עולם, אף השתיק תכופות, את היתוש המנקר במוחו. במהרה מצא שאין משכרתו מספיקה כדי הוצאותיו והוצאות ביתו, וצרות הבית הוסיפו לטרדו חוצה לבית כנהוג. ברור היה יותר ויותר, שאין לו תקנה, אלא עבודה חדשה, שיוכל להתמסר לה ולהתכבד בה, עבודה שיש בה משום יצירה, ובה יוכל למלא את ימיו ולילותיו, אולם דומה היה, שאפסה כל תקוה לשינוי במצבו.

במשך שמונה-עשר החדשים הבאים נתמלא יומנו רשימות על מעשים פעוטים, שיגרה של מה בכך והיאבקות תמידית עם מפקדו שלא הסתיר כלל ועיקר את שאיפתו „לשבר“ את אבו־ג'ורג'. עוד מעט קט ועלה הדבר בידו, אילמלא גזר הגורל אחרת.

יום גאולתו של אבו־ג'ורג' היה ממשמש ובא. באחד-עשר ליולי 1927 רעשה הארץ מדן ועד באר-שבע, רבים מתו ברעש, ונגרמו נזקים עצומים. בעבודה הקדחתנית להצלת החיים, קבורת המתים, מניעת מעשי שוד וביזה, מצא אבו־ג'ורג' שוב את תוכן חייו. עוד לא עברה מהומת הרעש, וסינקלייר חלה פתאום, נלקח לבית-החולים ושם מת: בכבוד הצבאי שחולק לו, לקח אבו־ג'ורג' חלק לא מעט, וגם שילם מכספו מחיר תפילות-אשכבה לנשמת האיש, שעשה את כל אשר לאל ידו כדי להרסו ממעמדו.

„מסכן“, אמר אבו־ג'ורג', „איש לא יעשה זאת בשבילו, ואולי, כשניפגש בעולם הבא, יכיר לי תודה על מעשה אחרון זה, שיש ביכלתי לעשות לו.“

אולם דומה היה, שגם במותו, סינקלייר רודף אחריו. אבו־ג'ורג' נתמנה לטפל בעזבונו, ובעודו אורז את אוסף העתיקות הגדול ורבי-הערך של האיש, שרט את אצבעו בחודו של איזה כלי קדמון, ודמו הורעל. מצבו היה אנוש מאד, ורק טיפול מיוחד במשך כמה חדשים בבית-החולים הציל אותו ממות. רק בראשית 1928 הרגיש את עצמו שוב בקו הבריאות עד כדי כך, שיכול לקבל עליו את משרת מפקד המשטרה בנצרת, מקום שם יכול לפתח שוב את כשרונותיו ולהפעיל את מרצו העצום. משהועמד שוב במקום של אחריות, הגיעה לו שעת-המבחן היותר גדולה בכל שנות שירותו. לא הארכתי בתיאור השנתיים. שנות התנוונות ושיתוק-פעולות אלו אינן מענינות ואינן מאלפות, וכל הממעט לספר בהן, הרי זה משובח.

פרק י נצרת

מאושר כילד היה אבוג'ורג', כשנצטוה לפקד על משטרת נצרת. פירושו של דבר היה התחדשות ותחיה, הזדמנות נאותה לנצל את הכשרונות, בהם נחן מטבעו, להפטר מן השיגרה המשעממת של העבודה המשרדית בחיפה, לפקד על אנשים, ולהשליט סדר בעוד אזור אחד, פרוע לשמצה. המצב בנצרת הגיע עד משבר, ואפילו במרכז המשטרה בירושלים הבינו, שאין למצב זה תקנה בלא איש משיעור קומתו של אבוג'ורג', שכבר יכול לזקוף לזכותו את השקטת מחוז-הספר.

אם רע היה המצב בנצרת העיר, רע ממנו שבעתים היה המצב באזור, שהעיר שימשה לו מרכז. בעיר זו מתגוררים אילו מוסלימים אולם רובם הגדול והמכריע של תושביה נמנים על הכנסיות הנוצריות, הרומאית והיוונית. שתי הכנסיות האלה עוינות וצוררות זו את זו כל הימים, ואינן בודקות באמצעים, כשניתנת להן הזדמנות לנגח זו את זו. אנשים משונים הם הנוצרים הילודים בארץ-ישראל. רבים מהם, ביחוד מבני הדור הישן, הם אנשים חסודים וצנועים, יראי-שמים ומסתפקים במועט, אולם הצעירים נתפסו לרוח הזמן החדש. ואין פלא בדבר: כי בהיותם מפונקים מראשית ילדותם ועד אחרית ימיהם, על ידי מיסיונים ומוסדות-חסד גדולים ועשירים, אבד להם, כנראה, הרוח העשוי לבלי חת של אבותיהם, שסבלו ונשאו שנות מאות בעול הכיבוש המוסלימי, אף מתו על קידוש שם אמונתם.

נצרת, כבית-לחם, מלאה בתי-חולים, בתי-אולפנא, ושאר מוסדות-חסד, מלבד המון מנזרים, שרובם מחלקים קיצבה לתושבי העיר. אתה מוצא כאן בתי-כנישתא, מרפאות ואולמים ציבוריים של כל כת וכת אשר בנצרות, ובני העיר מנצלים את כולם מתוך אי-מפלגתיות, הראויה למופת. מוסדות מיסיונריים אלה, עוסקים כל הימים בהכנסת כופרים תחת כנפי השכינה, כביכול, ואולם רוב המומרים אינם באים מתוך העדה המוסלימית, או היהודית, אלא הם „נחטפים“ מתוך כתות נוצריות אחרות, ומובן, שכל המרה שכרה בצדה. ומעשה בעדה שלמה בכפר אחד, שבכעסה על האפטריארך הלטיני, רועה הרוחני, התמסרה אל הכנסיה היונית האורתודוכסית. אז באו מיסיונרים פרוטיסטנטיים והבטיחו להקים בנין לבית-ספר בשביל העדה, והיא נעשתה פרוטיסטנטית. לבסוף השלימה העדה עם האפטריארך הלטיני, וחזרה בנעריה וזקניה אל תחת חסותה של רומא, זו זכתה באופן כזה בבנין בית-הספר החדש, שהוקם בכספי נדבות של פרוטיסטנטים חסודים בכל העולם.

כזה היה היסוד האנושי, שהוטל על אביר-ג'ורג' להתעסק בו. מבחינה חברתית-פוליטית היה מצבו קשה ביותר, שכן כל כת וכת מקפידה על כבודה, ומוכנה לחפות על מעשי חבריה. בני נצרת, שמילאו את כרסם השכלה מערבית, כביכול, בבתי-הספר והמכללות של המיסיונים למיניהם, נטו להגזמה בהערכת עצמם וחשיבותם. הצעירים שתו לרויה מיין הדימוקרטיה, שפירשוה כיתרוןם הם על כל זולתם, והיו תוססים ומתלקחים בנקל.

כולם יחד הצטיינו בכתיבת מכתבים בעילום שם לירושלים, בפרסום כתבי-פלסתר בעתונים המקומיים, שסומנו חגיגית בעפרונו האדום של פקיד במרכז, והועתקו בהוצאה ממשלתית מגוחכת, מעין חוזר בין-מחלקתי בשם „קטעים מן העתונות“. הקצין העלוב, ששמו נזכר בכתבי-הפלסתר, נדרש לתת ביאורים מפורטים למרכז,

והמחברים הנעלמים ידעו והעריכו זאת. כמו כן הצטיינו בעריכת תזכירים, חתומים באלפי שמות, בהם נאשמו פקידי הממשלה בכל מיני חטאים, למן מקח שוחד ועד סחר נשים. על פי הרוב, היו אותן החתימות מזויפות, ואבורג'ורג' עיפה נפשו לבאר לבלרים שאינם ערבים, שרוב החתימות הללו נכתבו ביד אחת, הרבה שמות היו בדויים, והשאר — שמות פלחים, שלא עלה אפילו על דעתם, כי מאן־הוא מחתים אותם על איזה תזכיר.

מסוכנות עוד יותר היו פעולותיהם הפוליטיות במשחק העתיק והמפואר של הסתה ביהודים. כל ברית־אמת בין הצלב לחצי־הסהר, היא מן הנמנע, לא פחות מאשר בין שמן למים. דורות של דיכוי אכזרי, שביסודו מונח חוסר־הסבלנות האופייני לאיסלם כלפי כל שאר הדתות, מפרידים וחוצצים ביניהם. והנה על חיבתם היתרה לברית הזאת דוקא, מכריזים בני־נצרת בראש כל חוצות. לכבוד גדול יחשב בעיניהם להיות „שויים במעלה“ לנכבדים המוסלימים הצעירים בירושלים וביפו, שבמשך שנות מאות הטילו את אימתם על הנוצרים המדוכאים. הנוצרים הילודים שבנצרת מביאים תועלת רבה למנהיגים הערבים, בגלל השכלתם וידיעתם בדרכי המערב, שרכשו מאת המורים בבתי־הספר של המיסיונים, והרי הם מנצלים אותם ברצון ומתחכמים להעמיד פני אחים נאמנים, המתייחסים לנוצרים מתוך שויון גמור. עד כמה נבובה היא העמדת־פנים זו, כבר הוכיחו מאות מקרים, ודי לסכסוך קל שיפרוץ בין נוצרים למוסלימים, כי יסתיים ביריות אקדחים ורציחות.

בני נצרת אלה, המהדרים לחקות את התלבושת האירופאית, כביכול, שתיכן סורי, וגזר יוני, ותפר ארמני, וחובשים מגבעות טרילבי לראשם, נוצלו על ידי בעלי־בריתם המוסלימים עוד לצורך אחד. מלוי־ברבית הם, והרוב המכריע של הפלחים הערבים בהרי הגליל משועבדים להם לאין תקוה. די לבני־נצרת לשים את חלילם

בפיהם, כדי להרקיז את קרבנותיהם בכפרים, ודבר זה יכול להיות לתועלת רבה, בבוא היום, בו ימרדו הערבים ויקומו לשחוט את היהודים ולגרש את האנגלים מן הארץ.

כמה קציני משטרה, שבאו בזה אחר זה לשרת בנצרת, ראו הכרח להסתלק משם. אם אחזו באמצעים נמרצים כלפי מפריעי השלום, חשפו את עצמם למטר מכתבי־פלסתר בעילום־שם, והתקפות ארסיות בעתונות הערבית, עם הצורך המעורר גועל, להשיב על שאלות מירושלים בנוגע להתקפות אלו. אין פלא, שמתוך דכדוך נפש גמור היו מניחים לבסוף לאנשי נצרת, ורואים בעינים כלות בהתרבות מעשי הפשע במחוז, עד שנקראו שוב לאחריות על ידי השלטונות המרכזיים, וחוזר חלילה.

אבו־ג'רג' ידע את הצפוי לו הן מצד הילודים, והן מצד התושבים האירופאים, הקשורים רובם ככולם במוסדות דתיים, בו ברגע שיתחיל להשליט סדר, ויגע בבן אחת העדות והכתות הרבות שבעיר. הוא נזהר איפוא מכל מגע חברתי עם אירופאים אלה, והסתפק בהיכרות עם קצין האזור בלבד. אולם בטרם נגש לשיפור מצב הבטחון בעיר, החליט לשים קץ לפשעים החקלאיים המרובים בסביבה. הטלת מומים בבהמות, כריתת עצי־זית ושריפתם, עקירת יבולים, הצתת גרנות, רפתים ואורות היו מעשי יום־יום, ולפעמים תכופות גררו אחריהם קטטות חמורות ושיכוח־דמים. פשעים אלה, שלבני נצרת ודאי היתה יד בהם, הביאו את התוצאות הרצויות לאנשי העיר, ברוששם את הפלחים, שנלכדו מתוך כך ברשתות המלואים ברבית, ושילמו להם לפעמים תכופות רבית של 300 — קרי שלש מאות — למאה! לשם הבטחת הקרן משכנו את קרקעותיהם למלואים, שהיו מוכנים, בבוא עת — כיון שהפלחים לא יכלו לפרוע את חובם עולמית — למכור את הנכסים הממושכנים ליהודים. כמעט כל אחד מבני נצרת היו בידו קרקעות למכור ליהודים, אם כי לא

חדלו, בעת ובעונה אחת עם זה, לדבר גבוהה-גבוהה על המולדת הנתונה בסכנה מחמת ה"כיבוש" היהודי, ועל נכונותם למסור את נפשם על הגנת "איל ווטאן", כשתגיע השעה.

פשעים חקלאיים אלה קשה מאד — לפעמים. אף בלתי-אפשרי — לחקור, הואיל ואין איש מן הפלחים מעז (ופחות מכל, הניזוק) למסור פרטים נכונים למשטרה. ברוב מקרים, העדים הנחקרים והניזוק עצמו הם עבריינים מועדים, והם מעדיפים את השתיקה, בצפותם ליום נקם, שיזדמן להם, בלא התערבות המשטרה. ברם, עד שהוא חוקר לפשעי בני הכפר, קפץ עליו רוגזו של הארבה, מעבר הירדן בא ופשט על הארץ. הוא גייס את הפלחים ובהמתם ואת כל המכוניות, שמצא במחוזו למלחמה בפגע הרע. המתישבים היהודים נתנו לו את כל עזרתם במלחמה זו, אבל הפלחים הוצאי בקושי מגדר אדישותם, ואבוג'ורג' ראה צורך להשתמש בשוט בלפי הנרפים. בתוצאות הדבר, היה מוכרח, לפעמים די תכופות, לנטוש את המערכה הכבדה, כדי להשיב למרכז על שאלות בנוגע לתלונות הרבות של בני נצרת על הקצין החרוץ מדי. אכן, כשלון גמור היה צפוי למאמציו, אילמלא סייעו בידו מן השמים. עדות עצומות של חסידות, "אבו-סעד" כפי שהן מתקראות בפי הערבים, הופיעו פתאום בעמק הירדן והירמוק, ואכלו את הארבה בכל פה. הפלחים העיפים והיגעים ראו את אצבע אללה בבוא החסידות והכפילו גם הם את מאמצי מלחמתם, וכך ניצל החלק הגדול ביותר של יבול אותה השנה.

מעכשיו, ראה אבוג'ורג' יכולת לעצמו להפנות לנגעים האנושיים, שדבקו במחוזו, והם לא פחות מסוכנים מנגעי הטבע. הכפר הראשון, שהרגיש בכל כובד החלטתו של הקצין היה סאפוריה, הוא צפורי, ששימש פעם בימי מלכות הורדוס, בירת הגליל, וכעת אינו אלא מקום חרבות ובתי-חמר מטונפים. אנשי הכפר, הידועים

בפראותם ומשובתם היתרה אפילו בפלשתינא הפרועה, הם בני גזע־כלאים משונה, ושערותיהם הבהירות עם עיני תכלתם מעידים על תערובת עזה של דם נוסע־הצלב הקדמונים בדמם. הכפר מחולק סיעות, צוררות זו את זו ונלחמות זו בזו, כל הימים, וכל סיעה וסיעה מוכנה לבצע את הפשעים האיומים ביותר, ובלבד שתתנקם בצרתה. המקרה המסופר להלן אינו אלא אחד מרבים.

אחד מבני הכפר נפצע קשה בשעת תגרה משפחתית בירית אחד מאויביו. במצב אנוש נלקח לבית־חולים בנצרת, ולאחר ימים אחדים של טיפול רפואי מתאים, יצא מכלל סכנה. הדבר נודע לאויביו בכפר, והם החליטו לכלות את מלאכתם העשויה למחצה, ועלו לבית־החולים, על מנת להרגו במטתו. בית־חולים זה בנוי בצלע ההר, וחדרי החולים הם בקומה העליונה, בעוד שהתחתונה מכילה מחסנים ומטבחים. הכניסה היא במדרגות־אבן, בתזית הבית, המוליכות גם אל הקומה העליונה. הדבר היה בטרם נפגשתי עם ז'אניט, אשתי, ובאותה התקופה שימשה בתורת אחות רחמניה בבית־החולים האמור. אבוי־ג'ורג' סיפר לי פעם אותו המעשה, אגב לגימה ב,מלון הגליל'.

„רץ בא מבית־החולים להודיע לי, שערבים מזוינים תוקפים את המוסד. גייסתי תיכף כל שוטר, שהיה בנמצא אותה שעה, וחשתי למקום. כמחצית תושבי סאפוריה צרו על הבית, כשהם מצעקים ודורשים להוציא את האיש הפצוע אליהם, ומאיימים לשרוף את המוסד, באם לא תתמלא דרישתם. אחדים מהם ניסו להתפרץ בעד אחד החלונות, לאחר שטיפסו ועלו אליו בסולם. למזלו של הפצוע, נמצאה שם אותה הנערה הסקוטית, האחות — מזוינת במטאטא של סחבות, ובכל פעם שהופיע אחד הבריונים בראש הסולם, ופגיון תקוע לו בין שיניו, הכתה במטאטא על ראשו, והפילה אותו מן הסולם. הסקוטיה הזאת היתה היחידה, שלא נבהלה בכל חבר

העובדים של בית-החולים, והיא הצילה את האיש ממות. מובן, כי ברגע שראו אותי מופיע בחזית, ברחו כולם יחד. "התפסת רבים מהם?"

"כן," השיב אבוג'ורג' בצחוק, "אם כי לא רדפתי אחריהם בהר, כלל ועיקר. בפשטות, נסעתי במכונית לסאפוריה, שם חיכיתי להם עד שבאו הביתה, ואספם, אחד אל אחד. אך נשוב לעניננו. הרבה עציזית קוצצו בלילה הראשון, שבילה במטתו לאחר גמר המלחמה בארבה. מלא חימה, הופיע הקצין בסאפוריה. איש לא ידע דבר, איש לא העיז לדעת דבר. המוסר ידיעות למשטרה באותו הזמן, היה דומה למי שמאבד עצמו לדעת, ודן את אשתו וילדיו למיתה משונה בידי רוצחים אכזרים. אבוג'ורג' ביקש מאת האדמיניסטרציה לתת תוקף לעונש הקיבוצי, בהתאם לחוק למניעת פשעים, אולם הוא נתקל, כרגיל, בחוסר הרצון לאחוז באמצעים מסוימים כלפי העבריינים.

הוא ראה איפוא הכרח לעצמו, לאחוז באמצעים משלו. הוא שלח את שוטרי הרוכבים לסאפוריה, להביא את כל בני הכפר אליו לנצרת, לשם ראיון ושיחה. בעוד שנקט בשיטה של אדיבות יתרה כלפיהם, והרבה להודות להם על עזרתם, החזיק אותם בנצרת, באמתלא זו או אחרת, קרוב לחודש, והכניס אנדרלמוסיה גמורה בחיי הכפר ובעבודת השדה. גם לאחר ששלחם הביתה, לא שכח להזמין אליו, שמונה-עשר פעמים בשבוע, בכל שעות היום והלילה, את נכבדי סאפוריה, על מנת לדון אתם, בכובד-ראש גמור, בעניני הכפר. נדודים אלה בשבילי ההרים התלולים, נוסף לצפיה ההכרחית לראיון עם הקצין, שנמשכה שעות רבות, הוכיחו להם שכל ענין מעשי החבלה אינו כדאי, ולסאפוריה יצאו במהרה מוניטין של כפר שוקט ונקי מפשעים חקלאיים.

לאט לאט שוכנעו גם כפרים אחרים בנוגע לאותה עובדה

מפתיעה, לאחר שבמשך שנתיים היו צובאים בהמוניהם על דלתותיו של אבוג'ורג' רביהחקר. האיפנדים העירוניים נמצאו למדים, להותם, שהפלחים מתחילים להתאושש ולעמוד על רגליהם, מכיון שניתנה להם מידת־מה של בטחון, ושוב לא היה זקוקים כל כך להלואות ברבית קצוצה. הם עשו כל אשר ביכלתם, כדי לשים קץ למצב, שראו בו סכנה לקיומם, וכתבידלטוריא על אבוג'ורג' התעופפו מדי פעם בפעם לירושלים. כשנדרש למתן ביאורים, השיב, שאם יצטרך להוציא את זמנו לבטלה על שטויות כאלה, לא תישאר לו שהות לעסוק בעניני הבטחון באזור שנמסר לרשותו. הוא הראה בגאווה מוצדקת על השיפורים, שכבר הכניס במצב והציע למרכז, שיתן לו לעבוד במנוחה לשם הגברתם.

והנה בוקר אחד ראה, לשונו הרב, בידואי זקן, נכנס אל משרדו, פגיונו בתגורתו, וחרבו על ירכו. הקצין קם ממקומו ולחץ את היד המושטת אליו.

„מרחאבא, מוסה יא אחי. ראות פניך לא פיללתי!“

„מרחאבאתין, י'אבוג'ורג' ביק,“ השיב לוחם־המדבר הזקן, כשהוא מגיע בידו אל מצחו, שפתיו וחזהו, בברכה מסורתית. „אם תואיל לקבלני, הנני לשרתך שוב, כאשר שרתך בעכו.“

„מאשר אהיה לקבלך, מוסה. צורך רב לי כאן בעיניך הפקוחות ובידיך הזריזות,“ השיב אבוג'ורג'. „לעקוב בעזרתך אחרי פושעים ובהמות גנובות, פירושו להשליט שלום באזור זה, כאשר השלטנו בעכו. אך למה עזבת את המשטרה, מוסה?“

„מפני שאחרי צאתך את עכו, איפנדי, לעג לי הקצין החדש ומילא צחוק פיו, כשיצאתי בעקבות אדם או בהמה, אף שקרן קרא לי. משום כך הסתלקתי מעבודתי, כי אתה היודע, שמוסה איננו משקר, לפחות, בעניני עקבות.“

„אמת דיברת, הוי אחי,“ השיב אבוג'ורג' ברצינות רבה

ויתרה, „ואף על פי כן יש ללמד סניגוריא על אותו קצין, שכן גם אני לא יכולתי להאמין בראשונה, שאתה מבחין כל כך בעקבות כל פשע. עד כי נוכחתי, שהדין עמך תמיד. אך למה זה, מוסה, לא באת לראותני מעולם, בעודני בחיפה?“

„כי הוגד לבני שבטנו, שנשתנית לרעה מאז עזבת את עכו, ותהי ככל בני הכרך, רך-לבב ורודף מותרות ומתנכר אל אחיך.“
„ולמה איפוא באת כעת?“

„כי הוגד לי, וכעת רואה אני, שהאיש אשר הכרתי ואהבתי שב לשכון בך. רצוני לשרת אותך שוב, וזה גם רצון עוד נפש אחת יקרה, הקרובה לי קרבת-דם ואין אני משיב פניה מעולם. על כן עזבתי את אחי ובני שבטי, שבט הארמשי, והלכתי אליך.“

„ומי זאת הנפש היקרה, אשר אמרת?“ שאל אבו־ג'ורג'.

„ואחידי“, השיב מוסה, ואבו־ג'ורג' השגיח, שאיש שיחתו נוקט במין נקבה.

וככה נעשה מוסה שוב יד ימינו של אבו־ג'ורג' בחקירת פשעים ופושעים בנפת נצרת החסודה.

פרק יא בשורת הסער המתחולל

בעזרתו הנמרצה של מוסה הזקן, ראה מעכשיו אבוג'ורג' יכולת גמורה לעצמו לצאת לחזית המלחמה בנחשול העכור של מעשי רצח ושוד דרכים, שהציף את הנפה, ביחוד משניתנו תחת פיקודו שלשה קצינים צעירים ומצוינים: לזרוביץ, יהודי גבור, שקומת ענק קומתו; זאהיד איפנדי בסיסו, בן שבט מפואר ותקיף בעזה ובכל מחוז הדרום, ולאנגר החרוץ והזריז, קצין האוהלנים האוסטרים לשעבר, מאין כמוהו בפרשים. את תחנתו של לאנגר קבע בעפולה, העיר היהודית המתפתחת בעמק מג'ידו, ואילו את לזרוביץ ובסיסו החזיק על ידו בנצרת.

על פני כל העמק נפוצו כפרים ומושבים יהודים, שהיו עוסקים בחריצות רבה בגיבוש הבית הלאומי היהודי. האדמה הפוריה של העמק לא נעבדה במשך דורות, בהיותה נחלת בעלים נעדרים. רובי האדמה הזאת נקנו על ידי הקרנות היהודיות מאת משפחת סורסוק, היושבת בסוריה ובצרפת. היהודים שילמו מחיר יקר בכל שעל אדמה שרכשו להם, וכעת היה מנוי וגמור אתם לפתח את הקרקעות האלה ולראות בהן פרי ברכה. האיפנדים בנצרת הרימו תיכף קול צעקה, שאלפי פלחים ואריסים ערביים נושלו מעל אדמתם, והרי הם נודדים כעת אל הערים, ומצטרפים אל היסודות הנפשעים שבהן, ונעשים פושעים מסוכנים.

מובן, שלתלונות אלו לא היה כל יסוד. כאמור, לא נעבדו

אדמות העמק, כמעט, וידוע, שאילמלא ההון והמרץ של היהודים, שייבשו את הביצות והצילו את כל הסביבה מן המלריה הממארת, היה העמק עומד בשממתו עד היום הזה.

בעפולה נתקיימו במשך שנים אילו בנינים ערביים דלים וחרבים למחצה, ומבאישים מרוב הזנחה. „בנינים“ אלה שסיכנו את בריאות המתישבים, נהרסו בידי היהודים, רוכשי קרקעות העמק, כשבאו לבנות עיר חדשה, קצת מערבית לאותן החרבות, וייתכן שטעות חמורה היתה בידם. כי בכך נתנו ידיים למסיתים מבין האיפנדים, ששום הפרזה אינה נחשבת לחטא בעיניהם, להביא את נכבדי הכפרים ושיכי הבידואים בשיירות של מכוניות לעפולה, להראות על החרבות ולשאת מדברותיהם בזו הלשון, בערך:

„הביטו, הוי העם, וראו! כאן נתקיימה עיר ערבית לתפארה, בה ישבו אחיכם לדם. ראו את החרבן הנסוך כעת על מקום יקרת כל לב איש ואשה באומה! והביטו שמה, וראו את בתי היהודים הארורים הללו, שהחריבו את העיר מתוך שנאה לבני האמונה. כאשר עשו לקרית־תפארת זו, הלא יעשו גם לעריכם הגדולות, חברון, באר־שבע ועזה? הלא יחללו והלא יהרסו גם את קטני כפריכם, הלא יחריבו את מעונותיכם, ככל אשר חוללו בעפולה? בני הכלבים מציפים את הארץ, ועבדיהם, הם ה„אינגליז“, מסייעים בידם, ויום אחד יפשטו על ארצנו היפה כארבה הזה, לבער ולהשמיד את כל הבא בדרכם. לא רחוק היום, בו יהיו בני ערב מוחרמים ומנוודים בארץ מולדתם. צאו וחשבו, מה יהא בסופו של המסגד המפואר, חראם אס־שריף בירושלים, העיר שנתקדשה בביקור אדוננו הנביא. הלא עמד שם פעם מקדשם של היהודים הארורים, והישקטו בלתי אם יחדשו את פולחנם המתועב במקום הקדוש הזה? בואו, נוליככם לחיפה, שם תראו את מחנות העולים של הכופרים הזרים, ואת האניות המביאות אותם מן המבואות המטונפים באירופה. תנו אמון

במנהיגיכם, אתם בני האמונה, ולא תגלו במהרה מעל אדמתכם, אתם, נשיכם וטפכם, רעבים ללחם, עירומים ומחוסרי כל. בואו, לחיפה נלכה!"

אבו ג'ורג' החליט למתוח קו תחת הרשימה הארוכה של פשעים מסתוריים, שניבלו את שם נצרת בעבר, ולהתרכז בגילוי הפשעים החדשים, שבוצעו כמעט יום יום. ימים אחדים לאחר שחזר מוסה אליו, קיבל ידיעה על מעשה רצח אכזרי בואדי שרער. שני שודדים, שהלכו בדרך, נכנסו לגן לגנוב פירות, וכשהופיע שומר הגן, ירו בו והמיתוהו. כעבור שתי שעות, נמצאו אבו-ג'ורג', מוסה ושוטרים רוכבים אחדים במקום הפשע. מוסה התהלך בזהירות בין עצי הגנים כשהוא ממלמל לעצמו, אגב חיפושי העקבות.

"באמונה, איפנדי, השודדים האלה אין מורא מלכות עליהם. ראה כאן, וכאן, הם עמדו ואכלו לתיאבון את פירותיהם הגנובים, לאחר שרצחו את השומר. ראה, הם עמדו אפילו לנגב את ידיהם המגואלות בבגדי הנרצח. כן, הם עברו בדרך זו, על הגדר הזאת ועל זאת משוכת-הצבר — בוא אחרי, איפנדי — כאן עמדו והדליקו סיגריות, והביטו אחורנית, לראות, אם יש תנועה כל שהיא בסוכות שמסביב — זוהי הדרך, איפנדי, — הם הלכו לאטם, מבלי להטריח עצמם אפילו לרוץ — צ'ק, צ'ק! מצב איום שרר כאן, כנראה, עד שנשלחו אנו לכאן להשליט סדר, איפנדי, כי הפושעים אין אפילו אימת רודף עליהם. מכאן במטותא, איפנדי — פניהם היו מועדות להר-תבור."

שעה רדפה שעה, ואבו ג'ורג' הוליד את אנשיו וסוסייהם במשעולי ההרים, אחרי מחפשי-העקבות. דרך אדמת טרשים, בה לא יכול הקצין להבחין כל סימני עקבות שהן, התקדם מוסה מתוך רגש של בטחון גמור. "כאן, איפנדי, עמדו לספר עם שלש נשים,

שתים נשואות והאחת בתולה, מקוששות עצים.”
 אבוג'ורג' הכיר את מוסה מזמן, ועל כן לא הטיל ספק
 בכל דבריו.

”הנה כאן, אבוג'ורג' איפנדי,” פתח שוב מוסה ואמר לאחר
 שעברו עוד כשתי מילין, ”נחו האנשים שעה קלה, הם אכלו פת
 לחם ודוקה' (עשבים מיובשים), ועישנו סיגריה. אחד מן השנים
 הוא קצר-קומה ועבה-כרס, השני גבוה, ונפצע פעם ברגלו
 השמאלית.”

לעת ערב הגיעו לכפר דיבוריאה, השוכן לרגלי ההר-בור.
 אבוג'ורג' שאל את מוסה, אם סבור הוא, שהשודדים נמצאים בכפר,
 אך הבידואי הזקן השיב בשלילה, הואיל ועקבות מנעליהם הוכיחו,
 שסורים הם ואין ביניהם לבין אנשי הכפר ולא כלום. כסבור היה,
 שהאנשים עברו את הגבול ובאו לארץ, כדי לבצע איזה פשע
 ולהסתלק בהקדם האפשרי. אין ספק, שהם נמצאים כעת בדרך
 למקום הפשע. שוב טיפסו אבוג'ורג' ואנשיו עם סוסייהם בצלע
 ההר מזרחה, עד כי רד הלילה ופרש את כנפיו הקודרות עליהם,
 אז הבחינו עיניהם במדורה זעירה, באחת המערות.

”רואה אתה, איפנדי,” לחש מוסה, ”לא רועים הם, שמדליקים
 מדורות בתקופת-שנה זו. השודדים מתחבאים שם ומתקינים סעודה
 על האש. בצאת הסהר, יצאו אף הם למחוז-חפצם. ייתכן, שיש
 בדעתם לשדוד אחת ממושבות היהודים, בעמק שלרגלינו. היום היה
 יום השוק בעפולה, וכיסי האכרים מלאים כסף, שעליהם להפקיד מחר
 בבנקים בנצרת.”

בשקט וניחותא חילק אבוג'ורג' את שוטריו למשמרות, והוא
 ומוסה זחלו כנחשים בין השיחים הנמוכים של ההר המקודש אל
 פי המערה. כשהגיעו במרחק פסיעות אחדות ממקום מחבואם של
 השודדים, התיר הקצין את פנסו החשמלי וכיון את אורו החזק לתוך

המערה. נשמע רשרוש נחפז, ואחריו דברי אלה וקללה של הרוצחים, כשהרעים אבוֹג'ורג' בקולו:

„היכנעו, בני נעות המרדות, אני הקצין המפקד על משטרת נצרת. היכנעו, ולא יאונה לכם כל רע, ותעמדו למשפט, כדת וכדין.“

שני רובים הופיעו תיכף בפי המערה, ומטר כדורים ניתך ארצה.

„היכנעו, ולא תמותו,“ נהם אבוֹג'ורג'. „אתם מוקפים מכל צד, ואין לכם מפלט.“

מטר־כדורים מחודש השיב על התראתו, והפעם טרטרו הכדורים סמוך לאוזן הקצין, הואיל והרוצחים כיונו כעת את רוביהם לעבר קולו.

„אודרוב,“ צעק אבוֹג'ורג' והריק את אקדחו לתוך המערה, בעוד מוסה יורה מן הרובה, סמוך למרפקו, והשוטרים הרוכבים מחזיקים אחריהם בחצי תריסר יריות נוספות. ופתאום נשמעה צווחה נואשה מתוך המערה:

„אני נכנע, איפנדי. חדל לירות, והריני יוצא אליך.“
 „צא איפוא, אבל זרוק תחילה מתוך המערה את רוביכם, והחזיק את ידיך מעל לראשך. אם תנסה לשטות בנו, אהרוג אותך על המקום.“

רובה נזרק החוצה, ודמות גוחנת נזדקרה בפי המערה.

„שני רובים, אמרתי,“ קרא הקצין.

„מוחמד מת, איפנדי,“ קרא האיש.

„כסבור אתה, שהאיפנדי הוא ילד ואינו יודע את כל שקריכם?“ התערב מוסה. „הללכדו בפח תאמר? אם אמנם מת מוחמד, זרוק את רובהו אלינו, ושא את המת על גבך החוצה.“
 ואמנם כן, השודד האחד, הכחוש וגבה־הקומה, שתיאר מוסה

לאבוג'ורג', נהרג, משפגעו בו כחצי התריסר כדורים, בהם לא פחות מארבעה פלט אקדחו הלוהט של הקצין. ידי השודד השני, הכרסתני וקצר-הקומה, נכבלו תיכף באזיקים, ומשלחת-העונשין יצאה חזרה לנצרת. אבוג'ורג' ידע את הפסיכולוגיה של הערבים מאין כמוהו, ולפיכך החליט לנצל את המאורע. גוף ההרוג והאסיר נלקחו חזרה לואדי-שערא, והרוצח המת הונח בצד קבר קרבנו. האסיר הוצג לראוה בפני אנשי המקום, בטרם נשלח הלאה לנצרת. אולם בזה לא נסתיימה פעולתו של אבוג'ורג'. הוא שב, עם מוסה ואנשיו, למקום שם סיפרו השודדים עם שלש הנשים, והלכו בעקבותיהן עד כפר ריני החרב, שנמחה כמעט כליל בימי הרעש של אשתקד. על נקלה כצאו את הנשים, שהתאימו לתיאורו של מוסה, ואבוג'ורג' הטיף מוסר לבני הכפר, על הצורך והחובה להודיע למשטרה על כל פגישה עם אנשים מזוינים בהרים. טובן, שבנשים לא יכול הקצין לנגוע, אבל לבעליהן של השתים ולאביה של האחת לימד לקח, שלא ישכחוהו במשך שנים הרבה, ואין ספק שלאחר צאת המשטרה את הכפר, שקלו הנשים את חלקן המלא באיתו לקח.

בפרשה הבאה טיפל אבוג'ורג' בגנבי בקר. כמעט כל העדר של אחת המיזבות הקטנות נגנב בידי חמסנים מעבר הירדן. הבהמות הגנובות נוהגו על ידי הגנבים במהירות מפליאה, ושלשה ימים עברו עד שהדביקו אותם אבוג'ורג' ומוסה, בקרבת חפר-כרא בשומרון. העדר הושב לבעליו, אולם בחזירתו לנצרת, היה עליו לעסוק בהיבור תשובה מפורטת לשאלות המרכה, בקשר את מטר מכתבים אנונימיים שקיבל לאחר תפיסת הרוצחים והלקח הטוב, שלימד לצדיקי כפר ריני.

מרידה עמדה להתלקח בכל הארץ, בגלל שמועות שהפיצו

אחדים מן האיפנדים שבנצרת, כאילו הממשלה הבריטית עיכבה הרבה שבויי־מלחמה ערבים, שנפלו לידי אלנבי בזמן כיבוש הארץ, ושלחה אותם להודו, משם נלקחו לסינגפור בתורת עבדים לבנות את המבצרים החדשים. שמועה זו נגעה ללבם של אלפי ערבים, הואיל וכמעט כל משפחה ערבית בארץ, נתנה מבניה לצבא העותמני, על פי הרוב, לבלי שוב עוד. ההמונים נתנו אמון בבדותא זו, שגרמה לכינוס אסיפות־מחאה המוניות ולתסיסה רבה בערים. התעמולה איימה במהומות רציניות בארץ, המלאה תמיד אבק־שריפה למכביר, אילמלא שחק לו מזלו לאבו־ג'ורג' לגלות את מקור השמועה ולתפוס את האיש, אחד מנכבדי כפר אֵילול, זה היה לכלי־שרת בידיהם של האיפנדים בנצרת, ובו הסתייעו בהפצת שקריהם המסוכנים. 'נכבד' זה, שאמנם היה בין שבויי המלחמה, ונשלח להודו בשעתו, לא הצטיין בבור־כפיו והיה מוכן ומזומן לסייע ידי המסיתים — עד שקפץ עליו רוגזו של אבו־ג'ורג'.

מכפר־מיבא, הסמוך לנצרת, הגיעו ידיעות רציניות אל המשטרה. תושבי הכפר הזה היו מפולגים לשני מחנות, ופרץ קרב, לכל פרטיו ודקדוקיו. הסיעה החלשה שבהם התבצרה בבתים אחדים, והגנו על עצמם מפני תוקפיהם הרבים. הנלחמים השתמשו ברובים צבאיים, אקדחים ורובי־ציד לרוב, וכשהגיעו סוף סוף אבו־ג'ורג' ואנשיו לכפר, היה זה דומה לשדה־קטל. הוא חילק את אנשיו לשני ראשים: האחד, בפקודתו של לזרוביץ, נשלח נגד אלה שירו מן ההרים לתוך הכפר; השני, בפקודתו הוא, נלחם בבריונים שברחוב הכפר עצמו, והתגבר עליהם לאחר מערכה, שנמשכה כשעה וחצי. כמעט כל הגברים שבכפר, מלבד ילדים וזקנים, הובלו באזיקים לנצרת. אולם לא ארכה השעה עד שנתבשר, כי המלחמה בכפר התלקחה מחדש, הפעם בין כמה פליטים, שחזרו

תיכף לצאת המשטרה, ובין הזקנים שנשארו בבתיהם ברשותו של אבוג'ורג', שלא העלה על דעתו, כי יכולים עוד הללו להחליץ למלחמה. הפעם אסר כל זכר בכפר, מבן תשע עד בן תשעים. רק כעבור יומים נתן להם לשוב הביתה, וחזות פניהם ענתה בהם, שיזכרו עוד הרבה שנים את לקח השלום, שנתן להם אבוג'ורג' בימים אלה.

כצדעה טרדנית זו, היה אבוג'ורג' מתעופף ממקום למקום באזור הנתון לפיקודו, עוקץ פה, מאיים שם, וגוזל שינה מעיני העבריינים גם פה וגם שם. ניסו בריונים להתנקש בסמכותו, ולא עלתה בידם. פעם התקיפו הללו שנים מאנשיו, שוטר רוכב ושומר-לילה בביר-בידאוויה, הכום מכות רצח וגזלו את רוביהם ומדיהם. התוקפים, שהיו פושעים ידועים בסביבה, הרבו להתפאר בנצחונם על אנשי אבוג'ורג', אולם התפארותם לא ארכה, כי אבוג'ורג' לא נח ולא שקט, עד שתפס אותם, בעזרתו של מוסה הטוב, והשיב את הנשק הגזול, לדאבונם הרב של אנשי נצרת, אויבי הקצין עזי-הנפש.

שוד אכזרי ביותר בוצע בדרך נצרת-טבריה. חמשה שודדים מזוינים, עצרו במכונית-משא, והנוסעת היחידה שבמכונית, מוסלימיה זקנה וחולנית, שיצאה להתרפא בחמי טבריה, אונסה על ידי כל חמשת הפראים, לפי התור. מוסה יצא לפי העקבות עם אבוג'ורג' ואנשיו, עד שהגיע לסג'רה הערבית, שם מצא ארנק ריק שזוהה תיכף על ידי נהג המכונית, והכירו כשלו. כל בני הכפר עברו עם שחר במסדר-זיהוי לפני האשה המסכנה, שהכירה בודאות שלשה מהם כאנסיה.

שלשתם הושארו ברשותו של קצין-משטרה ערבי, על מנת שיפתח את סגור-פיהם. אבוג'ורג' חזר לנצרת בדעתו, שנוכחותו רק תפריע את הקצין ב"חקירתו". דרכי "חקירות" אלה למדו

השוטרים הערביים מאותם מחבריהם, שנמנו פעם על הג'נדרמריה או המשטרה התורכית, וטורקווימאדה, בכבודו ובעצמו, לא יכול להוסיף הרבה על האמצעים בהם אחז קצין-משטרה ארצישראלי, שהחליט להוציא הודאה מפי נאשם — לכל הפחות בתקופה זו, שאני כותב עליה (אף אם נניח, שנשתנתה השיטה בשנים שלש השנים האחרונות). ויש להודות, שאין לפני הקצין דרך אחרת, במקום שהפושעים מטילים את אימתם על הבריות, כמו באוכלוסין הערבים בארץ.

אותו ערב, בשמונה, אפסו כחותיו של אחד מן החמשה, סעיד לוביין, והוא הודה באשמתו. טלפנו לאבוג'ורג', שמיהר לבוא אל הכפר ולהביא את סעיד לפני שופט-שלום בנצרת, כדי ליתן תוקף להודאתו בטרם יחזור בו. סעיד נתן תיאור מפורט של ההתקפה על מכונית-המשא וההתנפלות הפראית על האשה האומללה. בינתיים, עלה בידי אחד ה"נחקרים" בסג'רה להמלט על נפשו ולבוא לפני כת האפנדים בנצרת, שראתה בסיפור המעשה שלו על עינוייו בידי הקצין החוקר, הזדמנות נאה לתקוף את אבוג'ורג'. עורכי-דין ערביים הופיעו לפתע פתאום, שכרם ניתן להם בעין יפה למפרע, והם התחילו בפעולה משפטית נגד הקצין הבריטי.

העתונות הערבית לא שמה לב אל האכזריות הבהמית של אותו הפשע, לא השגיחה בעובדה, שכל העדויות מן החוץ, אישרו את הודאתו של סעיד, ולא עוד, אלא ששאר האסירים, בשמעם על וידויו, הודו גם הם על עוונם, בתקוה, שהתובע הכללי יהפכם לעדי-המלך. עתונות זו הרבתה לקטרג על אבוג'ורג', ורק העובדא, שכל חמשת הנאשמים יצאו חייבים בדינם ונידונו למאסר עולם, שהוחלף להם לאחר זמן בח"י שנות עבודת-פרך, הצילה אותו מעסק ביש. חוסר האהדה מצד הפקידים הגבוהים, בכל פעם שהותקף בעתונות הערבית, לא היה עשוי לעודד את מאמציו ביותר,

והחקירות והדרישות, שנערכו מדי פעם בפעם על ידי המרכז בירושלים, החלישו את מרצו בהשקטת נצרת. אולם הוא תפס את רוצחי אחד התושבים בכפר מחלול, ומנע בזה שורה ארוכה של מעשי נקמה מצד גואליהדם.

באום-ג'ידל, כפר העומד על הכביש, הותקפה נערה באכזריות, וכשהגנה על כבודה, נדקרה בפגיון והושלכה לתוך בור-זבל, אף כוסתה אחר כך בזבל. אבו-ג'ורג' שמע על המקרה האיום והספיק למצוא את הנערה בטרם יצאה נשמתה; בתוך האדים המתניקים העולים מן הבור ישב וגבה את עדותה, שכן, אילו אמר להוציאה משם, היה מקצר את רגעי גסיסתה. המתקיף, שדימה את עצמו בטוח מכל רע, נאסר בביתו, והובא עם שמונה אנשים אחרים אל הבור, שם זיהתה אותו הגוססת מניה וביה.

בדרך לנצרת, דיבר האסיר בגלוי על פשעו, אף על פי שאבו-ג'ורג' הזהירו, כנהוג, והביע את בטחונו, שייפטר בעונש קל: מאסר שנתיים, לכל היותר. אבו-ג'ורג' שמת, כעבור שבועות אחדים, לנסוע לעכו בתורת עד רשמי לתלית האנס הרוצח. ברם, הקצין לא נמלט גם הפעם מן ההתקפות הרגילות של אנשי נצרת, והעתונות הערבית טפלה עליו אשמת אמצעי אינקויזיציה, שהוא אווז בהם כלפי האסירים.

לפני שאסיים רשימה זו של פשעים מגונים, שאין כוונתה אלא לתת לקורא מושג כל שהוא ממצב הענינים באזור זה שבארץ הקודש, אטפל במקרה עוד אחד, המראה בעליל את הקשיים, בהם נתקל לא רק אבו-ג'ורג', אלא כל קצין אחראי במשטרת ארץ-ישראל. שוב הודיעו על מעשה שוד בין נצרת לים כנרת, לא רחוק ממקום הפשע כלפי המוסלימיה הזקנה. מוסה עבד בחריצות יתרה בגילוי העקבות, שהוליכו את אבו-ג'ורג' ואנשיו עד כפר-קאנה בגליל. מוסה תיאר את כל הפישעים ואורך צעדיהם, בהראותו לקצין

את המקומות בהם הלכו, והמקומות בהם רצו, ובהטעימו, כי בשום מקום לא עמדו לפוש. הקצין הסיק מזה, שהאנשים אינם שודדים, שאומנותם בכך, אלא פלחים בעלי רובים, שיצאו ללסטם את הבריות במקצת. העקבות הוכיחו, שהשודדים היו ארבעה, ופעמיים מצאו השוטרים מטבעות של כסף בדרכם. עם לזרוביץ, זאהיד בסיסו ותופיק בישארה, הקצין הממונה על טבריה, הקיף אבו־ג'ורג' את כפר־קאנה, והציב משמרות באופן, שנתאפשרה הכניסה לכפר, אבל היציאה מתוכו היתה מן הנמנעות.

לא ארכה השעה עד שזוהה אחד מבני הכפר על ידי מוסה, כאחד מבעלי העקבות, שגילה בדרך. בינתיים סידר אבו־ג'ורג' את חדר־החקירה בבית המועצה המקומית, והחשוד נלקח לשם. הדלתות נסגרו על מסגר, תריסי החלונות הוגפו, וסרג'נט אחד הצליף בשוטו באויר, רמז לבאות, והאיש האומלל הזדעזע למראה הפרצופים הקודרים המסובים אל השלחן.

„רחמים, איפינדיאה, רחמים!“ צעק, כשהוא זוחל על הרצפה ומנסה לנשק את כפות רגליהם.

הוא הושלך הצדה, ונשאר מוטל, אחוז פחד, על הקרקע.
 „מה לך, בן־אדם?“ שאל אבו־ג'ורג', „איש לא ביקש לפגוע בך, ואתה מתיפח כילדה.“
 „איפנדי!“ ילל הפלח, „מכיר אני אותך ואת טיבך. אני אספר לך הכל, ובלבד שלא תכני.“

הקצין הבטיח למלא את בקשתו, ואז הודה על פשעו. הוא הוליך את הקצינים לביתו, ובהעתיקו אבן, מטויחה מחדש, מתוך הכותל, הוציא משם כסף, שעון זהב ותער, שהוכרו תיכף על ידי אחד הנשדדים כרכישו. הוא מסר למשטרה את שמות חבריו ונשלח לבית־הסוהר בנצרת לשם בדיקה רפואית, להכחשת השמועות הרגילות על הכאת הנחקרים.

כעת ביקש אבוג'ורג' לראות אדם בשם כרים סיפוריאה, שהובא תיכף, אבל סירב להודות על פשעו, וגם החיפוש, שנערך בביתו לא נתן כל תוצאות. בעוד הוא יושב מול אבוג'ורג' בחדר-החקירה, שאל פתאום הקצין את הקורפורל שלו, שוטר ותיק ופיקח, בשם אחמד נאיף, אם יש, לדעתו, עוד מקומות, שראוי לערוך בהם חיפושים.

„כן, איפנדי,“ השיב הקורפורל „עדיין לא חיפשנו ב,תיבין' שברפתו.“

זיע קל שבקלים עבר בגופו של האסיר, אבל עיני התכלת הנוקבות, שמעבר לשלחן, הבחינו בו, בכל זאת. כרים הוסיף להכחיש את אשמתו. ושוב לא היה צורך לנקוט באמצעי האינקויזיציה, כי מנעליו, שצוּחצחו זה עתה, הראו סימני חמר אדום, שאינו נמצא אלא במקום שם בוצע מעשה-השוד. סימני אותו החומר נמצאו גם על כפות רגליו והוכיחו ששיקר האיש, באמרו, שאביו הזקן נעל אותם המנעלים במשך כמה ימים. החיפוש שנערך ב,תיבין', ברפתו של כרים, נתן את התוצאות המקוות, כי נמצאו שאר החפצים השדודים. לאחר שעברו כל בני הכפר לפני אבוג'ורג', נמצאו גם שני השודדים האחרים. משפטם נתברר בבוא מועד, והם נידונו לזמני מאסר ארוכים, עם עבודת פרך. בית-הדין החמיר, ביחוד, במשפטו של כרים, שברח מן המשטרה לפני כמה שנים, בקחתו עמו את סוסו ורובהו. לחנם ביקשו סניגוריו, שליחי נצרת, לתארו כגיבור לאומי, הנלחם בכובשים הבריטיים, ולהאשים את אבוג'ורג' בהטלת אימה על כרים וחבריו קודם למשפט. לדאבון לבם של אנשי נצרת, גדל כבודו של הקצין שנוא-נפשם, ופחדו נפל על כל האוכלוסין שבסביבה.

יום אחד יצא אבוג'ורג' לרדוף אחרי כנופיה בידואית

מזוינת, שפשטה בשדות היהודים באזורו. שלשה ימים רדף אחריה, עד שהגיע לדרום ים כנרת, ואם כי עלה בידו להשיב עדר כבשים, שגזלה הכנופיה, היה מלא חימה על שהספיקו השודדים לעבור את הירדן ולהמלט מידיו. שלשה ימים באוכף לא היו עשויים להנעים את הייו, ועל כן שמח להרשות לשוטריה, להתיר את חגורותיהם ולנוח ליד הגשר של סמך, במקום שפכו של הירדן, בטרם ימשיכו את דרכם לטבריה.

בעודם עושים כה וכה, הגיעה חבורה גדולה של תיירים, רובם אמריקאים, בשמונים מכוניות, מחיפה, שנעצרו בתוך ענני־אבק ליד השוטרים. כשלש מאות איש ואשה יצאו מתוך המכוניות וירדו ליהנות מזיוו של ים כנרת.

אבו־ג'ורג' ואנשיו הסתכלו בעדה הזאת במידת־מה של בדיחות־הדעת. הם לא נבדלו בשום דבר משאר תיירים שבעולם. הקשיבו בפיות פעורים לסיפורי־המעשיות של מורי־הדרך, צילמו את המראות בקודאקים וסיני־קודאקים, רשמו מרשמיהם בפנקסי־כיס. פתאום צעק אחד השוטרים הרוכבים:

„דיר באלכום, האי וחיד כלב מאג'נון!“ (*)

השוטר לא טעה. לאורך החוף התרוצץ כלב שנמלט, כנראה, מאחד המחנות הקטנים של אהלי בידואים על שפת ים כנרת, ולפי כל סימניו, היה נגוע בכלבת.

אבו־ג'ורג' ראה תיכף את הסכנה הנשקפת לתיירים. הוא שלף את אקדחו, וברגע שעבר הכלב השוטה על פניו, ירה בו כדורי־מות, והפילו ארצה.

אין לתאר את המהומה, שקמה בקרב התיירים. רובם אמרי־קאים היו, כאמור, ודמיונם כבר היה משולהב בסיפורי־מעשיות

(*) הזהרו, כלב שוטה!

על תולדות המקום המקודש הזה, הנתון במסגרת הרומאנטיקה המזרחית של אהלי קדר ושיכיי־בידואים עזי נפש, ככל הכתוב בספרי הנוסעים מאז ומעולם. ירית־האקדח הפתאומית, שהחרידה את חלל האויר, הטילה עליהם אימת שודדים, שבאו להוליכם שבי, כביכול, כדי שיוכלו לתבוע סכומים אגדיים כופר נפשם. ודאי שמעו גם שמועות על חיילים מן הילודים, המוכנים להתנפל על עוברי אורח, ואבו־ג'ורג' ואנשיו היו כבאשי־באזוקים בעיניהם. בין כך ובין כך, נתאספו כולם וצבאו על פלוגת השוטרים, ואחד מהם, אדם קטן־קומה ובעל־גוף, כנראה, מטיף בעמיו באחד ממדינות המערב התיכון שבארצות־הברית, קיבל על עצמו לדבר בשם כל העדה.

„מה פירושן של היריות האלה, שאתם יורים לעומתנו?“ תבע ואמר. „אני מתרה בכך, אדוני, שאמסור את הדבר לקונסול האמריקאי הקרוב ביותר.“

אבו־ג'ורג' הצביע אל הכלב המת וביאר, שראה הכרח לעצמו להרוג את החיה השוטה, מחשש, שתנגע כמה מן התיירים בכלבת. אולם כל הביאורים לא הועילו, כי איש מן התיירים לא האמין, שנשקפה להם איזו סכנה. אדרבא, התלהבותו של המטיף החסוד גדלה מרגע לרגע, והוא שפך את כל חמתו על התורכי לבוש־המדים, כי כן היה אבו־ג'ורג' בעיניו.

„אתה תתן לי את שמך, בן־אדם,“ סיים בנעימה של נצחון. „אני אשלח דין־וחשבון מלא על כל הענין אל הקצין הממונה עליך. אני לא ארשה לשוטר תורכי לירות באנשי! מה שמך, ומה שם הקצין הממונה עליך? בטוח אני, שאנגלי הוא מפקדך, והוא יאחז באמצעים לבל תישנה עוד שערוריה כזאת.“

הדבר לא בידח את דעתו של אבו־ג'ורג' כלל ועיקר. מובן, שהיה ביכלתו לבאר את המקרה על נקלה, אולם חלופי־האגרות הממושכים עם המרכז היו לו לזרא זה כבר, והוא לא רצה לחזור עליהם.

הוא העמיד פני אדם נבהל ואובד-עצות, התחנן לפני האיש הקטן, שלא ימסור את הדבר לגבוהים ממנו. עמדה זו הגבירה עוד את שחצנותו של הלה, והוא דרש שוב את שם הקצין.

„שמי: בוקרא איפנדי פיל מישמיש*.” שם הקצין הממונה עלי: מאיור-גנרל אדווין בראיאנט. „אבו-ג'ורג' נקב בשמו האנגלי הנכון, אם כי הפריז בלי בושה בדרגת משרתו. „ומפקדי יושב בנצרת.”

האיש הקטן רשם את שני השמות בפנקסו, כשהוא מהדר ומהדר בכתיב הנכון. לכשהשיב את הפנקס אל כיסו, נתן שוב את עינו הזועמת בדמות המגושמת במדי-החאקי, העומדת לפניו. ואמר: „אין ברצוני להרע לך, בן-אדם, אולם רואה אני הכרח למסור דברים כהויתם למאיור-גנרל שלך, כדי שאנשים לבנים, המסיירים את ארץ הקודש, מתוך שאיפה קדושה ללכת בעקבות האדון המשיח, לא יהיו נתונים לשרירות לבם של ילודים מוזרים, בדומה אליך. אני תקוה, שתלמד לקח בצער בעלי-חיים אלמים, וגם רגשותיך האנושיים ישופרו על ידי כך. ומי יודע, צרה זו, שבאה עליך, אולי תפקח את עיניך לראות באור האמונה הצרופה ותהיה לנוצרי טוב באחד הימים. מה?”

„אין אל מבלעדי אל, ומוחמד הוא שליח האל. אין עוד כאל,” השיב אבו-ג'ורג' בחסידות יתרה.

לא ארכו הימים, עד שמצא אבו-ג'ורג' על מכתבו אגרת שלוחה למאיור-גנרל אדווין ג. בראיאנט, רצופה קובלנה ארוכה על הקצין התורכי בוקרא איפנדי פיל מישמיש, רובה ככולה מוגזמת מאד, אבל בה ניתן בלי ספק, ביטוי נאמן לרגשותיו הכנים של התייר האמריקאי הקטן, שדרש להעניש את הקצין התורכי תיכף

1
* פירוש המלים: „מחר יצמחו אפרסקים”, והכוונה, מתוך לגלוג: „לעולם לא”.

ומיד בכל חומר הדין, בהטעימו את גודל חטאו בסכנו חיי אנשים לבנים, ואת אכזריותו הפראית, בהמיתו כלב חף מפשע. אבוג'ורג' השיב אף הוא באגרת ארוכה, בה הצהיר, שחקר את הקצין דנן וקנס אותו בסכום העולה למשכורת שלשה חדשים, אף הזהירו, שאם ישוב להפריע לתיירים, או ינסה להצילם משיני כלבים שוטים, מרה תהיה אחריתו. על אגרת התשובה חתם בתואר מאיור גנרל, מפקד בנצרת. במשך חדשים רצופים היה מקבל בדואר מאמריקה מאמרים שלמים, שלוחים לבוקרא איפנדי פיל מישמיש, שיעצו לו להכנע לגורלו ולהסיק מסקנות ראויות מטעויותיו, וכן הוכיחו לו את כשלונותיה של דת האיסלם.

עננים כבדים החלו מכסים את שמי ארץ-ישראל ובשורת הסער הממשמש ובא נישאה בחלל האויר. צבא לא היה בארץ, והשמירה על הבטחון הציבורי היתה מסורה בידי המשטרה הארצית ישראלית, שצורפו אליה לערך 125 בריטים, ורובם חנו בערים. הפלחים לא ראו מדי שוטר בריטי במשך חדשים רבים, פרט לקצין הנפה הבריטי עם שוטריו הרוכבים הערביים, שאף בקוריהם בכפרים לא היו מרובים. התעמלנים והמסיתים מצאו איפוא כר נרחב לעבודתם המזיקה. על נקלה עלה בידיהם לשכנע את הפלחים והבידואים, שהבריטים עזבו, למעשה, את הארץ. מכאן הסיקו בנקל את המסקנה, שהממשלה אוהדת את התנועה הערבית הלאומית וצוררת את כל מעשי היהודים. „כלום אין האדמיניסטרציה בירושלים עושה הכל, כדי לרמוז להם בחשאי, שהגיעה שעתם לערוך טבח בכלבים היהודים, המוציאים לאט לאט את אדמתם מידיהם? אין להם אלא להביט על סביבותיהם, כדי שיהיו בטוחים בכך. כלום לא נלקחו חזרה כל ארגזי-הנשק החתומים מן המושבות היהודיות, שנשארו מחוסרות-הגנה לחלוטין? כלום עשו השלטונות איזה נסיון רציני להפסיק

את הברחת הנשק, או לפרק את נשקם של הערבים? כלום אין די רובים וכדורים בכל כפר וכפר? ובכן, קדימה, אל המערכה הגדולה למען האמונה, בטרם יעשו הציונים לירושלים ולשאר ערים את אשר עשו כבר לעפולה! כלום רצונם לראות את קדשי האיסלם שבירושלים מחוללים בפולחן הנתעב של היהודים? כלום אין השלטונות רואים את הסערה המתרגשת לבוא, וכלום אינם יושבים בחיבוק ידיים? בודאי, התפארו התעמלנים, "כי הממשלה עומדת לימין הערבים, לצדק וליושר. כלום לא ידוע בעולם כולו, שהאנגליזם שונאים את היהודים תכלית שנאה? הם היו מוכרחים להחניף להם, מפני הסכומים העצומים, שחבו לבעליהון יהודים בימי המלחמה, אולם שמוח ישמחו מאין כמוהם, להפטר מבני-חסותם הטרחנים וכפויי-הטובה." הבטחון הציבורי ירד פלאים, מאות פשעים בוצעו מדי שנה בשנה, אך פחות מתריסר פושעים ריצו את עונם על הגרדום. "כלום לא עלו המסים במידה מבהילה? כלום אין העם מדוכא כעת יותר משדוכא בימי התורכים? היפטר מן היהודים, ואז נסלק גם את האנגליזם. כי אז יבוא יום אושר, ותהי לנו ממשלה לאומית, ושוב ישובו ימי השפע. חטא חטאו המוסלימים, על כן נתן אללה לכופרים להתגבר עליהם, אולם כעת הגיעה שעתה של האמונה הצרופה, להחזיר עטרה ליושנה."

הסתה בדומה לזו התנהלה בכל הארץ, והמצב נתברר לאבורג' ביתר אימה כשהוצא לילה אחד, עם חצות, ממסתו, למצוא את גופת הקצין הערבי האהוב עליו, זאהיד איפנדי בסיסו, שניסה להפסיק קטטה באחד מרחובות נצרת, נדקר בפגיון ומת.

תסיסה גדולה קמה תיכף בעיר, כי רבים מבני משפחתו של הקצין הנרצח הגיעו מעזה, לקחת נקם מאנשי נצרת הפחדנים, אולם אבורג' מנע מערכה גלויה, בשלחו בחשאי למחרת הלילה את גופת הנרצח במכונית לבית הוריו בדרום הארץ. תוכלו לשער את

התמרמרותו, כשנמצא למד, כי עליו לשלם את הוצאות הנסיעה הארוכה — לערך 150 מילין — מכיסו, הואיל ובחפזו למנוע תגרה בעיר, שכח למלא אחרי איזו תקנה קלה. עוד יותר חרה לו, כשהובא הרוצה לדין, ונפטר בעונש קל של אחת-עשרה שנות מאסר בלבד. וכעת, עם האותות הראשונים לבשורת הסער המתחולל, הציף נחשול-פשעים חדש את ארץ-ישראל האמללה. אפילו בנפה המסורה למשטרתו האמונה של אבוג'ורג' נתרבו מעשי השוד בדרכים, בעוד שבכל לילה ולילה החרישו יריות את חלל האויר בסביבה, שם התאמנו הפלחים לקראת המרידה הממששת ובאה, שלא היתה עוד בגדר סוד לאיש.

בצניעות, מבלי להרעיש עולמות, התחיל אבוג'ורג' מתכונן לקראת הבאות. הוא ביקר בזו אחר זו במושבות היהודיות הפזורות, וניהלן בעצתו, כיצד להגן על עצמן במקרה התקפה. הוא עיבד שיטה סודית לאיתות, בו יכלו המושבות הנדחות לקרוא לעזרה בשעת הצורך. ודאי היה בעיניו, כי מכיון שיפרצו המאורעות, יינתקו תיכף חוטי הטלגרף והטלפון, ושיטת האיתות שלו היתה הדבר היחידי, להבטיח את מגען של המושבות עם המשטרה בבוא היום.

בסיכומי הבולשת היום-יומיים, שערך אבוג'ורג', הטעים את הצורך הדחוף, להגביר את כוח המשטרה, הראה על העננים הכבדים, המשחירים באופק הפוליטי, אולם דבריו נתקלו באדישות גמורה, ובכל אופן לא קיבל שום תגבורת.

דומה היה בעיני עצמו כקברניט של ספינה, בראותו אותות סופה עזה מתחוללת בים. וכקברניט הזה, הידק את המפרשים, מתח את העבותים ועשה את כל שאר ההכנות במיטב יכולתו, ומכאן ואילך השליך את יהבו על חוזק ספינתו וידו האמונה על ההגה.

פרק יב הסופה

חדשים מועטים לפני כן גרם לי מזלי, מזל-ביש, לפקד על פלוגת השוטרים, שסילקה מחיצה ארעית בין המתפללים היהודים למתפללות, על יד הכותל המערבי בירושלים. מקרה זה גרם להלהיב את רוחות הערבים נגד היהודים ביתר שאת. המוסלימים התנפלו על מציאה זו כעל הוכחה גמורה ל"מזמה הציונית" לתפוס את המקומות הקדושים לאיסלם ולהפכם לבתי-כנסת יהודים. צילומים הופצו בין ההמונים, להראות את הדגל הציוני מתנפנף על מסגד עומר. צילומים אלה מזויפים היו, כמובן, וברור היה לכל עין, שהדגל הציוני נתוסף עליהם לאחר זמן, ואולם הפלחים והבידואים, שבידיהם נמסרו הצילומים, לא הרגישו בזיוף זה, והאמינו בתם-לבם, שאין הצלמניה יכולה לשקר.

הייתי לצנינים בעיני הישוב היהודי בירושלים, כי אותה שעה לא ידעו מה שנודע להם אחר כך, שהמאורע העגום לא ביזמתי התרחש, אלא במצות השלטונות הגבוהים ממני עשיתי מה שעשיתי. בכל מקום שבאתי לשם נפגשתי במבטים מזרי אימה וחימה שפוכה של היהודים, או — במקומות מבודדים שבעיר — בשריקות וקריאות בוז. המוסלימים, מאידך גיסא, הביטו עלי כעל פודה ומציל האיסלם, וערכי עלה בעיניהם עד מאד. בין כך ובין כך היה מצבי קשה מנשוא. קריאות הבוז מזה ותרועות הכבוד מזה מררו את רוחי, ורבה היתה שמחתי, כשהועברתי לפקד על מחנה-אסירים בעמק מגידו.

המצב בבירת הארץ היה מתוח מאין כמוהו. ברור היה לשלטונות, שאין להחזירני לשם, ואף אני לא הייתי מסכים, בשום אופן, לחזור. ואולם לאחר שנידעה ידי החזקה לאספסוף העירוני, היה צורך להביא במקומי אדם עשוי לבלי חת, ואבוג'ורג' נשלח לעיר-הבירה. מצבו היה איום, הואיל והאספסוף דימה לראות בו אותי, עבדכם. צרותיו הגיעו אל שיאן, כשנשלח אל הכותל המערבי למשך יום-חג שלם וממושך, והמתפללים היהודים דימו, שאין זה אלא דוף השנוא. הגיעו הדברים לידי כך, שהוא הסתער אל מרכז המשטרה ודרש להשיבו מניה וביה לנצרת, שהיתה כגן-עדן בעיניו לאחר נסיונותיו בירושלים. למחרת היום, כשהרימה העתונות העברית, מצד אחד, קול צעקה על החזרתי לירושלים, כביכול, בעוד שהעתונות הערבית, מצד שני, הפליגה בשבח הממשלה על מעשה מדומה זה עצמו, נזדרז מרכז המשטרה להחזיק את אבוג'ורג' אל תחנתו ואל משמרתו.

האווירה היתה מחושמלת, והכל ידעו, שהסופה ממשמשת ובאה. קצין משטרה בעיר רחוקה מן המרכז לא יכול לפעול הרבה מחוץ להכנות המועטות שעשה בגדר סמכותו הוא. כעת הגיעה השעה להבהיל גדוד צבא ואילו מכוניות משורינות מחיל-המשמר שבמצרים. אפשר היה לעשותה בנקל, באמתלא של תמרונים, אולם דומה היה, שאיש אינו רוצה לשאת באחריות. ישבנו על הר-געש, ואולם בירושלים עדיין דימו הפקידים האנגלים את עצמם כיושבים באנגליה, ורק במחוזות הנדחים עמדו אבוג'ורג', ומעטים אחרים כמוהו, על כל גודל הסכנה.

רק הגיע אבוג'ורג' חזרה לנצרת, ואזניו קלטו את קול הרעמים הראשונים. ברחובות נצרת שוב לא קידמו התושבים את פניו באותה אדיבות רבת-חנופה, שכפו על עצמם מתוך פחד ושנאה, קודם לכן; חלפה עברה ידידותם הכוזבת, ובכל מקום שבא לשם,

נתקל במבטי איבה וזעם. שעתיים לאחר בואו לעיר, קרה המקרה הראשון, בבחינת מבשר הבאות. ערבי עלה עם עדרו על אדמת יהודים, ובהמתו אכלה בכל פה את תבואת המושבה היהודית, שנדושה בגורן. כשדרש ממנו אחד המתישבים היהודים להסתלק עם עדרו מן הגורן, התנפל עליו הרועה הערבי בחמת רצח. היהודי, שראה את הסכנה הנשקפת לחייו, ירה ברועה מרובה-צייד, ופצעו. הערבי לא נפצע קשה, הואיל והמתיישב נזהר לירות ברגליו, וקיבל טיפול רפואי מתאים תיכף ומיד. ובעוד אבויג'ורג' מטפל במקרה זה, הגיעה ידיעה טלפונית מירושלים על התנגשויות וקרבות בין יהודים לערבים בחוצות עיר-הבירה.

היום עבר בשקט. כה רב היה השקט עד שהאמינו, כי הידיעות מירושלים היו עשויות למנוע מרידות מקומיות. האמינו, שכל ערבי, הרוצה להלחם ביהודים, ימהר לירושלים, למסור את נפשו, כביכול, על הגנת המקומות הקדושים לאיסלם. בכל אופן, היו בטוחים בכך ראשי המשטרה המחוזית, והשוטרים הבריטיים שברשותם נשלחו לירושלים, לעזור לאנשים המעטים שבמחנה על הר הצופים, להשיב את הסדר. בכל צפון הארץ, מן השומרון ועד הגבול הסורי, לא נשארו אלא שבעה קצינים אנגלים וארבעה שוטרים בריטיים, בתורת כח, שעליו יכולנו לסמוך.

עם אבויג'ורג' לא היו כל בריטים, אם כי עמדו לימינו שני קצינים מצוינים כלורוביץ ולאנגר, שניהם יהודים. חסרוננו של זאהיד איפינדי המנוח היה מורגש כעת ביותר. לאשרו, נתן אמון גמור ומוחלט בשוטרי הערביים, שהלך ילכו אחריו באש ובמים. הפריסטיג' שלהם עלתה במידה כזו מאז בא אבויג'ורג' לפקד עליהם, עד שנתמלאו רגשי בוז עליון לאזרח הפשוט, ובטוח היה בהם, שימלאו את כל פקודותיו מבלי להרהר אחריהן. לא ארכו הימים, עד שהעמידם במבחן קשה למאד.

בשעה 9 באותו הערב נמצא אב־ג'ורג' העיף והיגע במלון „הגליל“ בנצרת. אותו יום לא נח ולא שקט אף רגע. מירושלים יצא בבוקר השכם, לערך בשעה 3 אחר חצות. עד הצהרים חקר את מקרה פציעתו של הרועה הערבי, ואחר כך סייר את הכפרים והמושבות שבסביבה, כדי לתהות על מצב הבטחון בנקודות השונות. במלון נפגש עם מייקין, מפקידי מחלקת המדידות, ושאלו למה שראה בדרכים. פתאום צלצל הטלפון, ובעל־המלון הגרמני מיהר אליו להודיעו, שמשטרת ג'נין רוצה לדבר אליו בלי דיחוי. הודיעו לו, ששלש מאות ערבים מזוינים יצאו מג'נין על מנת להתקיף את עפולה, ולהשמיד את ישובה היהודי, אנשים, נשים וטף, ונשבעו לבלי להשאיר מהם שריד ופליט.

הוא גמע במהירות את כוס הוויסקי שלו, קפץ במדרגות למטה, וחש במכוניתו אל צריפי המשטרה. משם טלפן לתחנת עפולה וציוה ללאנגר, לכנס את כל תושבי המקום בתוך בית־הראינוע, הבנין היחידי שהיה די גדול להכיל את כולם. בכחות המעטים שברשותו לא ראה יכולת להגן על כל בתי המושב, המשתרע על שטח רחב ידים, ואילו בית־הראינוע שימש נקודה אסטרטגית נאה ונוחה להגנה.

כל המכוניות שהיו בנמצא בנצרת נלקחו בפקודתו; נטענו שוטרים ונשק, ועפו כחץ מקשת לעפולה. הנמצאת במרחק תשע מילין מנצרת. בהגיעו למושב, נתן אב־ג'ורג' את הוראותיו לשוטרים, ביאר למתישבים את התפקידים המוטלים עליהם, ומינה את לאנגר על המשמרות המעורבות שוטרים ומתישבים. הוא עצמו עם השוטרים הרוכבים מנצרת, נטה קו־הגנה על הכביש, כדי לקדם את פני המתנפלים בטרם יגיעו למושב.

הוא תפס עמדה לאורך מסילת־הברזל, כקילומטר וחצי בכיוון של ג'נין, פיזר את אנשיו בחזית־אש קלושה, בעודו שומר פלוגת־

מילואים קטנה בכביש, שתוכל לחוש לכל נקודה, שתסתכן בחזית, וכן להגן על מערכת המכוניות מכל התקפת־אגף, העלולה להתקדם מן העמק. המכוניות הוצבו ופניהן לעפולה, כדי להבטיח נסיגה מהירה בשעת הצורך. ירח פגום האיר במידה מספיקה על החזית הארעית ועל אבו־ג'ורג', הפוסע מתוך עצבנות, ארוכות וקצרות, על הכביש. בסך הכל, היו אתו פחות מארבעים איש. משמרת, בפיקודו של לזרוביץ, נחלצה במכונית אחת מהלך קילומטר וחצי בכביש, מצווה להסוג אחורנית בו ברגע שייראו התוקפים הערבים. חזקה עליהם פקודת אבו־ג'ורג' לעלות תיכף ומיד למכונית, מבלי לתת כל חשד בלב הערבים, שיש משטרה בדרך, ולעשות רושם, אם לא של עוברי־אורח, כי אז, לכל היותר, של מתישבים יהודים מוכי־בלהות. בשום אופן, לא הותר להם לירות, אלא אם כן הוקפו מכל צד.

אבו־ג'ורג' הוסיף לפסוע, אילך ואילך, בכביש, כשאינו נראה כמעט בתוך אדרתו הארוכה, הכחולה־כהה. בזמן לזמן פתח בשיחה עם שוטרי הרוכבים, על מנת לתהות על קנקנם ולדעת, עד כמה יוכל לסמוך עליהם, כשיצום לירות בבני ארצם, אחיהם לדת, לשם הגנה על מתישבים יהודים. לאחד מהם, ערבי זקן מבית־ג'וברין, פנה בשאלה זו במישרין.

„איפנדי, וכי מה לנו ולאנשי הצפון האלה?“ השיב השוטר הבלדקן, שקנה לו ותק מלא בכל המלחמות שנלחמה תורכיה מראשית המאה העשרים. „אנו כולנו באים מדרום לירושלים. כלבים אלה, המתקראים, שימאלים, הם אנשי הצפון, לא קרובים ולא גואלים הם לנו. ואף אילו אנשי כפרינו היו, אנחנו הלוֹבשים את מדי ה„מליק ג'ורג'“, עומדים בדיבורנו. אל תירא, אבו־ג'ורג' ביי, אנחנו אנשיך, נעמוד לימינך, נירה בפקודתך, כי ידענו, שכל האחריות אתה נוטל על עצמך, נקמת־הדם אינה משגת את החיילים העלובים, הממלאים את חובתם.“

פתאום הרגיש אבוג'ורג' בהעדרו של מוסה, ושאל את אנשיו, אם ראה מי מהם את הגשש. סרג'נט השיב לו, שהבידואי הזקן התחמק תיכף לאחר שנשלם קו החזית, ונעלם לתוך הלילה, וכנראה, טעמו ונימוקו עמו. שעה אחת עברה בשקט, בעוד שכל עצביו של אבוג'ורג' מתמתחים, ואזנו עשויה כאפרכסת לקלוט כל אושה קלה הבאה ממרחקי העמק. מתוך טיול לאורך החזית נמצא למד, שרוב אנשיו נרדמו, כי סמכו, כדרך כל הסטואיקנים שבאיסלם, על הקצין הממונה עליהם, שיעירם ויעמידם במערכה בשעת הצורך. בקצה החזית מצא את הסרג'נט הזקן עלי מחמוד ואת אחיו הצעיר ממנו בהרבה, יחד עם חאפיו, בן הסרג'נט, מקשיבים לקולות הלילה, ועמד לשוחח אתם בחשאי. בקצה השני קידם את פניו רוסי צעיר, אדם שהועבר מן הג'נדרמריה הארצישראלית המפורקת, וקיבל את הנתינות הארצישראלית. רוסי זה היה אחד הטיפוסים המופלאים ביותר שבמשטרה. בשעתו היה קצין באחד מגדודי הקוזאקים של הצאר, ועזב את רוסייה, לאחר שרות נואש אחרון בצבאותיו של האדמירל קולצ'אק. לאחר הרפתקאות רבות, שפרטיהן היו ידועים רק לו לבדו, עלה בידו לעבור את כל אסיה הקטנה, עד שהגיע לגבול סוריה וארץ-ישראל, מצא את הג'נדרמריה הארצישראלית כלבבו ונתגייס לתוכה, ואחר כך נצטרף למשטרת-הרוכבים, בה הצטיין בשירותו וזכה לשתי ווין רומיות על שרוולו.

הרוסי קידם את פני קצינו בבת-צחוק רחבה, ודיבר אליו אנגלית צחה:

„הנכוננו לנו שעשועים רבים, אדוני? הסבור הוא, שהערבים

יתגרו מלחמה?”

„מקוה אני, שלא, קלימינוף,“ השיב אבוג'ורג'. „אין לנו די

אנשים, ולכל היותר, נוכל רק להעמיד פני לוחמים. אם יעלו בדעתם לתקוף אותנו באמת, לא תהיה לנו ברירה אלא להסוג אחור לעפולה.“

„כן, אדוני, ואחר כך?“

„אחר כך, עשה נעשה כמיטב יכלתנו,“ השיב הקצין „נגן על המקום עד שתגיע עזרה. אין ספק, שיבוא צבא לארץ, באם תתקדם המרידה.“

„כל זה נכון מאד, אדוני. אולם אם נשקע את עצמנו בעפולה, מה יהא בסופן של נצרת ושאר המושבות? אם לא טפשים גמורים הם הערבים, הרי אין ספק, שישאירו די אנשים לצור עלינו, בעוד שרובם ילכו לשדוד את שאר המקומות.“

„מה אתה מציע איפוא?“ שאל אבו־ג'ורג', שהכיר את טעמו של האיש. „דומה הדבר, שאתה דואג מאד לשלומן של המושבות הללו.“

„אני, כשאני לעצמי, אין לי כל ענין בהן,“ השיב הקורפורל. „אלא סבור הייתי, שאם תיפולנה המושבות בידיהם, לא יגדל כבודנו ביותר.“

„ובכן?“

„ובכן, אדוני, אין לנו די אנשים להגן על הנפש ועל הרכוש בעת ובעונה אחת. את הרכוש אפשר עוד להשיב, אך לא את הנפש. למה נהא חונים כאן, במקום שכה קל לתקוף את שני אגפינו גם יחד, ולהדפנו בלי סדר עד עפולה? אם יעלה דבר זה בידם, הרי יעודד את הערבים לאין שיעור, וכל הבידואים שבעמק, העומדים לפי שעה מנגד, יצטרפו אליהם ויסייעו להם במצור על בית־הראינוע שבעפולה. השתלשלות כזאת אסור לנו להרשות.“

„ובכן?“

„המותר לי להציע, אדוני, שנתקדם ונתקוף אנחנו? נתור לנו מקום־מארב בדרך, בה צריכים המורדים לעבור. תסלח לי על העזתי, אדוני, אולם הלא ידוע לך, שרכשתי לי נסיון רב במלחמות מעין זו, וסוף סוף, אין לך זולתי איש לבן, שתוכל לדון אתו על המצב.“

„יודע אני, קלימינוף, ועל כן שאלתיך,“ אמר אב־ג־ז־רג.
 „אולם אין בעמק הזה מקום למארב ראוי לשמו, ואם יש מקום
 כזה, לא נוכל להגיע לשם במהירות הדרושה. יתר על כן, אם אצא
 לארוב להם, ולא תשיגם ידי, ובני איזה כפר אחר יתנפלו על
 עפולה בהעדרנו, לא יכופר לנו חטא זה בירושלים. סבורני —
 אולם בטרם הפליט מלה על תכניתו, נתמתח קלימינוף לפתע
 והטיל את רובהו לפניו. בו ברגע נתרוממה דמות אפלה מן הארץ
 ועמדה לפניהם.

„מיטיב אתה לשמור, מוסקובי,“ נשמע קול, קולו של מוסה.
 „אב־ג־ז־רג, ביי, אילו התנקשתי בנפשך, יכולתי להמיתך על נקלה,
 כי נשא אלי הרוח את קולות שניכם למרחוק.

„היכן היית, מוסה?“ תבע אב־ג־ז־רג. „אשריך, שאני הקצין
 הממונה עליך, שכן כל קצין אחר היה מעניש אותך, על שנשטת
 את המערכה בלא רשות.“

„לעולם לא הייתי עובד עם כל קצין אחר מן האינגליז, איפנדי,
 השיב מוסה. „יודע אתה, למה באתי אליך, ויודע אתה, מי
 שלחני לשרתך. הערבים מנפת ג'נין לא יתקפו את עפולה הלילה,
 אב־ג־ז־רג, ביי.“

אב־ג־ז־רג היה כהלום־רעם.

„זו מה אומרת, מוסה?“

„אין דבר, איפנדי. לא להעליב אותך נתכוונתי, אולם סבור
 הייתי, שענין כזה מוטב לערבי לסדרו עם ערבים. בשעות שנעדרתי
 ממשמרתי, הלכתי ליזרעאל, וראיתי את הנכבדים, הצגתי את עצמי
 לפניהם כידיד נאמן לגבורי־האומה הללו, האומרים להרוג ולהשמיד
 את היהודים. יראתי לנפש אחי היקרים, פן יפלו בפת זה טמנו להם
 הכופרים. תיארתי בפניהם את גודל כח־המשטרה והמון מכונו־ח־
 היריה, המחכים להם בקרבת עפולה. הם הסכימו לעשות כל אשר

ביכלתם כדי להחזיר את צבא המורדים העולה בכביש. בכלותי את דברי עם המוכתר והנכבדים, הגיעו לאזנינו קולות האנשים, צועקים ושרים בלכתם. אני נשארתי בכפר, אבל יכולתי לשמוע בדבר הנכבדים אל אנשי ג'נין, וחייהם, איפנדי, מספר האנשים ומכונות-היריה שנקבתי גדל בכפליים ויותר בפי ידידי הנכבדים. לא עברו רגעים מרובים, עד שנתפזרו המורדים וחזרו לג'נין.

קשה היה לאבוג'ורג' להאמין למשמע אזניו. הוא עמד עם אנשיו על המשמר עד עלות השחר, ואז יצא במכונית-סטודיבאקר מהירה בכביש לראות, אם אמנם חלפה הסכנה. ליד הוואדי האחרון, בקילומר ה-115, ראה את המורדים, הורמים חזרה לעבר ג'נין. הוא חזר לעפולה והודיע למתישבים על הנעשה, אבל הזהירם, שהסערה טרם שככה. במשך כל היום התרוצץ בין מושבות העמק השונות, בהכריחו את המתישבים בנקודות הקטנות ביותר לפנותן ולבוא לעפולה. לעת ערב נתרקנו המושבות החלשות, ושורות ארוכות של מכוניות-משא ועגלות, טעונות צידה ומטלטלים, זרמו בכל הדרכים העולות למושב המרכזי.

עם ריבוי האוכלוסין בעפולה גדל „חיל-המשמר" שלה בהרבה. בעוד הפליטים באים משאר הנקודות, עסקו בני עפולה, אנשים ונשים, כל היום בהקמת קו-ההגנה, שתיכן אבוג'ורג' אותו בוקר. קלימינוף, הקורפרול הרוסי, נשאר במקום, לנצח על המלאכה, וכשחזר הקצין לעת ערב אל המושב, מצאו מוגן כדיבעי בחפירות, מיתרסים של חוטי-ברזל דוקרים, וכולי.

עם שקיעת החמה כינס אבוג'ורג' אסיפה בבית-הראינוע, בפקדו על כל הגברים המוכשרים לשאת נשק, לבוא ולהביא אתם כל נשק חם וקר, שנמצא ברשותם. כארבע מאות חלוצים צעירים, שזופים וחסונים, מילאו את האולם, וכשלש מאות מהם נשאו רובי-ציד, בהם נהגו, בימים כתיקונם, להברית שועלים ועופות טורפים

ממשקיהם. מספר הכדורים היה זעום מאד, כי איש מן המתישבים הצעירים לא יכול לקנותם בשפע, אולם לאחר שחולקו בשוה בין כולם, נמצאו כארבעים כדור לאיש. ההגנה היתה קלה הרבה יותר, אילו פרץ המרד בהקדם של אילו שבועות, כשנמצאו עדיין במושבות הארגזים החתומים של רובים צבאיים וכדורים, שניתנו להן על ידי הממשלה. אולם מחמת התעמולה הנמרצה, שהתנהלה על ידי הערבים, הוציאו השלטונות את הארגזים האלה מן המושבות היהודיות. ובזה אמרו לצקת שמן על המים הפוליטיים המסוערים!

אין ספק בדבר, שאילו לא נלקחו ארגזי-הנשק מן המושבות היהודיות, היו הערבים מהססים עוד הרבה זמן, בטרם פתחו בהתקפה, אולם כעת ידעו, שאין להם כל סבה לפחד מפני כלים מרחיקי-ירות, מחוץ לרובים המעטים שבידי המשטרה. הם ידעו, שמכונות-יריה אין אפילו בידי המשטרה מחוץ לקומץ השוטרים הבריטים, שאף הם היו ידיהם מלאות עבודה בדיכוי המהומות בירשלים. אכן הגיעה השעה להתקפה גדולה ומרוכזת על היהודים, על מנת לגרשם לתוך הים ולהטביעם שם. לערבים לא חסר נשק מכל המינים. בכל כפר וכפר נמצאו עשרות רובים צבאיים, הן מתוצרת בריטית והן, מאוחרים' שנשמרו בידיהם מימי מלחמת-העולם, מאות אקדחים אבטומטיים חדישים הוברחו לארץ, עם מטעני כדורים לרוב, הן מצד החופים חסרי-השמירה של ים התיכון והן מעבר לגבולות היבשת, בחדשים שקדמו למרד. רווחו אפילו שמועות על כמה מכונות-יריה, שרכשו להם המורדים, אם כי הללו לא הופעלו משום מה, במשך כל המאורעות ההם.

אבוג'ורג' לא השלה את נפשו בשוא. ברור היה לו, שכל האמצעים אשר יאחו בהם, כדי למנוע שחיטה כללית של המתישבים היהודים במחוזו, לא יועילו אלא במשך ימים מועטים, ואם לא יגיע צבא קיסרי לארץ בהקדם, עתידה נפת נצרת להפך לבית-מטבח

גדול ואיום. לשמחתו, מצא את המתישבים, שבא אתם במגע, צעירים לימים, אמיצי לב ועזי-נפש. הם לא ידעו כל היסוסים ופקפוקים, כשנקראו לעשות מעשה, מוכנים ומזומנים היו למות בחפירה האחרונה, כדי להגן על משקיהם מבוזזים ועל נשיהם מבני-בליעל. רבות מן הבחורות, שלא נפלו באומץ לבן מן הבחורים, התנדבו לשאת נשק לשם אותה המטרה עצמה. אולם למזלם הרע, לא היו רובים צבאיים בנמצא, ורובי-הצייד שברשותם לא הועילו כלפי הנשק החדיש והמסוכן, שבידי אויביהם. אביר-ג'ורג' החל להרצות בפניהם בערבית, הלשון המשותפת, לדעתו, לכל אוכלוסי הארץ, אולם נמצא למד במהרה, שרוב שומעיו, אף על פי שהבינו ערבית בחיי יום יום, ולמדו כמה מונחים חקלאיים בלשון זו, לא ידעו מה הוא סת. הוא פתח שוב, בצרפתית, ודבריו נתרגמו לעברית, ואחריה — לאידית. הוא הזהיר אותם, שלא לזוז מחפירות-ההגנה והמיתרסים שלהם. רובי-הצייד שלהם, שלא יכלו להרחיק ירות בהם, היו מצוינים בתורת כלי-ההגנה, ברגע שהאויב יתקרב למקום. עליהם להחזיק את נשיהם וילדיהם בתוך הבית הגדול, הבנוי אבן וביטון, שיהיו בטוחים מאש הרובים הצבאיים כל זמן שישכבו על הרצפה ולא יעמדו מול חלון או דלת, ולעמוד על המשמר בעצמם.

הוא ביקש מאתם לציית בכל למנהיגים, שיבחרו הם עצמם, ובעיקר, למלא את כל פקודותיו של הקצין היהודי, שישאיר בתורת מפקד ראשי של המושב. הוא ציטט את הפתגם הישן בדבר תיבת הגפרורים, שכל אחד מהם נשבר בנקל, אבל, בשום אופן, לא כולם ביחד, ועוררם לוותר לשעה על עצמאותם הידועה לשם, ולפעול כחיילים בשעת-חירום זו, שבאה עליהם.

המתישבים הסכימו ברצון למלא אחרי הוראותיו, ואז נתחלקו בעלי הרובים לשש פלוגות, כחמשים איש בכל פלוגה. הם בחרו להם ראשי פלוגות ומנהיגי סיעות, ארבע סיעות בפלוגה. למפקד

ראשי של כח מזוין זה מינה אב־ג'ורג' את קלימינוף, הקורפורל הרוסי. אחר כך סודר קו־הגנה שני, שכלל ארבע פלוגות, כשבעים איש בפלוגה, מזוינים במכשירים חקלאיים, העשויים לשמש נשק קר — מגלים, גרזנים, קלשונות, מעדרים מושחזים, מפצי־ברזל, וכדומה, וגם אלה בחרו להם את מנהיגיהם.

מנורות־לוקס הובאו כעת, בעוד אב־ג'ורג' גומר את סידוריו ביצירת פלוגה של בחורות צעירות וחסונות בתורת כבאיות, שתפקידן לכבות כל דליקה, העלולה לפרוץ תוך התקפת אויב. הנשים הבאות בימים גויסו לעזרה ראשונה, בהשגחתו של רופא המקום והאחיות. הזקנים נתגייסו לפלוגת אספקה, וכן התנדבו לעמוד על המצפה, לחסוך עמל מפלוגות הלוחמים. אב־ג'ורג' בחר שתי פלוגות יורים, ללוות כל קבוצה של פליטים חדשים, העלולים לבוא עוד מן המושבים הזעירים שבסביבה, וכן לשמש חיל־עזר למושבות הגדולות, בצר להן. נמצאו די סוסים למאה רוכבים בערך, ועל כן סודרו שתיים מפלוגות־היורים כחיל־רכב, ועליהן הוטל לקשר בשעת הצורך את עפולה עם שאר המושבות.

כשסיים אב־ג'ורג' את נאומו, הריעו מאות הנאספים לכבודו, והוא נפרד מאתם על מנת לחזור לנצרת. בצאתו את האולם, שמח לראות את קלימינוף עוסק כבר באימון פלוגותיו: קצין־הקוזאקים לשעבר מצא ענין רב לענות בו.

כשחזר אב־ג'ורג' בדרך התלולה לנצרת, ומכוניות שוטריו מאחוריו, מצא את העיר קלחת רותחת אחת. אספסוף מזוין צבא על הסייראי, ודרש לשחרר תיכף ומיד אילו אסירים שנחבשו בפקודתו בבוקר אותו היום. הוא בא בעתו, לדכא את המרידה הזעירה בראשיתה: ברק הכידונים השלופים של השוטרים, לאור הפנסים, שהודלקו ברחובות, הרגיע במהרה את הגבורים העירוניים.

בנצרת לא היו יהודים, והמעטים, שהתגוררו שם, עזבו את העיר, על כן לא היו לו חששות יתרים בנוגע לבטחון הצבורי במקום, אולם, בתורת אמצעי-זהירות, הלך לכמה בתיים, בהם התגוררו ראשי המסיתים, מהם שהשתתפו גם בהפגנה לפני ה, סיראי, וחבש אותם בבית-הסוהר.

כעבור עשר דקות נתמלא משרדו עורכי-דין ערביים, שאיימו עליו ב„האביאס קורפוס“ ובעונשין חמורים, לפי החוק, באם לא ישחרר תיכף את האסירים. אבו-ג'ורג' ציוה לחבוש גם אותם, ודעתו נתבדחה עליו מאד למראה פניהם המקציפים, כשעבר את החצר בדרך לביתו, על מנת לדרוש בשלום אשתו וילדיו. הוא מצא אותם מוכי בלהות. במשך כל אותו היום הגיעו אל אשתו כל מיני שמועות משונות. שמועה אחת אמרה, שהוא נהרג. שמועה שניה — שנפל בידי המורדים הערבים, ונשקפו לו עינויי מות מידיהם. שמועה שלישית — שהמורדים אסרוהו כבן-תערובות, ואם יעזז לאחוז באמצעים כל שהם כנגדם, ישחטו את אשתו וילדיו. אבו-ג'ורג' שלח את משפחתו, תחת משמר חזק, לחיפה, על אף מחאותיה הנמרצות של הג' בראיאנט, שביקשה להשאר על יד בעלה. רק לאחר שביאר לה, כי נוכחותה עשויה להפריע לו, תחת לסייע בידו, הואיל ויהיה עליו להעדר הרבה מנצרת, והדאגה לשלום משפחתו הנתונה בסכנה תרפה את ידיו, הסכימה אשתו להכנס לתוך המכונית.

בטרם סיים אבו-ג'ורג' פת-ערבית שלו, הגיעו אליו ידיעות על דליקות בכמה מושבות קטנות, ועל יריות הנשמעות מכיוון אבו-שושי, מושב שלא נמנה על נפתו. על יריות מן המארב הודיעו גם מסביבות עפולה. לתמהונו, לא ניתקו הערבים את חוטי הטלפון, והיה ביכלתו לדבר עם לאנגר, הקצין שהשאיר שם בתורת מפקד ראשי, ומצא, שאין המצב חמור כל כך; מגני המקום עמדו על משמרתם, עשויים לבלי חת ומוכנים לכל פורענות שלא תבוא.

עם שחר הודיע לו לאנגר בדבר התקפה כבדה על המושבות
הסמוכות לבית-שאן, המבקשות עזרה דחופה. נצרת היתה שקועה עוד
בשנתה, כשיצא אבו-ג'ורג' לדרך, ומכוניותיו, הטעונות שוטרים,
גימאו קילומטרים במרוצתן הלוהטת אל העמק.

פרק יג "כשןך..."

משהגיע אבוג'ורג' לעפולה, נתברר לו, שהתקפה נערכת על בית-אלפא, ובדעתו שמושבה זו היא מחוץ לשטח סמכותו, טלפן אל משרד המשטרה המחוזית בחיפה, וביקש רשות לצאת לעזרת הנקודה הזאת. הקצין, שדיבר אתו בטלפון, לא היה מן האנשים האהודים עליו ביותר. אבוג'ורג' תיאר את המצב בדברים נמרצים, אולם תשובתה של חיפה היתה, שייכבד וישב בתחנתו, ושמוטב לו להמנע מהתערב בענינים שאינם נוגעים לו.

"אולם כלום אינכם מבינים, שהדבר דחוף מאד? אם לא אבוא לעזרתם, תימחה המושבה מעל פני האדמה. והרי אני הקצין הקרוב ביותר אליהם."

"אין רצוני לחזור על דברים שנאמרו כבר," שנה הקול מחיפה. "אין לך רשות לעזוב את תחנתך."

"הלא בין תבין, בן-אדם," נהם אבוג'ורג', "בפעולתי הדחופה תלויים חיי עשרות נפשות, אנשים, נשים וטף."

"התואיל לציית לפקודות?"

"הפקודות — לעזאזל!" צעק אבוג'ורג' בחימה לתוך השפופרת, כשרעם היריות המתחזקות והולכות במרחקים צולל באזניו. "מי אתה, לכל הרוחות, כי תפקד עלי? תן לי לדבר אל מפקח המשטרה המחוזית תיכף ומיד, לבל אוסיף להשחית את דברי על אוזן איש אין בינות."

„המאיור נעדר מן העיר, ואני ממלא את מקומו, לפי שעה.“
השיב הקול. „אתה לא תעזוב את תחנתך.“

אבו־ג'ורג' תלה את השפופרת במקומה מתוך חרפות וגידופים. כעבור רגע צלצל שוב, ולמזלו נתקשר תיכף עם מפקח המשטרה המחזית, שחזר כנראה באותו הרגע עצמו למשרד. המפקח שמע את דבריו בחרדת לב, וציוה עליו לצאת תיכף לדרך, להדוף את ההתקפה על המושבה, בכל מחיר, ולהבטיח את שלום המתישבים. הוא מיהר עם מוסה ותשעה שוטרים, מהם שמונה ערבים ואחד שומרוני, במכוניות לבית־אלפא. קלימינוף נצטוה לבוא אחריו בהקדם האפשרי עם שתי פלוגות פרשיו מן המתישבים המתנדבים, שחלק מהם זוין כעת באילו רובים צבאיים ואקדחים מותרמים, שהביא מצריפי המשטרה בנצרת. לפי חשבוננו, עמדו הפרשים להגיע לבית־אלפא כשעה וחצי אחרי מכוניותיו הוא.

כשפנה מזרחה ליזרעאל, הופיעה בית־אלפא לפניו מרחוק. המושבה היתה גדולה, והמתישבים החליטו להגן עליה, ולא להשתתף בהגירה הכללית לעפולה. הוא סקר את המקום במשקפתו, ועמד תיכף על גודל הסכנה, הנשקפת למושבה. זו היתה מוקפת כולה מחנות גדולים של ערבים, שהתקדמו לאטם אל קו־ההגנה הפרימיטיביים, שהקימו המתישבים בקצותיה.

אבו־ג'ורג' נדהם בראותו, עד כמה לא התאימו החפירות שמסביב למקום, לתעודת־הגנתו. הסתערות חזקה אחת של התוקפים היתה עלולה להביאם לתוך תוכה של המושבה, בין צריפי־העץ של המתישבים, ואז לא יכול עוד שום כוח שבעולם למנוע אותם מעריכת טבח כללי, והצתת כל הבנינים באש. גם כחות המגנים נתחלקו ללא שיטה: אנשים מרובים מדי בנקודה האחת, ומעטים מדי בשניה. ברור היה לו, שאם אמנם לא חסר להם אומץ לב ועוז נפש, הרי לא ידעו להתארגן כדיבעי, בשום אופן. הרעשת

המושבה ביריות הרובים הצבאיים חזקה, ביחוד, מן ההר, דרומה לה. במרחק פחות מארבע מאות מטר מקצה המושבה חנו קבוצות של נשים ערביות, עם גמלים וחמורים, שהובאו, כנראה, על מנת לטעון עליהם את השלל.

אבו־ג'ורג' עצר לרגע בשיירתו, כדי לעיין במצב. מן הנמנע היה הדבר לתקוף את הערבים מעמדתו הנוכחית. מעטים היו האנשים אשר אתו, ולא יכול לפזרם על פני שטח גדול כל כך. הוא הכיר אותם וידע, שאם יתפזרו לעברים, תחלש עליהם דעתם ולא ילחמו עוד באותה הגבורה, שהם מראים תחת פיקודו האישי. הדבר היחידי שנשאר לו לעשות היה לפרוץ בחזקה אל תוך המושבה, מבלי להשגיח באש התוקפים. לשם כך נחלץ במכוניתו לפני חמש מכוניות־שוטרים, וציוה עליהם להחזיק אחריו בכל המהירות האפשרית ולהזהר, שלא יפריד האויב ביניהם.

כתלום־בלהות עברה עליהם אותה נסיעה במישור הפתוח, ללא דרך סלולה, בין קוצים ודרדרים, תלוליות וחריצים. לא ארכו הרגעים עד שהשגיחו בהם הערבים, ומטר יריות ניתך לעומתם. קדימה, קדימה, נישאו המכוניות בתוך תמרות אבק, ואבו־ג'ורג', בעוד ידו האחת מחזיקה בהגה מכוניתו, הריק בשניה את אקדחו לתוך קבוצה של בידואים, שניסתה לחסום את הדרך בפניו, ובעוד רגע, נמצאה פלוגתו כולה בתוך המושבה, איש לא נעדר, ואיש לא ניזוק.

בתוך המושבה שמח למצוא שלשה שוטרים רוכבים, שסייעו בידי המתישבים להגן על עצמם, וצירף אותם תיכף אל פלוגתו הוא. לחלק מאנשי המקום היו רובי־ציד, כארבעים וחמשה במספר, אולם לא היו בידם יותר מעשרים כדורים לאיש. המצב היה מיואש באמת, והיה צורך לעשות מעשה בלי דיחוי. הוא ידע, שאין לו ברירה אחרת. אם לא יוכו הערבים תיכף ומיד, יישחטו הוא ואנשיו יחד עם המתישבים.

הוא חילק את כחותיו לשלשה ראשים. הראש האחד, בפיקודו של מוסה, כלל שלשה שוטרים ועשרה מתישבים, שהטיל עליהם להתקדם מערבה ולתקוף את הקו החלש ביותר שבחזית הערבית, מקום שם עמדו הנשים עם הגמלים והחמורים, כי אז יוכרחו הערבים התוקפים למהר למקום זה ולהגן על נשיהם, ומתוך כך ממילא תוחלש ההתקפה מעמדותיהם החזקות ביותר. הראש השני, שעליו הופקד שוטר רוכב יהודי, אחד מן השלשה, שמצא במושבה, וכלל עשרה מתישבים מזוינים, נצטוו להשאר בבנין הגדול ביותר שבמקום, שם נתכנסו כל הנשים והילדים, ולשמור עליו, במקרה שהתכנית הראשונה תיכשל. על שמונת השוטרים הרוכבים הנשארים, שצורפו אליהם עשרים וחמשה מתישבים מזוינים, הוטל למלא את החלק הקשה ביותר של התכנית: לחכות עד שתכבד המערכה על מוסה ואנשיו, ובראותם את הערבים ממהרים להגנת נשיהם, להסתער בפיקודו של אבו-ג'ורג' אל ההר, צפונה למושבה, ולהבריח את התוקפים מעמדתם החזקה ביותר.

התכנית הצליחה במידה, שאין למעלה הימנה. מוסה ואנשיו התקדמו לעבר הנשים, מבלי לשים לב אל הכדורים המתעופפים על כל סביבותיהם. כשראו הערבים את נשיהם בסכנה, חשו מכל עבר להגנתן. צעקות הנשים פילחו את חלל האויר, כשרובן נאבקות עם הגמלים, להסב את פניהם אחרונית, כדי שתוכלנה לברוח. אבו-ג'ורג' עקב אחרי תנועות האויב, וכשראה את הגבעה הצפונית נטושה מרוב אנשיה, עלה עליה בסערה וכבשה, לאחר שפגע בכדורי אקדחו בארבעת הערבים, שעוד מצא באותה עמדה אסטרטגית חשובה.

אז שרק במשרוקית, אות למוסה, שהכל אתי שפיר, ושעליו לחזור תיכף לתוך המושבה. תחת חסות האש, שרקקו שמונת הרובים אל מול הערבים, החשים אל נשיהם, הגיעו מוסה ואנשיו

במהרה אל בניני היהודים, אולם מוסה לא נח, ויצא תיכף עם שלשת שוטריו הרוכבים צפונה, לחזק את העמדה, שכבש אבו־ג'ורג', ולסייע בידו בהרעשת יתר עמדותיהם של התוקפים.

דומה היה הדבר, שהאויב נבוכ למראה ההתנגדות הנמרצה של מגיני המושבה. הנשים על גמליהן זרמו אל מעברות הירדן, כשהן צועקות וצווחות אל הגברים, לבוא ולהצטרף אליהן. הם פסחו, כנראה, על שתי הסעיפים, ואבו־ג'ורג' ידע, שאם יחדשו את התקפתם, אין עוד תקוה למושבה. כחצי תריסר כדורים קלעו למטרה, אותה שעה, ולמראה חבריהם הנופלים, גברו היסוסיהם של הערבים עוד יותר, אך עדיין לא אמרו נואש, כשהגיע לאזניהם לפתע פתאום רעם יריותיהם של המון רובים ממרחקים. עוד רגע וכל חיל הערבים ברח מתוך מהומה ומבוכה אחרי נשיהם אל מעברות הירדן, כשהופיעו בראשי ההרים, מערבה, המון פרשים, ופניהם מועדות אל המושבה.

כשנכנס קלימינוף עם מאת פרשיו היהודים לבית־אלפא, קידם אבו־ג'ורג' את פניו בנוזיפה קשה, על שבזבו כל כך הרבה כדורים, אף על פי שהוא יודע את המחסור הגדול, המורגש בהם כעת.

„מה תועלת ראית ביריות מרובי־ציד במרחק רב אשר כזה?“
קלימינוף עמד לפניו ללא זיע.

„המקום גרם, אדוני!“

„מה אתה סח?“

„כשלמדתי היסטוריה צבאית, בימים שקדמו לטירוף דעתו

של עולם, עשו עלי רושם רב תכסיסיו של נפוליאון קיסר.“

„מה לנפוליאון קיסר, לעזאזל, ולמרידה ארוורה זו?“ תבע

אבו־ג'ורג' בקוצר־רוח.

„אך זאת, אדוני. ודאי קראת על המלחמה שנלחם הקיסר

כנגד כח תורכי, גדול בהרבה משלו, בעמק הזה. מלחמת הר־תבור היתה זאת. הלא תזכור, שהצבא הצרפתי בעמק היה בכל רע. נפוליאון הוליך צבא־עזר בהרים האלה, שאתה רואה לפניך, וידע, שלא תהיה לו שהות להתחבר עם הצבא שבעמק. בטרם יושמד כולו בידי התורכים. הוא ציוה איפוא לכוון את תותחיו, ופתח ב־הרעשה כבדה של... חלל האויר, אף כי ידע, שאין ביכולתו לפגוע באויב הרחוק, אולם רעם תותחיו הפיל פחד כזה על התורכים, שברחו לכל עבר, וטהי הרווחה לצרפתים."

"בחור טוב, קלימינוף, מאמציך היום הוכתרו באותה הצלחה עצמה," הודה אבו־ג'ורג' הישר. "וכעת עלינו לגשת לעבודה, כדי שתוכל בית־אלפא להגן על עצמה באמת מפני כל התקפה שלא תבוא."

כעבור שעות אחדות נשלמה מלאכת ביצורה של המושבה. פלוגה של חיל־הספר עם קצין בריטי בראשה, קיבלה עליה את האחריות לבטחון המקום, בעזרת המתישבים עצמם, ומצודה קטנה נבנתה על הגבעה הדרומית. אבו־ג'ורג' ואנשיו עזבו את בית־אלפא עם שקיעת החמה, על מנת לחזור לנצרת, בעוד שקלימינוף ופרשיו חזרו לעפולה.

האספסוף בנצרת מרד בגלוי בכל סמכות ורשות, לאחר שהגיעו לטיר הידיעות על הטבח האיום ביהודי חברון, שהגנו אותו כנצחון מפואר, וכן על צבא פרשים בידואים מזוינים, שעבר באלפיו את הירדן ליד יריחו, ופניו מועדות ירושלימה. שתי הידיעות היו נכונות, אולם האספסוף בנצרת לא ידע, כי הממשלה, שנדהמה סוף־סוף למראה הזועות המתחוללות בארץ, השיבה את הסדר בחברון, וכן השפיעה על הבידואים, לחזור לעבר־הירדן, לאחר שהוכיחה להם, כי דברי המסיתים על הסכנה הנשקפת, כביכול,

מצד היהודים, למקומות הקדושים של המוסלימים, בשקר יסודם. האספסוף, שהיה משוכנע בהחלט, כי שקעה שמשו של בריטניה הגדולה במזרח, הרעיש את הסייראי' בנצרת, ובאיימו על הקצין הערבי, שהשאייר אבו־ג'ורג' כממלא מקומו, שחרר את האסירים מבית־הסוהר, וכעת התקהל על הרחבה הגדולה לפני כנסית־הבשורה וחיכה בשחצנות לשוב הקצין הבריטי העזם. הם היו מזוינים במקלות, אבני־מרצפת, פגיונים ואילו רובי־ציד. בחימה שפוכה פרץ אבו־ג'ורג' לתוך העיירה, עם חמשה שוטרים, שנוהגו בידי מוסה. הגיבורים העירוניים נשתתקו, משנתקרבה מכוניתו אל הרחבה, והוא קפץ מתוכה בעינים מזרות אימה ודרש לדעת את סיבת ההתקהלות. איש לא השיב דבר. הוא הסב את פניו אל המכונית, להוציא משם משהו; אחד מאנשי העיר הרים את רובה־צידו, בתורת נסיון, אולם משנתקלה עינו במוסה הזקן, שכיון את רובהו הצבאי ישר לעומתו, רפו ידיו, וכליו הורד כלעומת שהורם. ופתאום עבר אבו־ג'ורג' מדיבורים למעשים. הוא מצא את מגלבו במכונית, והסתער בחרפות וגידופים אל האספסוף. כמטורפים נדחקו אחורנית, להנצל מן ההצלפות האכזריות של מגלבו הארוך. „כך אתם מברכים אותי לשובי, בני הכלבים?“ צעק בחמת־רוחו. „שובו למאורותיכם, בני־בליעל, מהר! אמרתי, מהר!“ וזרועו עלתה וירדה, בהצליפו עליהם, בלי רחם. עשרות אנשים מעדו רגליהם ונפלו אפים ארצה בבהלה המטורפת, שקמה באספסוף, ולא ארכה השעה עד שנתפנתה הרחבה שלפני כנסית הבשורה, לקול צחוקם האדיר של השוטרים.

ואולם בזה לא אמר אבו־ג'ורג' די. לאחר שהריק כוס יי־ש גדולה לתוך פיו, פנה אל השוטרים, שהיו עיפים לא פחות ממנו, לאחר כל ההרפתקאות של אותו היום, ואמר:

„בואו, בני, עוד רבה העבודה לפנינו. תנו לי את רשימת

האסירים, ניחא. כעת נהיה מחזרים על פתחי בתיהם ונאסור אותם שנית."

במשך שלש שעות רצופות התהלך עם אנשיו בסימטאותיה של נצרת, ואסר כמעט את כל אלה, שוחררו על ידי האספסוף. כשנעדר מי מהם, אסר במקומו את אחד משאריו. משהביא את החבורה הנפשעת חזרה לבית-הסוהר, הרעים בקולו על הקצין הערבי, שנשאר כממלא מקומו בתחנה. מה שאמר אבוג'ורג' לאותו קצין, לא יראה את אור הדפוס לעולם, ואולם בסופו של דבר, צורף המסכן לשאר דרי בית-הסוהר.

לא שחק להם מזלם לאבוג'ורג' ושוטריו, לתת תנומה לעיניהם באותו הלילה. הבידואים משבט זוביד עברו, לפי השמועה, את הירדן, ושוב מיהר אבוג'ורג' לצאת לקראתם וליעץ להם, שישובו לעבר-הירדן, כיון שהמרד דוכא, ולא כדאי להם לסכן את נפשותיהם, באין תקוה לבוז בז. לשמחתו, נזדמן למקום אירון ממשלתי, שטס מעל למדורות הבידואים, והשפיע עליהם אולי יותר מדבריו הנבונים של הקצין.

עם שחר יצא בראש פלוגת-משמר, לשוטט בדרכים, ופגע בחבורת ערבים, שחזרו אותה שעה מהתקפה על משמר-העמק. הוא גרם להם אבידות, אולם הם נשאו את מתייהם ופצועיהם אתם, ומעולם לא עלה בידו לקבוע את מספר אבידותיהם.

לאט לאט הושב הסדר, והערבים בכל המחוז שיננו זה לזה, שיש להזהר באבוג'ורג', שפגיעתו רעה. אולם לא פחות מאחרים נפגע הוא עצמו בימי הרעה. פניו כחשו וצמקו, עיניו שקעו בחוריהן, עצביו נמתחו במידה שאין למעלה הימנה, מפני האחריות הגדולה, שרבעה עליו יומם, ובלילות לא ידע אלא נדודי-שינה. אכן, הונח לו מדאגתו למצב הבטחון בכפריו הצפוניים, כשמסר לו מוסה אגרת, כתובה בכתב ערבי מסולסל.

„לאבויג'ורג' ביי,

„אל תירא, אבויג'ורג', פן יקרה דבר בכפרי הפלחים צפונה ומזרחה לנצרת. הוי, האיש שהיה בעזרי, ואני הייתי בעזרו, והייתי מוסיפה לעזור לו, אילו רצה בכך! סידרתי את הענינים עם בני שבטי (מבלי אשר יחשדו, שוטים שכמותם, כי אני העושה זאת, וסבורים הם, שבחכמתם הם הגיעו לידי כך) באופן שכל הכפרים במחוזך ישקטו, ולא ישלחו את אנשיהם להלחם בך ובאותם הכלבים היהודים, שעליך לסייע בידם, מטעמי פרנסה. הפלחים יודעים, שאם יעזבו את כפריהם, יפשטו בני שבטי עליהם, לבוז בז, כי כן הוגד להם. אך אל תירא, בעל עיני הילד, כי בני שבטי לא יפשטו בכפרים. אני אקיים את השלום למענך.“

לאטיפה לא חתמה את האגרת בשמה. היא לא הטילה ספק

בדבר, שאבויג'ורג' יכיר את מקור האגרת.

אותו ערב הגיעו אליו בשורות משמחות. חיל-הים הגיע לחיפה, ולאחר מערכה כבדה ברחובות, השיב את הסדר. בשעה שמונה, בערך, הגיעו לעפולה שלשה אבטובוסים, מלאים מלחים לובשי מדים לבנים, וקובעי-פלדה לראשם, עם מטען של מכונות-יריה. כעת יכול אבויג'ורג' שוב לנשום ברווחה. שוב ניסו הערבים להצית את מושבות היהודים, אולם מלחי אנית-המלחמה „בארהאם“ לימדו אותם לקח כזה באותו הלילה, שמצאו לראוי לחדול ממעשי-החבלה. למחרת היום הגיע צבא בריטי בדרך האויר ממצרים, ובאנית-מלחמה ממאלטה, ודומה היה, שסוף סוף הושם קץ למהומות-הדמים. אולם בערב אותו היום הגיעה הידיעה המחרידה על הטבח בצפת, ואבויג'ורג', למרות עיפותו, מיהר עם הצבא לבירת הגליל הצפוני.

מה שראו עיניו בצפת אין לתאר במלים. מספר הקרבנות היה פחות מזה של חברון, אולם אכזריות הרוצחים ומעשי הזועה בנרצחים הזכירו יותר את ימי צ'ינגיז חאן מאשר את התקופה החדשה בדברי

הימים. אב־ג'ורג', שלבו, לב איש־צבא ותיק, גס בכל מיני מראות־בעתה, הגיע לידי הקאה ממושכת למראה הטבח האיום. דברים בדומה לאלה, וגרועים מאלה, היו עלולים להתרחש במושבות, הנתונות לפיקוחו שלו, וודאי היו מתרחשים, אילמלא מרצו הרב ורוחו העשוי לבלי חת. גופותיהן של נשים נרצחות נערמו ברחובות ובבתים, וברור היה, שהרוצחים לא רחמו ילדים בעריסותיהם ועל זקנים תשושי־כוח לא חמלו.

אכן עם בוא הצבא, הוטלו עליו חובות חדשות וחשובות. המרד עוד לא דוכא לגמרי. הרבה כנופיות היו משוטטות עדיין בארץ, ושודדים ידועים בראשן, מהם המסוכן ביותר פואד איל ליבנאני, הדרוזי, בעוד שהשבטים השוכנים בעבר הירדן מזרחה זכרו את הימים הטובים, ימי התורכים, בהם היתה פרנסתם על ביזת המושבות בעבר הנהר מערבה, ופשטו שוב בשדות היהודים. נוכחותו של אב־ג'ורג', עם ידיעתו בדרכי הארץ, נימוסי אוכלוסיה ולשונם, נעשתה צורך הכרחי למפקד הצבא בעפולה, שנעשתה מרכז צבאי למחוז הצפון. אולם הקלת אחריותו של הקצין רבי־הפעלים, לא שיפרה את מצב בריאותו. דעתו נטרפה עליו כמעט מרוב נדודי שינה. אך נעצמו עיניו לרגע, והקים אותו חזון־בלהות על רגליו, והיה מוכן ומזומן לרוץ למקום הסכנה המדומה. בשום אופן לא יכול להשכיח מלבו את מראות־הזועה בצפת. קפצה זקנה על האיש.

דומה, שמטבע בריאותו, אסור היה להקל את עולו, לפטרו מאחריות כבדה ומפעולות נמרצות, מהיאבקות ומלחמה, שבלעדיהן לא היו חיי קרויים חיים, והתנוון במהרה.

התסיסה עוד נמשכה בארץ, על כן נמנע להביא את אשתו וילדיו חזרה לנצרת, ונשאר במסיבתם של קציני הצבא.

בתקופה הנדונה הוזמנתי יום אחד לנשף רעים בספינת־

המלחמה „בארהאם“, שעגנה בחיפה. לאחר הסעודה חזרתי בסירה האחרונה לחוף, ויצאתי במכונית אל מחנה־האסירים שלי בעמק מגידו. כשהגעתי למושבה היהודית יעג'ור — הדבר היה לאחר חצות — השגחתי בפטרול, שאזל במכונית, ויצאתי, בכל תפארת המדים, שלבשתי לכבוד הנשף, לחפש מקום לקניית המיצרר החשוב הזה. מפני איחור השעה, היתה פתוחה רק חנות אחת קטנה, שהיה לה גם רעיון למכירת משקאות חריפים. בכניסתי, קידם החנוני היהודי את פני בקידה והשתחויה, וברכני בערבית מסורסת.

„מרחאבא, אבוג'ורג' איפנדי, ברוך הבא. אשמח לראות את מצילם של אחי בצל קורתך, ולכבוד רב יחשב לי ביקורו. במטותא, הלא ישתה כוס בירה אתי.“

ברור היה, שטעה האיש בחשבו אותי לאבוג'ורג', כאשר טעו רבים לפניו, ובהיות דעוני בדוחה עלי לאחר המשתה ב„בארהאם“, החלטתי שלא להעמידו על טעותו. הודיתי לו, והריקותי את בקבוק הבירה. אז הגיש לי בקבוק שני. שתינו יחדיו. לאחר שנתרוקן גם הבקבוק השלישי, פותחה לשונו:

„כלום לא נורא הדבר, אבוג'ורג' איפנדי, שהממשלה נמנעה להעניש אותו קצין חברוני? כלום אין אתה סבור, שהוא ראוי לעונש מאסר, באשר לא עשה דבר להגנת היהודים מפני הרוצחים?“

אני הסכמתי לכל דבריו, אם כי היה ידוע לי שהקצין המדובר, אשר ביקש תגבורת מירושלים ולא קיבל, נלחם בגבורה כנגד המון קנאי ומטורף, עד שנפצע הוא עצמו ברגלו.

„ומה דעתך, איפנדי, על הקצין של צפת? כלום לא חרפה ובושה היא, שנערך טבח באותה עיר, בשעה שנמצא כבר הצבא הבריטי בארץ? כלום לא נכון הדבר, שהקצין דנן נשא נאום טפשי בפני הערבים, תחת לדכא את הבריונים?“

שוב הסכמתי. הקצין המסכן בצפת עשה, לדעתי, כל מה שהיה

ביכלתו לעשות, כדי למנוע אסון איום הרבה יותר אפילו ממה שקרה שם, אבל לא איכפת לי, שהחנוני היהודי מותח בקורת עליו.

אז גחן אלי האיש, ואמר כמגלה סוד:

„אולם היודע אתה את סיבת כל הצרות, את הגורם לכל שפיכות הדמים? הרי זה אדם אחד, שנתן לערבים להתקלס ביהודים, ללא עונש, כי על כן נתחצפו הערבים ושוב לא פחדו לתקוף אותנו. הרי זה אותו כלב שבכלבים, הקצין דוף, הממונה כעת על מחנה האסירים בג'ילאמית איל מאנסורה. אל אלהי אבותי, מי יתן ונזדמן פעם במחיצתי!“

נשאתי עיני אליו ושאלתי:

„מה היית עושה בו?“

„כליה הייתי עושה בו!“ צווח החנוני. „אילמלא הוא, שסילק את המחיצה מרחבת הכותל המערבי ביום־הכיפורים, לא היתה מרידה זו פורצת מעולם. אני תקוה, שהממשלה תעמוד סוף סוף על גודל עונו ותדונהו למיתה.“

„גם אני תקוה, שתעלהו לגרדום“, השיבותי ועמדתי ללכת. „לא, לא, אבוג'ורג' איפנדי“, התחנן החנוני. „אל נא נוסף דבר על אנשים איומים אלה. פשאה! קצינים אלה, מי ומה הם?“ והוא עשה תנועה של ביטול גמור. „רק אנשים כמוך הוכיחו את ידידותם הנאמנה ליהודים. הלא תשתה עוד בקבוק בירה?“

שתיתי ברצון. לא נמנעתי לקבל גם את הפיטרול שהעניק לי החנוני, המוכן לעשות כליה בשונאי ישראל, חנם אין כסף. כשראיתי את אבוג'ורג' בעפולה למחרת הבוקר וסחתי לו על הפגישה ביעג'ור, היה נרגז מאד, והאשימני בקבלת פיטרול ובירה במרמה. לא היה ספק בעיני, שכעס אך ורק מפני שנדדה שנתו כל אותם הלילות.

אולם סיפור־המעשה איננו מסתיים אלא לאחר שבועות

אחדים, כשיצא אבירג'ורג', בלויית קפיטן של גדוד־צבא בריטי, לטיול בבירות. בחזירתם מסוריה לנצרת, תעו שלש שעות תמימות בדרך, וכשהגיעו סוף סוף ליעג'ור, היה אבירג'ורג' לא רק זקוק לפיטרול בשביל מכוניתו, אלא גם ללגימה ראויה לשמה. הם עצרו ליד אותה החנות עצמה, בה נתכבדתי אני בנדיבות כזו. שמן ופיטרול נמזגו לתוך המכונית, ושני בקבוקי בירה הוגשו לקצינים. החנוני מיודענו חיכה בסבלנות עד שגמרו את לגימתם, והגיש לאבירג'ורג' חשבון מופרז: עשרה גרוש נוספו על המחיר הרגיל והקבוע של הפיטרול, חמשה — על מחיר השמן, ועשרים — על שני בקבוקי הבירה. חמת אבירג'ורג' בערה להשחית. הוא התרומם ממקום מושבו ליד הגה המכונית, תופף על חזהו בנוסח טרזן־בין־הקופים וצעק:

„הביטה בי, בן־אדם, אני אבירג'ורג', אני ולא אותו בריון, שהענקת לו מטובך כל כך הרבה, לכבוד שני וחברי. אותו הלילה ראית יכולת לעצמך לתת לאבירג'ורג' את כל חפצו, וכעת אתה אומר לרמותני!“

החנוני הביט אליו בחרדה.

„איפנדי, מי הוא איפוא אותו הקצין, הדומה לך כל כך?“ קצין הצבא הבריטי סיפר לי לאחר זמן, בתארו את המקרה, שפני החנוני היהודי העלוב החוירו אף הוריקו למשמע שמי הנכון.

פרק יד

לֵק ש

עם דיכוי המרד, נתחוללו שינויים רבים בהנהלת עניני המשטרה בארץ ישראל. יותר מכל ניכר הדבר בנצרת. כל תקוות הערבים נכזבו, ונוכחות חיילים בריטיים בבנינים של עולי-הרגל הרוסיים ליד באר הבתולה הקדושה הביאה את בני העיר לכלל יאוש. שוב לא היה שומע למסיתים מבין האיפינדיה. רבו מדי הערבים שמתו בכדורי הצבא, ההתגוננות האמיצה של היהודים הפתיעה אותם במאוד. נתברר להם, שאין מרידה גדולה אפשרית עוד במשך כמה שנים. מוטב היה להם איפוא לחכות עד שתעשה הממשלה משגה חדש, בקיצוץ כחות הבטחון, לאחר זמן, בדמותה, שכבר שקטה הארץ, וכשיצא שוב הצבא הבריטי, תגיע שעתם שנית.

כל זה היה בלי ספק, לרעתו של אבו-ג'ורג'. שוב לא היה לו צורך להלחם, יחידי כמעט, ברבים ועצומים ממנו; חדלו מזמות רצח וקנוניות נפשעות בכפרים; הפלחים יראו להרים ראש בפני המשטרה הכל יכולה, בעזרת הצבא הבריטי. באפס מעשה, כמעט, החל אבו-ג'ורג' שוב לשתות לשכרה, לזלזל בתפקידים המוטלים עליו, ורעה מכל המחלוקת, שנתחדשה בחייו המשפחתיים, מחלוקת ששרשיה היו נעוצים בתקופת-שרותו בחיפה. הג' בראיאנט, האיטלקיה הגאה, לא היתה מסוג הנשים המקבלות מרות בנקל.

אבו-ג'ורג' מצא את עצמו נדון למילוי תפקידים פעוטים כפיקוח על התנועה וגילוי עקבותיהם של גנבים פשוטים, דברים שיכול לעשות כל אחד מקטני סגניו. נהגים מערים אחרות נזהרו

שלא לעבור דרך נצרת, כי אב־ג'ורג' שפך עליהם את כל חמתו, על עבירה קלה כחמורה, בכל הנוגע לתקנות התנועה.

במשך החדשים ההם נפגשתי אתו בכמה הזדמנויות שונות, על פי הרוב, במסיבותיהם של קציני הצבא, שנערכו ב"קאזא נובא", הוא הפונדק לעולי־רגל, שקיימו הנזירים הפרנציסקנים בנצרת, והופתעתי למראה השינוי הכביר, שחל באיש זה. סר וזעף היה, למרות הסדר הגמור, ששרר בנפתו, וזרק מרה בכל הסרים למשמעתו. הוא שינה את טעמו אפילו כלפי מוסה, והבידואי הזקן עזבהו. ועובדא זו הפחידה את ידידיו, שידעו את קשרי הידידות הממושכה בין שני האנשים האלה, יותר מכל.

באותה התקופה עצמה נתגלה לי אב־ג'ורג' באור חדש: כהוגה דעות פוליטיות, ודואג לעתידה של הארץ, שרק יד המקרה הביאתהו לתוכה, לשרת בה ולהגן על אוכלוסייה. הדבר היה במסבת קצינים, בה נתגלגלה השיחה על חידת "הארץ המובטחת יותר מדי". כששאלו הקצינים לדעתו של אב־ג'ורג', דחה בהחלט את הדעה, שאפשר לאנגליה להסתלק מהבטחותיה ליהודים. עם זה ראה צורך למלא את דרישות הערבים להשתתפות של ממש בהנהלת עניני־הארץ. יסוד מורשון לא היה עלול לתת את הפתרון הרצוי, לדעתו, הואיל והרוב הערבי של מורשון כזה היה מדכא את המיעוט היהודי ושם לאל את מאמציו לבנות לו בית לאומי בארץ. אב־ג'ורג' לא שכח גם את דאגת הנוצרים למקומותיהם הקדושים. לכל הבעיות האלה לא ראה פתרון, אלא חלוקת הארץ — למושבת־כתר אחת ושבעה קאנטונים.

הוא ביקש להגיש לו את מפת־הארץ, והתוה בעפרון את תכנית החלוקה שלו: שלשה קנטונים לערבים, שלשה ליהודים, אחד — לדרוזים, הנוצרים והמיתואלים, ומושבת הכתר, שבחר לקרוא לה בשם צידוניה. את כל הקאנטונים יחד הציע למסור

לשלטונה הפידירלי של מועצה מחוקקת, שייבחרו לתוכה חמשה נציגים לקאנטון. בשנים הראשונות למשטר החדש, אמר לקיים את משרת הנציב העליון הבריטי, שתהיה לו זכות דעה מכרעת במועצה, אם כי לא זכות „ויטו“. כן לא התנגד להעמדת „דחליל“ בראש הממשלה הפידירלית — האמיר עבדאללה, למשל, כמלך קונסטי-טוציוני, מוגבל בזכויותיו, באופן שהסמכות האמתית תהיה בידי המועצה. את תפקידי הממשלה הפידירלית ראה בענינים חיצוניים: לקיים את שלימותם של הקאנטונים, לשמש בית-דין עליון לערעורים, לפקח על הכוחות המזוינים של המדינה, אך בשום אופן לא להתערב בענינים הפנימיים של כל קאנטון וקאנטון, ולא לקיים משטרה פידירלית. לכל קאנטון אמר לתת אבטונומיה גמורה, מחוץ לעניני מכס ויחסים עם מדינות-חוץ, באופן שיוכל לפתח את חיו הפנימיים כרצונו. הצבא הפידירלי היה מתגייס, גיוס של חובה, מבני כל הקאנטונים יחד.

בריטניה גם היא היתה רק מרויחה בסידור החדש. כי ב,צידור ניה' כלל בשבילה אבוג'ורג' את כל צרכיה הקיסריים: נמל חיפה, מוצא לצנורות-הנפט מעיראק, תחנה לאוירונים, ונקודה אסטרטגית חשובה להגנת תעלת סואץ מהתקפת אויב.

הוא הרחיק ללכת בנבאו, שגם צרפת בסוריה, לא זו בלבד, שלא היתה מתנגדת לסידור החדש בארץ-ישראל, אלא אף היא עצמה היתה נאותה לסידור כזה בחבל המנדט שלה, עם מושבה צרפתית על שפת הים, שתכלול את בירות, טריפולי ואליכסנדריה. הבטתי באיש הדובר, ופליאתי הלכה וגדלה מרגע לרגע. אבוג'ורג' בדברנים הפוליטיים! אבוג'ורג' דואג לעתידה של ארץ ישראל!...

אולם אותו הלילה, כרגיל, נתבסם האיש, ועצבות גדולה תקפתני למראה החלודה העולה על הפלדה המבריקה של חרב גיבורים.

פרק טו

„אבו־ג'ורג' מסיים את שירותו”

ארץ־ישראל טרם שקטה. האיבה הגזעית, ששקעה בפני כח מכריע מן החוץ, היתה עוממת עדיין במסתרים. אבו־ג'ורג' עשה תגלית מענינת ביותר, ברדפו אחרי חבורה מזוינת, שניסתה להחריב את הקבוצה הקטנה של צריפין: הכדורים שבידי התוקפים יצאו מבתי־החרושת הבריטיים רק לפני שנה, בעוד שהכדורים בידי הצבא הבריטי היו בני שלש שנים, ואלה שבידי המשטרה הארצישראלית—משנות המלחמה האחרונות! התגלית הזאת הוכיחה בעליל, שהמתישבים היהודים קמו עליהם אויבים חזקים הרבה יותר מן הבידואים הפראים שבארץ־ישראל ועבר־הירדן.

הוא הודיע על תגליתו למרכז המשטרה בירושלים, אך לעולם לא זכה לקבל משם תשובה בנידון זה.

שמונה ימים אחרי ההתקפה הערבית על צריפין, נמצאה גופת בידואי מת בין השיחים הסמוכים למושב, והדברים הגיעו כמעט לידי התנפלות חדשה על המתישבים העלובים. נזק עצום נגרם למושב ביריות הערבים, ואולם בדרך נס לא נפגע איש מן היהודים, אף על פי שהמתנפלים גזלו את רוב בהמותיהם.

אבו־ג'ורג' קיבל אות־כבוד, וזה ניסוחו הרשמי:

„...נתמנה לחבר האורדן המצוין ביותר של הקיסרות הבריטית,

על שירותים חשובים מאד במשטרת נצרת ועל הגנת המושבה בית־אלפא, שם הראה את אומץ לבו הרב ושכלו הטוב.”

הוא התפלא, בודאי, על סימן זה של הכרת תודה מצד השלטונות, שעשו כל אשר ביכלתם לקצץ את כנפיו. ומאלפת היתה הערתו המרה במסבת קציני הצבא באותו הערב: „דומה הדבר, שהעניקו לי אות-כבוד זה, לאחר שלא נשארו עוד כל מועמדים אחרים בין ראשי העיריות והקצינים הערבים...”

השינוי, שמצא בהנהלת הענינים בנצרת, פגע בו במיוחד בפרוס יום הצהרת באלפור אותה השנה. הוא הזהיר את השלטונות הצבאיים והאזרחיים כאחד, שעתידה להערך ברחובות נצרת הפגנה גדולה נגד הממשלה הבריטית, אולם אזהרתו נתקבלה בביטול גמור. הוגד לו, שראש עיריית נצרת אומר, כי אין לו כל ידיעות על תכנית מעין זו, וניתנה לו הבטחת שאננים, שאם יופרע הסדר, יהיה הוא הראשון לדעת זאת. השלטונות הצבאיים והאזרחיים כאחד הזהירו, שהוא רואה תמיד צל הרים כהרים, ונתנו לו יותר מרמז, שמוטב לו לעסוק בעבודתו הוא, ולהמנע ממתן עצות לגבוהים ממנו.

מובן, שהוא אחז באמצעי זהירות משלו, וכשיצא אספסוף פרוץ, רבים מהם מזוינים בנשק חם וקר, מן השוקים, בדרך לבניני הממשלה, הגיחו אבוג'ורג' ואנשיו ממקום סתרם, ופיזרו את המפגינים בנקודה האסטרטגית של מסעם. הוא הסתיר את אנשיו בתוך חצרות ובתים פרטיים, וכשהופיעו המפגינים, ציוה לתקוע בחצוצרה ופקד עליהם להתפזר. כשלא צייתו, אלא השליכו אבנים ובקבוקים, וניסו לפרוץ להם דרך בחומת-שוטריו, הכה אותם ללא רחם ופיזר אותם, בטרם הגיעה תגבורת, שלוחה מאת השלטונות האחרים.

לבו נשבר, כנראה, בגלל התפקיד הפעוט, שהוטל עליו למלא כעת, והוא חדל יותר ויותר להתענין בעבודתו, כשהוא מתעורר לפעולה, פעולה שהיתה לו לברכה, רק בשעה שיצאו הענינים מגדר יכלתם של האחרים, אלה שהשתדלו להיפטר ממנו. הוא ערך תכנית

שלימה ומושלמת להגנת המושבות היהודיות, והמציא מערכת סימנים, לאיתות יום ואיתות לילה, שבהם יכלה כל מושבה יהודית נדחת לקריא לעזרה, מדי תקוף אותה אויב. הוא לא זכה לשבחים יתרים על שירות זה — אותם לקחו אחרים לעצמם, אף על פי ששיטת האיתות שלו נתקבלה מני אז לשימוש כללי בארץ-ישראל כולה.

עם החלשת סמכותו האישית על ידי השלטונות, חדלו גם הפלחים והבידואים לפחד מפני הקצין הבריטי הקשה לרצות שבנצרת, וחידשו את מעשיהם הנפשעים במחוז. רצח אחרי רצח בוצע בריניה, בלוביה, בסאפוריה, בתל-יוסף, רציחות שהוכתרו בהמתת הסרג'נט סינגלטון בחיפה והתנפלות-הדמים על מטיילים יהודים ביעג'ור. המקרה האחרון היה המחריד ביותר, כי גם נשים וילדים הותקפו מן המארב, בשעה שחזרו מחגיגה אחת, והמרצחים ירו בהם מבין משיכות-צבר, במרחק מילין מועטות, בכביש הראשי, מחיפה העיר. מטר-היריות האכזרי לא פסק גם לאחר שרוב הקרבנות כבר נפלו ארצה.

ההתקפות על המושבות לא פסקו. במושבת תל-יוסף נרצח אכר יהודי; כעבור שלשה ימים נהרג ערבי אחד סמוך לאותו המקום; באזור נהלל הומצאו סכסוכי קרקעות אין-קצה, שאיימו תמיד בטבח חדש, אך איש לא נתפס ואיש לא נענש. בהרי הצפון פשטה כנופית פושעים גדולה וחזקה, למעלה ממאה אנשים, שקראו לעצמם בשם „חיילי המולדת“, והעמידו פנים כלוחמים את מלחמת שחרורה של הארץ מידי הכופרים. לא היה בטחון לאיש או אשה מגזע היהודים בשני הגלילים יחד, בעוד שגם הבריטים לא ניקו. תיירה אנגלית, שטיילה לתומה בסביבות נצרת, הותקפה באופן פראי על ידי בני-בליעל. דומה היה, שאין תקנה למצב. אבו-ג'ורג' עשה כל מה שהיה ביכולתו, אולם לאחר שקוצצה סמכותו, לא היתה יכולתו

מרובה ביותר. האחראים למצב הבטחון הציבורי בארץ-ישראל בשתי השנים שלאחר המרד, לא יכלו להתפאר בו, בשום אופן. מיעוט דמותו של הקצין על המקום, מתוך חששות לפגוע ברגשותיהם העדינים של רוב האוכלוסין, פעל את פעולתו הקטלנית. הקצינים עצמם ידעו, שכמה מחבריהם הטובים הוקרבו, והקאריירות שלהם נהרסו כליל, באשר הוסיפו לנקוט בשיטותיהם הבדוקות והמנוסות לשמירת השלום ותפיסת הפושעים המסוכנים שבמחוזותיהם, והם נרתעו אתורנית ונזהרו מכל מעשה, שהיה עלול להטילם לפתע אל שפת התימזה, למות ברעב עם נשיהם וילדיהם. ומי ידונם לכף חובה!

חוששני, שאני אחראי במקצת למקרה, שיסופר להלן. בשנת 1930 חמדתי לצון עם אבוג'ורג' והמפקד הצבאי בנצרת. אותו יום, האחד באפריל, יום המיועד למעשי ליצנות, נמצאתי בבית-החולים בנצרת, לשם הובאתי לשם טיפול רפואי. מחלתי לא היתה אנושה, חלילה, והייתי משתעמם באפס מעשה כל היום. רק הטלפון היה עלול להפיג את שעמומי במקצת. צלצלתי למיסיונר נונקונפורמיסטי אחד בחיפה, שהיה ידוע בחסידותו היתרה ובהטפתו לצניעות ובריחה מן הכבוד המדומה. אמרתי לו, שאני משמשו של הוד קדושתו הארכיבישוף דצ'ארלסטון, בקארולינה הצפונית, ושהוד קדושתו רוצה לבקר בבית-ספרו. בטוחני, שהמיסיונר החסוד החזה קידות והשתחויות אין מספר מעבר הטלפון השני, כי לא סיים אף משפט אחד, מבלי לשלב את „הוד קדושתו“ לתוכו. הוא הרבה להודות בדברים נוגעים עד הלב על הכבוד הגדול, שאינו כדאי לו, וביקש ש„הוד קדושתו“ יסעד פת-צהרים אתו. לעת הצהרים, כשאסף את כל יתומיו וחניכיו העלובים, כולם רחוצים למשעי, ילבושים סינרים נקיים, צלצלתי אליו שוב להודיעו, כי „הוד קדושתו“, הנגיע בשיתוק-אברים זה שמונה-עשרה שנה, נפל

למשכב, ולא יוכל לבוא לחיפה, הואיל ועליו להתקין עצמו לעולם האמת. אותו בוקר צלצלתי גם לאב־ג'ורג' ולמפקד הצבאי בבנין־הרוסים שבנצרת, והודעתי להם, שהם ואנשיהם צריכים לעמוד הכן לביקורת המפקד הכללי על הצבא במצרים, שיבוא העירה לעת הצהרים. אולם בצהרים צלצלתי אליהם שוב להודיעם, שהגינרל „מצטער מאד“, אולם יש בצבא קצינים גבוהים אפילו ממנו, ואחד מאלה בא ואמר לו: „לך לך!“ — וילך.

וידוי זה יש בו צורך וענין, הואיל והוא מבאר מה שקרה כעבור השנה — באחד לאפריל, 1931. אב־ג'ורג' היה מסב אותו יום במשרדו, מזיע על ערימה גדולה של תיקים, שנצברו על שלחנו, כשצלצל הטלפון להודיעו, שהגינרל סיר פטר סטריקלאנד, הלידי סטריקלאנד, וכמה קצינים של המטה הראשי עתידים לבוא בקרוב מחיפה לנצרת. „שוב חמד מאן דהוא לצון עמדי“, אמר אב־ג'ורג' בלבו. אולם ליתר בטחון, צלצל אל מחנה הצבא. מפקד הפלוגה היה סבור גם הוא, שאין זו אלא הלצה לכבוד האחד באפריל, והבטיח, שלא ישים אליה לב.

בשעה 10 צלצל פונדקאי גרמני נרגש ממלון „הגליל“, להודיע לאב־ג'ורג', שבאו כמה גינרלים למלון, והם דורשים, שיתיצב לפניהם תיכף ומיד. אב־ג'ורג' מילא צחוק פיו, ויעץ לפונדקאי לבקש „קרבן“ אחר להלצותיו. אחריו בא קצין ערבי נרגש, והודיע בהכנעה, שלא גנרל אחד, אלא שלשה גינרלים עומדים ומצעקים בבית־המלון ודורשים שיבוא, בלי דיחוי. אב־ג'ורג' חייך, בדעתו, שגם הערבים חוגגים את חג הליצנות של האחד באפריל, ויעץ לקצין להסתלק. כשמיחה האיש, פקעה סבלנותו של אב־ג'ורג' עד כדי התפוצצות, והלה מיהר לברות על נפשו. לא עברו שניות מספר עד שהופיע קורפורל של המשטרה, מכוסה זיעה כולו, וסיפר לו, שהגינרלים קצרה רוחם עד מאד. סוף סוף החל לחשוד, שמשאו

אינו כשורה. קפץ לתוך מכוניתו, ומיהר למלון „הגליל“, שם מצא את הגינירל סטריקלאנד, מלא חימה, הליידי סטריקלאנד מחייכת בערמה, שני בריגאדירים נפחדים ומאיור משמים של חיל־הרכב. „נראה, שאתם, קציני המשטרה, ידיכם מלאות עבודה“, נזף בו הגינירל, שסירב לשמוע את כל התנצלויותיו הנמהרות. אולם הוא נרגע סוף סוף ופתח אתו בשיחה על המצב הפוליטי. אחר כך הלכה כל החבורה ברגל ל„קאזא נובא“, כי רצו לראות את החדר, בו התגורר הגינירל לימאן פון־סאנדירס, מפקד צבאות האויב בימי המלחמה, ומתוכו ברח, לבוש פיז'אמות, בשעה שהפרשים האוסטרלים נכנסו בדהרה העירה. כל איתה השעה ביקש אבורג'ורג' ידיים להמלט, כדי להזהיר את הקצינים הצבאיים על בוא הגינירל, ולא עלתה בידו.

מן ה„קאזא נובא“ הלכו לבניני הרוסים, מקום צריפי הצבא. קודם לכניסתם עיכבה אותו הליידי סטריקלאנד בשאלות על באר הבתולה הקדושה, וכך נעשה עד מאונס למקרה העגום הבא. השוער סירב בהחלט להרשות לאורחים, שהיו לבושים אזרחית, את הכניסה לתוך הצריפים.

„אני לז רשאי להכניס תיירים“, טען השוער באחת. „הסתלקו — וחסל!“

„היודע אתה, מי אני?“ הרעים הגינירל בקולו עליו. „לא, ואני גם לא רוצה לדעת“, השיב השוער, „פקודות הן פקודות.“

„אני הגינירל סיר פטר סטריקלאנד“, צעק האורח בתמתו. „ואני — מלך פרס ומדי“, השיב האיש. „כלך לך, גם אני יודע, מהו היום הזה.“

כעת נצטרף גם הסרג'נט של פלוגת המשמר אל החבורה, ויעץ לאורחים להסתלק בהקדם האפשרי, בטרם יאחו באמצעים

של ממש כנגדם. לאשרם, הופיע ברגע זה בפתח אחד מקציני הצבא, שהכיר את סיר פטר, ורץ תיכף חזרה לאולם, שבו התכנסו מפקד הפלוגה וסגניו.

גם הללו לא האמינו לסיפורו הנרגש.

„באמת, סרג'נט-מאיור, כסבור הייתי, שהנך נבון מדי, לנסות ולהתלוצץ על חשבוני אני.“

חבל שלא נמצא אותה שעה צייר אמן בצריפי הצבא, לרשום למזכרת נצח את פגישת הקצינים הנמוכים עם הגבוהים, מסביב לדמותו המאובנת של השוער האומלל!

באותו פרק-הזמן עצמו, הוכח בגורלו של אבו-ג'ורג' עוד כשלון אחד. הוקם בית-מרגוע למעוטי אמצעים, המתרפאים בחמי טבריה, והנציב העליון, סיר ג'והן צ'אנסלור הסכים לכבד בנוכחותו את טכס הפתיחה של מוסד נאה זה. היה בדעתו לשוב לירושלים למחרת היום, ואבו-ג'ורג' ביקש לדעת את פרשת תנועותיו, כדי שיוכל לסדר משמרות בדרכים.

שרות-הלילה במשרדי הטלפון נמסר בימים ההם, מטעמי חסכון, בידי המשטרה. השוטרים, שהיו עיפים מעבודת יומם, לא הצטיינו כמובן, בעבודתם, וההתקשרות הטלפונית עם עיר אחרת היתה קשה כקריעת ים-סוף. הנקל לשער את התרגזותו של אבו-ג'ורג', לאחר שצלצל במשך חצי שעה לטבריה ולא קיבל תשובה כל שהיא. סוף סוף פקעה סבלנותו, וכששמע קול אנגלי מדבר מעבר השני של הקו, החליט לנזוף בו, בנרפה האלמוני, תיכף ומיד. „לעזאזל! מה סברת, לכל הרוחות, כי השהית אותי בלי

תשובה עד כה? מי אתה, בכור שטן?“

„סיר ג'והן צ'אנסלור, הנציב העליון“, באה התשובה המנומסת

והשקטה.

אבו-ג'ורג' התעלה ליד הטלפון. לאשרו, הבין סיר ג'והן,

ובבת־צחוק אדיבה קיבל למחרת הבוקר את דברי התנצלותו של הקצין.

לא פעם התמרמר אבו־ג'ורג' על יחס זה של המרכז, שלא ראה צורך מעולם להודיע לו על בוא אורחים חשובים לנפתו. יום אחד, כשלא עלה אפילו על דעתו, שמשוהו יוצא מן הכלל מתרחש באזורו, פתח בשיחה עם קבוצה קטנה של תיירים, ואולם רק לאחר ששוחח אתם שעה ארוכה והשיב על רוב שאלותיהם בנוגע לנצרת, נתגלה לו, שהוא מדבר אל הארכיבישוף דקאנטיבורי ולמר ג'. פיר־פונט מורגאן. תוכלו לשער את התרגשותו כשהגיעה למקום, בדרך אחרת, קבוצת־תיירים שניה, שעמדה לשוחח עם הארכיבישוף ומר מורגאן, כשהם נצבים כולם לפני באר הבתולה הקדושה, ונודע לו, ששנים מהם הם הרוזן דאתלון והנסיכה עליסה, אורחיה המלכותיים של ארץ־ישראל. אולם הערותיו החריפות בנידון זה, בטלפנו לעת ערב למרכז המשטרה בירושלים, רק הועילו לתת נשק חדש בידי דורשי רעתו, במרכז.

שוב הוטל עליו התפקיד העגום, לדכא עוד הפגנה אחת בנצרת, והפעם עלה בידי התעמלנים לראות נקם בו. המפגינים נשאו דגל חדש, עליו שולבו יחד, לתמהונו הרב, הצלב וחצי־הסהר. בהתנגשות, שהיתה בין השוטרים למפגינים, הופל הדגל והוחרם על ידי המשטרה, ואחדים מן המפגינים נחבלו קשה. האיפנדים בנצרת לא החמיצו הזדמנות נאה זו, שבאה לידם בהיסח הדעת, והרימו קול צעקה גדולה, הריצו אגרות וטלגרמות לירושלים וכתבי־פלסתר לעתונות הערבית, בהם נאשם אבו־ג'ורג' בעלבוננו של... הצלב. לא יאומן כי יסופר, כי ירושלים הטתה אוזן לקובלנות מעין אלה, אבל עובדה היא, שנערכה חקירה מקיפה, שהשפילה את כבודו בעיני נרגני נצרת, ואפילו סבלנותו האין־סופית החלה פוקעת. עוד מקרה אחד כזה, בו מילא את חובתו, אך נחל קלון תחת כבוד — וחסל סדר אבו־ג'ורג'.

חוזה לתיקון הכביש בדרך נצרת-ג'נין, העובר את עמק מגידו, ניתן לקבלן אחד, שלמען הזול העסיק רק פועלים ערביים. אותה שעה נמצאו בעפולה הרבה צעירים יהודים, שמחמת העונה המתה בחקלאות, ביקשו איוו עבודה. טבעי היה הדבר, כי בחלק הכביש, העובר את עירם, בה הם משלמים מסים, ראו את עצמם זכאים לתבוע את חלקם בעבודת התיקונים. הקבלן סירב למלא את דרישתם, והגיעו הדברים לידי התנגשות עגומה.

הקבלן הודיע לשלטונות, שלא יוכל למלא את החוזה, באם לא תנתן לפועליו הגנה מספיקה. אבו-ג'ורג', ואתו עוד קצין של המשטרה הבריטית, נשלחו לשם כך לעפולה. נתקהלה חבורה של יהודים צעירים, ואם כי ניתנה להם האזהרה החוקית להתפזר, לא זזו ממקומם, ונקטו עמדה מאיימת כלפי הפועלים הערבים. אבו-ג'ורג' ראה הכרח לעצמו ליתן לשוטריו הוראות, להשתמש באלותיהם, ואולם היהודים התגוננו בתוקף, ואחד מהם פצע את קצין המשטרה הבריטית בלסתו השמאלית. היהודים פוזרו סוף סוף, ואולם הסתדרותם בירושלים הרימה קול צעקה כזו, שהממשלה נבהלה והחלה מחפשת שער לעזאזל, והוא נמצא — בדמותו של אבו-ג'ורג'. באופן רשמי, אי-אפשר היה לטפול עליו כל אשמה, אולם בחשאי נרמז לו, שעשה משגה גדול, ולא במהרה יכופר לו.

זה מילוי חובה וזה שכרו. קצין, שעניו בראשו, מוטב לו, במקרים כאלה לקבל חום גבוה, להזמין מטה בבית-החולים הממשלתי ולהסגיר עצמו בידי אחיות רחמניות, עד יעבור זעם.

אחת הפעולות האחרונות של אבו-ג'ורג' היתה גם אחת מן המצוינות שבהן. צעיר נוצרי, סעיד סלים ווארואר, ירה בשני קרוביו, שמתו מפצעיהם, אולם הספיקו לגלות למשטרה, ברגעי גסיסתם, את שם הרוצח, שנמלט לעבר הירדן. שם מצא לו מפלט באהלי הבידואים משבט גזאוויה, תחת חסותו של השייך התקיף,

האמיר בשיר חסאן. דבר זה היה מוזר ביותר, הואיל ואין דרכם של שיכים מוסלמים לתת חסות לכופרים, ואבו־ג'ורג' לא הטיל ספק בדבר, שזכות מיוחדת זו עלתה לו לרוצח הבורח בדמים מרובים. הוא שלח את המעולה שבקציניו הערבים, תופיק איפנדי בישארה, אל האמיר, לבקש שימסור את האיש, אבל השיך סירב, והקצין חזר בידים ריקות.

ושוב נתעורר בו אבו־ג'ורג' הקדמון. הוא כינס את כל שוטריו הרוכבים, התקשר עם הקצין המפקד על הלגיון הערבי בעבר הירדן, עבר את הגבול ורכב אל מחנה האמיר. מובן, שמעשה זה היה בניגוד גמור לתקנות: משטרת ארץ־ישראל לא היתה רשאית לעבור את גבול עבר הירדן, אולם ההלכה לחוד, והמעשה — לחוד, והשלטונות בשני עברי הירדן לא הקפידו בענין זה ביותר, כשהיה צורך לרדוף אחרי אחד הפושעים. אולם הפעם דומה היה, שלא תעמוד לו תחבולה זו לאבו־ג'ורג'. האמיר התכוון להגן על אורחו בנשק, וגם הקצין מנצרת, גם חבירו בלגיון הערבי, היססו להקים עליהם את כל שבט גזאוויה. בינתיים שיגר השיך שליחים מיוחדים לרב־ת־עמון, והאמיר עבדאללה, מושל עבר־הירדן, דרש במפגיע, שהמשטרה הארצישראלית תסתלק מארצו. דבר זה נעשה, אולם הלגיון הערבי חדר בעת ובעונה אחת עם זה למחנהו של השיך, תפס את הרוצח, ומסרו בידי אבו־ג'ורג', שכבר נמצא מעבר לנהר. שוב נמצא קצין משטרת נצרת אשם בעבירה על התקנות, אף על פי שתפס רוצח אכזרי ומסרו בידי החוק. לכל קובלנותיו של אבו־ג'ורג' על המחלקה האזרחית, שנתנה לסעיד סלים ווארואר רשיון לשאת נשק, מבלי לברר לעצמה את טיב הנשק — רובה אבטומטי של לואיס, שהוא מסוכן לא פחות ממכונת־ירייה — לא הושם לב, כלל ועיקר. הוא נאלץ איפוא להגיע לידי מסקנה, שהכל יכולים לעבור על האות הכתובה בתקנות, הכל — מלבד קציני המשטרה!

לא ארכו הימים עד שהגיע הקץ ההכרחי.

אשמה כבדה טפלו עליו אויביו. כל יודעיו ומכיריו מילאו צחוק פיהם לשמע אותה העלילה. אולם הפעם נגדשה הסאה, כנראה. במשך שעה קלה הבליג על חמת־רוחו, בתתו לחוקריו לענותו בשאלותיהם המשפילות, אולם פתאום נתעוררה בו הגאווה האירית, מורשת דורות בדמו, והתפטרוּתו נזרקה, בסערת מחאה נמרצה, בפני האינקויזיטורים.

אבו־ג'ורג', ללא סמכות וללא תפארת המדים של איש כערכו, החל את חייו מחדש, כשהוא מטופל באשה ושלשה ילדים. הוא החל אותם מתוך הרגשת אושר, שכמוה לא ידע זה משנים, בן־חורין, הרואה יכולת לעצמו לקרוא למעניו ורודפיו בשמם הנכון. הוצעה לו משרה בתורת מנהל בשירות של ניירן להעברת דואר ונוסעים בדרך המדבר, ובעליצות נוער יצא לדמשק, להחל במילוי תפקידו החדש. עם משרתו החדשה בא רגש של סיפוק וקורת־רוח, שהשיב את השלום לביתו. ג'ורג', נער יפה־תואר, רוזאלי אחותו, שפניה ועיניה העידו על מוצאה האירי, והילדא, בת־הזקונים, זכו ושפרו עליהם חיי־משפחה בנעימים, שכמותם לא ראו מעולם. לא ארכו הימים באוירת־אושר זו, אוירה של עבודה פוריה ושלות־הנפש, ונמס מלבו של בראיאנט הקרח, שנצבר במשך שנות־מרירות ארוכות, ובלב שמח הודה לאל, שפטרו מענשו של שירות בממשלת פלשתינא (א"י).

פרק טז ימים במדבר

הארגון החדש, בו מצא את עצמו בראיאנט (כי חסל סדר אבו־ג'ורג', קצין משטרת ארץ־ישראל) עובד במרץ מחודש, הוא אחד ממפעלי־המסחר הרומאנטיים ביותר של המאה הנוכחית. האחים ניירן, שני חיילים אוסטראליים לשעבר, פתחו שירות של מכוניות, בשנים הראשונות שלאחר המלחמה, לקשר את חיפה שבארץ־ישראל עם בירות שבסוריה, פירצה רצינית זו במסילות־הברזל של המזרח הקרוב, והצליחו מאד. אולם עד לשנת 1923, נתרבה מספר המכוניות הציבוריות בשתי הארצות במידה כזו, שהאחים ניירן לא ראו עוד יכולת לעמוד בהתחרות, ונתברר, שעליהם למצוא שדה חדש לפעולתם.

די להעיף עין על המפה, לראות, שאם כי לא רב המרחק בין ים התיכון לבגדאד, הרי כל הרוצה לנסוע מעיראק לאירופה, לא יכול להגיע לשם במישרין, אלא סחור סחור: היה עליו לנסוע דרומה, לבצרה, ומשם באניה, דרך עדן, ים סוף ותעלת סואץ, בטרם הגיע אפילו לחוף ים התיכון. דבר בעתו היה איפוא הרעיון, ליסד שירות אבטובוסים בדרך המדבר, שיקשר את דמשק עם בגדאד. בהגשמת תכנית כזו, אפשר היה לחסוך שבועיים מתקופת הנסיעה הרגילה, ולהיפטר מכל ביעותיו של מעבר ים־סוף.

בהתאם לכך, הוטל ב־1923 על אידוארד ל'אוויל, אחד הנהגים של האחים ניירן, לחקור דרך זו, לאחר שהחברה קיבלה על עצמה

להעביר חבורה של נוסעים דרך המדבר לבגדאד. החבורה כללה את פאלמר, הקונסול הבריטי בדמשק, קפיטן אחד בשם מק-קאלום ומספר גבירות, שאחת מהן נישאה לאחר זמן למאק-קאלום. שלש מכוניות יצאו לדרך, אולדסמוביל, לאנצ'א' ובואיק', שניהגו, לפי הסדר האמור לעיל, בידי ערבי בשם שיבאב, תורכי בשם מרעוף, וכושי אחד. בתורת מורה-דרך, לקחו בידואי זקן, שכל ימי חייו עברו עליו בשיירות של מדבר סוריה, חג' בארסאן שמו, ול'אויל — בראשם. הנסיעה ארכה שלשה ימים, ונורמאן ניירן ראה בתכנית זו את התחליף היחידי לשירות חיפה-בירות, שהתחרות הפרועה של הנהגים הערבים שללה ממנו כל אפשרות להמשיכו.

עד אותו הזמן קשה היה לעבור בדרכי המדבר בלא עזרתו של איזה ארגון גדול. ארוכות מדי ומסוכנות מדי היו דרכים אלה בעיני נהגים מן החוץ, ואף לא רבו הנוסעים, שהסכימו להזדקק לרחמי הנהג הארעי חסר-האחריות. ל'אויל הודיע לחברה, שהדרך, אף אם קשה היא, ניתנת למעבר, וניירן שיגר אותו שוב עם עוד שני נהגים בריטיים, אש „לבן-השלג“, מבריסטול, וניילור, שיצא להם מאז מוניטין בדרכי המדבר, לשם חקירה נוספת.

לאחר הנסיעה הרביעית, מסרו סוללי הנתיבה החדשה במדבר דין-וחשבון נלהב כל כך על האפשרויות הנפלאות של התכנית הנועה, וכה מלאה התלהבות היתה תמיכתם של הפקידים הבריטיים שבעיראק בתכנית, עד שנורמאן ניירן עצמו יצא למסע-חקירה, ובתוצאות מסע זה החליט לפתוח בשירות של קבע. קרוב לעשר שנים היה זה מפעל בריטי טהור, עם אדמיניסטרציה בריטית, ואף נהגי המכוניות בריטים היו. השירות נתנסה בכל מיני נסיונות: יריות מן המארב, התנפלויות של ליסטים בידואים, התקפות חבורות מזוינות בימי המלחמה הממושכה בין הצרפתים לדרוזים — כל זה נוסף על הסכנות הרגילות של מסע-מדבר, כסערות-חול, חוסר מים, חוסר

מחסה, ובוץ עמוק בימות־הגשמים, שאמנם אינם מרובים. אולם על אף כל אלה הובילה חברת־חלוצים זו את נוסעיה ואת הדואר שלה, בבטחון ואמונה, בדיוק נמרץ, ללא כשלון כל שהוא.

למפעל זה נצטרף בראיאנט כעת, ובו עבד למעלה משנה. במשך השנים עבר השירות כמה וכמה דרגות של התפתחות. בראש ובראשונה, ציידה החברה את עצמה בצי של מכונות, קאדילאק, שעמדו במבחן הקשה להפליא: אחת המכונות האלה, בת אחת־עשרה שנה כעת, משמשת עדיין לנסיעות מסביב לבארות רוטבא, תחנת המכונות באמצע המדבר. כעת השירות מצטיין באומניבוסיס מפוארים, ובהם כל הנוחיות, מחלקה ראשונה ומחלקה שניה, מותרות, שלאוויל ונוסעיו הראשונים אף לא העיזו לחלום עליהם. בית־מרגוע נאה נבנה בבארות רוטבא, מצויד בכל הנוחיות החדישות, והרי הוא מתנוסס לתפארה בתוך השממה שמסביב.

בנורמאן ניירן, אדם שידע לעורר ולעודד את כל הטוב והיפה שבעובדיו, מצא בראיאנט ׀ שהיה חסר לו כל ימי שירותו בממשלת ארץ־ישראל: נותן־עבודה, שידע להעריך את עבודתו ולהכיר תודה על נאמנותו של איש־חיל רב־פעלים. תחת פיקודו של ניירן, בתוך עבודה מענינת, מתוך החלטה גמורה לשים קץ לחיי הוללות עם כל ארחי־פרחי, המשלמים רעה תחת טובה, בדומה לחיים שחי בתקופתו האחרונה בארץ־ישראל, שב ורפא לאני' החולה של בראיאנט. כפי שסיפר לי בזמן האחרון, היה נורמאן ניירן „מסוגל, רגע אחד, לבעוט ברגלו באחוריק, וברגע השני — לתת בלבך את הרגש, שראוי הוא לקבל לירה שלימה בשכר בעיטה זו, והרי אבו־ג'זרג' לשעבר לא נמנה על מעריצי־גיבורים מימיו.

כה רב היה השינוי, שהתחולל בנפשו של בראיאנט, עד שנמנע מכל השתתפות במסיבות מפוקפקות, ובעין צינית היה מסתכל בבני מעמדו לשעבר, מדי בואם לדמשק, מי בדרך חזירתו לאנגליה,

שש אל גיל להיפטר משירות ממושך ומשעמם במזרח הקרוב, ומי במסיימים את ימי חופשתם במולדת ומבקשים שעשועים אחרונים לנפשם בטרם ישובו אל מכתבתם ואל שיגרתם. את שני הסוגים יחד היה רואה בקאבאריטים של דמשק, מבזבזים את ממונם על *dames de Consommation*, קונים יין-שמפניא וכל משקה יקר אחר ברשימה המוגשת לפניהם, מתוך התאמצות לזכות בחסדי הנערה היפהפיה, ושוכחים, שגברת-לבם, כביכול, אינה מעלה אפילו בדעתה להקדיש את שעות-הלילה המאוחרות לחברתם הפרטית והמיוחדת, אלא תפקידה הוא לשדלם, להרבות בקניית משקאות ולהגדיל על ידי כך את דמי הקומיסיון שלה. לאחר שנתבסם האורח הטיפש כדיבעי, היתה היפהפיה נעלמת, ואתה גז החלום של פולחן אפרודיטי.

בראיאנט ראה אלה יום יום, שבוע שבוע, והבין כמה טיפש היה אף הוא עצמו במשך כה הרבה שנים. עם זה ידע להעלות על שפתיו בת-צחוק סלחנית, הן לעובר-האורח ה"מרומה" והן ליפהפיה ה"רמאית".

ההצלחה האירה לו פנים במשרתו החדשה. פניו האדמונים, העליזים, היו הראשונים לקדם פני נוסע מאובק ועיף מלהט דרך המדבר, האחרונים לברך את הפקיד החוזר אל שיגרתו אי שם במפעל מסחרי בבגדאד, או בעינות הנפט בפרס, ויצאו לו מוניטין בין כולם. ובכל אלה שמר על פכחונו הגמור, לאשרה של משפחתו כולה, שמצאה בו שוב בעל נאמן ואב מסור.

ואולם לא לעולם חסד אלים, ובשלהי שנת 1932 חל שינוי גדול בשירות של ניירן. כמעט כל פקידיו הבריטיים עזבוהו, ובתוכם הוטל גם על בראיאנט למצוא לו עבודה חדשה. לאשרו הוצעה לו משרה תיכף לכן. חברת הנפט העיראקית התחילה את פעלה הענקי להזרמת הנפט מעיראק דרך המדבר אל נמלו בים התיכון, והיתה עבודה בשביל כל אירופאי, שידע לדבר ערבית,

לעבוד במרץ ולפקח על פועלים.

בראיאנט נתמנה למין אבטיון ראשי, ותפקידו המיוחד היה להשגיח על קבלני-האספקה הערבים, שימציאו את המזונות בזמנם, בכמות הראויה ובאיכות הרצויה. חברת הנפט העיראקית לא היתה קמצינית לגבי הפועלים, שעסקו בהנחת הצנורות, בדעתה, שהעבודה הטובה ביותר אינה נעשית אלא בידי אנשים, השבעים רצון בהחלט מתנאי השירות, ועל כן עשתה את כל אשר ביכלתה, כדי לתת לעובדיה כולם, למן המהנדסים הראשיים ועד אחרוני הסבלים, את כל הנוחיות, שהן בגדר האפשרי בתנאי המקום והאקלים. בראיאנט ניצל את כל אמצעי התנועה, הקדמונים והחדשים: האוירון, המכונית, הסוס, החמור והגמל, לרבות רגליו הגדולות והרחבות, השקיע את כל מרצו הכביר בעבודה, וזכה להערכה מלאה של כל אחד, באזור הנתון להשגחתו.

מקירקוק, מקום שם מתחיל הנפט לזרום, ועד חדיתא, מקום שם המסילה מסתעפת לשתיים, בנקודה הנמצאת מהלך תשעה קילומטרים, לערך, מנהר פרת, עבד עם חבורות פועליו. בחדיתא מסילה אחת פונה צפונה לטריפולי, השניה — דרומה-מערבה, לחיפה. בראיאנט בילה את רובי עתותיו בין קירקוק לתחנה ט. 1, מהלך 62 קילומטרים, לערך, מחדיתא, במסילה הצפונית ותחנה ה. 1, אותו המרחק, בערך, דרומה. הפועלים היו בני ארצות ואומות שונות, וייתכן, שערב-רב כזה עוד לא נודמן יחד בכל מפעל אחר שבעולם. היו כאן הרבה אמריקאים, בני טיכסאס, בעיקר, אנשים אשר העדיף בראיאנט על בני ארצו הוא, שמצא במדבר. אכן היו פועלים מעולים גם בין הבריטים, אולם ברובם הגדול היו הללו מוכנים להקריב את כל האידיאלים של חבירות ונאמנות, כדי להבטיח את שלומם הם. סבור היה בראיאנט, שגמר את חוק לימודיו בטבע האנושי, אולם ראה הכרח לעצמו להודות, שהשכלתו לא נשלמה עד שבא

לעבור עם מניחי הצנורות במדבר.

המדבר משך את בראיאנט בחבלי קסם, שכן הוא מציית בהכנעה לאיש-המלחמה האמתי, היודע לצוות עליו. אין כאיש-המדבר בעל-הנסיון, יודע לצוד עופות-הבר במקומות הידועים רק לו, למצוא מקורות מים, אף אם יש לכבשם בסערת מלחמה, לגלות מתחת לאדמה הצחיחה שרשים בכמות מספיקה לכלכלתו, אשר נותרו מימות-הגשמים. בראיאנט ידע, שיכול לשלוט במדבר הזה כאחד מבני רואוואלה, או שאר שבטים. הוא למד לאהוב את זריחות השמש המפוארות, את שקיעותיה המלכותיות, עם נגהות-הזהב הטובים לירח-המדבר, ובעת ובעונה אחת עם זה, להזהר מסופות-החול הקטלניות ומהתקפות לא פחות קטלניות של שבטים שואפי-קרבות.

משרתו רבת-האחריות הטילה עליו עבודת-פרך. היה עליו לעבור מרחקים רבים, כדי למלא מפעם לפעם את צרכיהם של הפועלים מניחי הצנורות; לא קלה ביותר היתה גם זהשגחה על הקבלנים הערבים הרמאים. תמיד ריחפה לעיניו הסכנה של התנפלויות ליסטים, גנבים וסופות חול, שלא להזכיר את זהרפתקאות הרגילות יותר של דליקות ושטפונות. אך כל אלה קיבל עליו באהבה. בדרך נס ניצל בראיאנט ממות, כשהיה נוסע יום אחד במכונית-סאלון גדולה מתחנה לתחנה עם אחד הקומיסארים של חברת הנפט העיראקית, סאמפסון שמו. הם יצאו מבאידג'י, לבקר חבורה של פועלים ליד קירקוק, והודי אחד נהג במכונית. לאחר שטבעו כמעט, בשעה שהועברה המכונית לרפסודת, המהלכת בנהר תידקל, הפיעם הנהג ההודי במהירות מטורפת במסילה הזרועה במרחק מילין צנורות, מחכים לקבורתם על ידי חבורות הפועלים. לאחר קפיצה נואשת אחת, בה הפכה המכונית את פניה בכיוון המקום, שבאו משם, התחלקה שוב, עד שהוטלה סוף סוף על צדה

האחד, כששני אופניה מוסיפים לעשות סיבובים מטורפים באויר. בראיאנט נמצא בפנה אחת של גג־המכונית וסאמפסון — בפינה השניה, בעוד שהנהג היה מוטל, כנראה, נטול הכרה, מתחת לסיפון. סאמפסון שיבר חלון ויצא מן המכונית בקושי, כשהוא צועק: „בשם אלהים, בן־אדם, מהר לצאת, בטרם תאחו אש במכונית!“

בראיאנט עשה את כל אשר לאל ידו, אבל שתי הדלתות שלמעלה מראשו, סירבו להיפתח.

„נסה את החלון, בן־אדם“ צעק סאמפסון, מוכה בלהות. בראיאנט אזור את כל כחותיו, אבל לאחר מאמצים גדולים רק נלחץ בתוך מסגרת החלון, ללא יכולת לחוץ עוד כמלוא נימא. נדמה לו, שהוא מרגיש בלשונות האש, שמלחכות כבר את קרסוליו, והוא נלחם כארי, כשכל גופו מכוסה זיעה, בעוד שסאמפסון מושך בכל כח בראשו ובכתפיו.

ופתאום שבה רוח הנהג המתעלף אליו, והוא נמלט בעד החלון הסמוך אליו. הוא בא תיכף לעזרת סאמפסון, ושניהם יחד עמלו להוציא את בראיאנט, אבל לשוא. לבסוף נצנץ רעיון גאוני במוחם; עמדו שניהם יחד על כתפיו של בראיאנט והדפו אותו חזרה לתוך המכונית. רק אז עלה בידיהם, בכחות מאוחדים, לפתוח דלת אחת, ולהוציאו החוצה, כל עוד נפשו בו. מכאן עוד היה עליהם ללכת בתהו לא דרך, מרחק שלשים קילומטר, עד לתחנה הקרובה ביותר.

דאגה רבה ויתרה גרמו למנהלי העבודה במדבר האשורים האומללים, גזע עתיק זה, שהיה לצנינים בעיני המוסלימים העיראקים, וערכו בו טבח איום בפרק־הזמן המדובר. האשורים מלאו מרורות גם על הבריטים, והאשימו אותם בבגידה מחפירה,

לנוכח ההתקפה הפראית של הערבים עליהם. דומה היה הדבר, שיש יסוד מספיק לשנאה, אשר הגו האשורים לבריטניה. הם שרתו באמונה בצבאותינו, הן בכיבוש חלקים חשובים של הממלכה העותמנית לשעבר, והן בדיכוי המרידות של הערבים, בימים הראשונים למנדט שלנו על עיראק, ומובן מאליו שעוררו בזה את חמת האוכלוסין המוסלימים עליהם. האשורים סיפרו על הרבה הבטחות, שניתנו להם על ידי מדינאים בריטיים, ושאלו מתוך יאוש מר, אם כעת, לאחר שאין להפיק מהם תועלת עוד, הופקרו לשרירות לבם של מרצחים. הם חיכו בסבלנות, אבל בחוסר-אמון, כשנתן להם אחד המהנדסים הבריטים איזו הבטחה „על דברת-כבודו האנגלית“. הרבה דברות-כבוד השמיעו באזניהם פוליטיקאים, שהיו זקוקים לעזרתם, וכעת שילמו מחיר יקר באמונתם התמימה לאנשי המערב. קשה להשיב משהו על טענה זו, ביחוד לאחר שנזכור כמה הבטחות אחרות שלנו בחלק-עולם זה: הבטחות לערבים, שנלחמו תחת פיקודו של לורננס, הסותרות כל מה שהובטח ליהודים בהצהרת באלפור, זו סותרת שוב את הבטחת הגנירל מק-מאהון לערבים, וכולי וכולי, עד שזכתה ארץ-ישראל לתארה הנוכחי: „הארץ המובטחת יותר מדי“. אכן הופעה זו הלכה ונשנתה גם במקומות אחרים. זכור עוד יחסו הפושר של חבר הלאומים ליון חבירתו, לאחר כיבוש אנאטוליה; איש מן המוסלימים לא רומה ביציאת הכחות של מעצמות-הברית מקושטא, ולא בטראגדי-קומדיה של צ'אנאק. זכורה עוד האדישות כלפי עלי מלך חג'אז, כשבא הכובש הוהאבי בשערי ארצו. לא לחנם אמר אחד האשורים לבראיאנט:

„אנשי מלחמה היינו מראשית הימים, מאז מלכו אבותינו הגדולים בבבל ובנינוה, אולם אין אנו יכולים להבין, מדוע אתם, הפרנקים, לאחר שכבשתם איזו ארץ, נמנעים להצהיר ביושר-לבב,

שלכם היא זהרשות בידכם לעשות בה כל רצונכם, אלא מעמידים פנים, כאילו לא כובשים אתם, אלא באתם אך ורק להיטיב לתושבי הארץ, ולבסוף אתם מצדיקים את מעשיכם הנפשעים ביותר, כגון בגידתכם בעמי, המוצא להורג, במליצות על תפקיד נאצל, כביכול, שאתם ממלאים."

פאדרי מוס, הכומר של מסילת-הצנורות, היה ידידו הקרוב ביותר של בראיאנט, בתקופה הזאת, זהרבה לעשות לשם הרפואה השלימה של ה"אני" החולה של ידידו. מששב אליו רגש כבודו העצמי, הגיע בראיאנט שוב למעלת אדם בריא בגופו ורוחו, אותה מעלה אנושית, שהיה מגיע אליה אילו חי את חייו במסיבות יותר רגילות.

ס י ו ם

בדמשק, העיר העתיקה ביותר שבעולם, על גבול מדבר ושדה זרוע, עירם של סט. פאולוס וצלח-אדיין, יש בית-קפה, והוא שיין לאברג'ורג', הוא בראיאנט, איש דרכי המדבר וצנורות הנפט.

מוזרה היא מסעדה זו, המתקראה בשם „לא רוזארי“ ומוזרים עוד יותר הם לקוחותיה. כאן מזדמנים אנשים מכל אומה ולשון, מאירופה הצפונית ומארצות הברית, העוברים את העיר הקדומה בדרכם אל העבודה, ומן העבודה, בפרס, על גדות הים הכספי, ואפילו בטורקיסטאן, או שבאו לבקש שעשועים לנפשם העיפה מאיזו תחנת-שאיבה נדחת במדבר. דנים, צרפתים, גרמנים, שוידים, רוסים, אירים, פולנים, איסלנדים ואנגלים, מדברים כולם בלשון האחת, שהם שומעים כולם, לשון-ערב.

רוב לקוחותיו הם סגני-קצינים של לגיון הזרים והצבא הקולוניאלי הצרפתי, אנשי-חיל עזי-נפש, כמהו עצמו. רק פעם אחת נפלה מחלוקת בינו לבין השלטונות הצבאיים הצרפתים, וזה היה, כשבא אליו לגיונר אנגלי, סיפר לו, שהשלים את מועד שירותו, ולוה מאתו קצת כסף, שהבטיח לשלם לעתיד לבוא. ימים אחדים לאחר פרידתו של הלגיונר, נקרא בראיאנט פתאום אל הגנירל הצרפתי ונחקר ארוכות בנוגע לכסף. הוא סיפר דברים כהויתם, ואז נודע לו, שהלגיונר האנגלי לא השלים את מועד שירותו, אלא ברח מן הלגיון. הוא נתפס והלשין על בעל-המסעדה הבריטי, כי הוא שהמציא לו את הכסף הדרוש לבריחתו. למולו הטוב של בראיאנט, נתן הגנירל אמון בדבריו הוא, ובזה חוסל העניין.

בפגישתי אתו שאלתיו, מה היה המחזה המבדח ביותר, שראה בימי חייו. הוא פרץ בצחוק, והשיב:

„אינני יודע, אם מותר לחזור על זה, דוף, אולם הריהו לפניך. נצטויתי פעם ללוות שלש מן הבתולות הזקנות והחשובות שלנו לרובע בתי-הבושת ביפו. אתה מכיר אותן. אלה היו גברת כך-וכך, גברת כך-וכך, וגברת כף-המבשלים,“ והוא נקב בשמות שלש גבירות, שבכל הון דעלמא לא אגלה אותם עולמית.

„אתה מכיר אותן: מרבנות להתעסק בזכיות נשים, חבירות בכל אגודה לשמירת המוסר שבעולם. הן תופסות איזו גערה אומללה, שנכשלה פעם בחייה, וממרים את חייה בהשתדלותן היתרה,“ להחזירה למוטב,“ וסופה לשרת בבתיהן, או בבתי חבירותיהן, שלא על מנת לקבל פרס. בתולות ירקרקות, חמוצות, מכשפות בלות.

„נמאסו הן עלי, וביחוד עיפה נפשי משאלותיהן. ריחמתי את הנשים העלובות, הכלואות באותם הבתים, שנאלצו להשיב לנשי-חסדן אלה, כביכול, על שאלותיהן המעליבות. החלותי להבין, למה היה צורך לשלוח אתן קצין-משטרה, ללוותן.

„סוף סוף הגענו למעין טרקלין באחד הבתים האלה. בזמן ההוא נמצאו בנמל יפו כמה אניות-מלחמה בריטיות. בטרקלין נמצאו עקרת הבית, שלש הבתולות החסודות ואני. פתאום נפתחה הדלת, ושני מלחים, מבוסמים במקצת, נתגלגלו לתוך החדר. שלש הבתולות נסתמרו, ונתנו בשני המלחים את עיניהן הזועמות, כששפתיהן נחרזות ונחיריהן נצבטות.

„שני המלחים מצדם, הביטו אל שלש הבתולות בתמיה ופליאה. אחד מהם גירד את ראשו ושוב הביט בשלישיה.

„הפלא ופלא,“ אמר בטוב-לב, תיפת רוחי, אם יודע אני, כיצד אתן השלוש, מתפרנסות במקצוע זה. בוא, אלפריד, מוטב שנחזור לאניה!“

חיוך רחב התפשט על פניו של בראיאנט.

„סבורני, שהן התרגזו יותר על העלבון, שנגרם לקסס-חינון האישי, מאשר על הטעות, שטעו המלחים, בחשבם אותן ליצאניות בזויות.“

יום אחד ביקשני לטעום מן ה„ביפסטיקים“ המשובחים שלו. „טעם, חביבי, ומצאת, שאין דמיון בינם לבין מה שמגישים לך בארץ-ישראל. אין זה קרבן עולה, ולא מטבח דמים, אלא, ביפסטיק' כהלכתו.“

כך יושב לו אברג'ורג' בדמשק, אולם יום בהיר אחד שוב ישוב הביתה. חלום חלומותיו הוא לפתוח פונדק לעוברי-דרכים אי שם ליד ברידפורט, שבדורסיט, ולבלות שם שארית ימיו. תקוותו לשלוח את ג'ורג' בנו לווליק', לאמנו בגדוד הקלעים. רוזאלי היפה, שעיניה עיני תכלת וכל שרטוטי פניה מעידים על מוצאה האירי, אך תגיע לשנות-בגרות, ודאי תמצא לה איש כלבבה ותתחתן, בעוד שהילדא ודאי תסייע עוד במשך שנים רבות בידי אביה ואמה. „מא סלאמי, יא אברג'ורג', ואללה ישמרך מכל רע.“

50 שנה ללימודי חוויה.

50 מכון אבשלום

מכון לידיעת הארץ ע"ש חיים אבשלום.

המכון הראשון ללימודי ארץ ישראל

מכון אבשלום, שנוסד בשנת 1952, מציע בשנת הלימודים תשס"ג – שנת הלימודים ה-50 שלו – מגוון מגמות וקורסים בתחום לימודי ארץ ישראל, מסדרות קצרות של הרצאות ועד ל"מגמה הכללית" מסגרת לימודית בת שלוש שנים.

אם נזפי ארץ-ישראל
קזסמים לך,
אם הנך אזהב לסייר
בין יערות זהרים,
אם זכורים לך לטוב
מסעות במדבר,
אם אתרים קדומים
מעוררים בך ענין,
זאם אתרי ראשונים
מדברים אליך
הצטרף לבית מכון אבשלום !

לייחודם של הלימודים במכון:

- תכניות לימוד עשירות ומגוונות.
- מיטב המרצים והחוקרים.
- אווירה נעימה ומשפחתית.
- קהל מתעניין ואיכותי.
- סיורים רבים ומגוונים; מחנות לימוד (קמפוסים) יחודיים.
- מגוון פעילויות לתלמידי המכון ולבני משפחותיהם.

לקבלת אלון מידע – טלפונים: 03-6990735, 03-6994924.

"ספרי איכות"

סדרה חדשה בהוצאת אריאל

"ראוי למלוא השבח על היוזמה הנהדרת"

(אהוד בן עזר, "הארץ", 9 במאי 2000)

הסדרה כוללת ספרים בנושא ארץ-ישראל, הרואים אור מחדש. רובם ספרי איכות חשובים, שאזלו מזה זמן רב. הספרים מופיעים בעיצוב חדשני, בתוספת הקדמה ואיורים.

רשימת הספרים שראו אור עד עתה:

תייר אמריקאי בארץ
מתוך: מארק טווין / מסע תענוגות
לארץ הקודש

1. טוביה אשכנזי / הבדווים בישראל

2. ד. טהון / הקפנו את ים המלח ברגל

3. רבקה אלפר / המתנחלים בהר

4. מארק טווין / מסע תענוגות לארץ הקודש

5. מרים דרי / בת ירושלים הקטנה

6. דן כהט / ירושלים, אוסף מקורות

יוסף קלזנר

7. ישו הנוצרי ותקופתו (א), הרקע היסטורי,

המדיני והרוחני דתי להתפתחות הנצרות

8. ישו הנוצרי (ב), זמנו חייו ותורתו

9. מישו עד פאולוס כרך א'

10. מישו עד פאולוס כרך ב'

11. סלמה לגרלף / ירושלים

12. לודביג א. פרנקל / ירושלימה

13. י. ריכלין / תולדות שכונת מאה שערים

14. עארק אל-עארק / תולדות באר שבע ושבטיה;
שבטי הבדואים במחוז באר שבע (שני ספרים בכרך אחד)

15. נתנאל לורק / מלחמת ישראל מלחמת הערבים ביהודים מאז 1920

16. חברים מספרים על ג'ימי

17. נתן שור / תולדות צפת

18. ש. וייס / אתרים קדושים בארץ-ישראל

19. י. אהרונז' / זכרונות זואולוג עברי

20. יונת ואלכסנדר סנד / אדמה ללא צל

21. מ. איש שלום / קברי אבות

22. אברהם שליט / המשטר הרומי

בארץ-ישראל

23. זוטא וסוקניק / מדריך לירושלים

וסביבתה, 1920

24. זאב משל / דרום סיני

25. עם אלנבי בכיבוש הארץ

26. שירת רחל

27. ש. טולקובסקי / תולדות יפו

28. ע. הדני / משמר הירדן, מושבת

הספר שנפלה

29. רות קרק / תולדות ההתיישבות

החלוצית בנגב

30. ד. דוק / אביר הגליל

הכותל המערבי

מתוך: זוטא וסוקניק / מדריך לירושלים
וסביבתה, 1920

"אריאל" – כתב עת לידיעת הארץ

"אריאל" הוא כתב העת הוותיק ביותר לידיעת הארץ, היוצא במשך 23 שנים ברציפות. מרבית החוברות (מהן במתכונת של ספר) מוקדשות לנושא מרכזי והן משמשות מעין מדריך שלם וייחודי לאתרים המתוארים. המאמרים, הכתובים ברובם על-ידי חוקרים מן השורה הראשונה, מוגשים בלשון בהירה, ובאופן השווה לכל נפש, והם מלווים באיורים ובתצלומים רבים. החוברות מהוות כלי עזר ראשון במעלה לתלמידים במוסדות להשכלה גבוהה, בחוגים לידיעת הארץ ולכל העוסקים בלימוד ארץ-ישראל ועברה.

חוברות שראו אור עד עתה

* מבחר מאמרים בידיעת הארץ (מס' 1-11)	* ירושלים הבנויה (מס' 43)
* דרך היסורים (מס' 9)	* ירושלים – אתרים וסיורים (מס' 46)
* עדות ומיעוטים בעיר העתיקה (מס' 12)	* תור הזהב של ספרות הנוסעים (מס' 47)
* בנתיב עולי הרגל לארץ הקודש (מס' 13-14)	* תל אביב ואתריה (מס' 48-49)
* יפו ואתריה (מס' 15)	* רמת הגולן (מס' 50-51)
* ירושלים הבלתי ידועה (מס' 16-17)	* בתי כנסת בגליל ובגולן (מס' 52)
* קיסריה ואתריה (מס' 18)	* טבריה ואתריה (מס' 53-54)
* נצרת ואתריה (מס' 19)	* ירושלים, העיר העתיקה (מס' 57-58)
* הר תבור וסביבתו (מס' 20)	* עין כרם (מס' 61)
* ירושלים ואתריה (מס' 21-23)	* ערי הנבטים בנגב (מס' 62-63)
* עכו ואתריה (מס' 24-25)	* הר הבית ואתריו (מס' 64-65)
* החקלאות המסורתית בא"י (מס' 34)	* צילומי א"י הראשונים (מס' 66-67)
* ערי א"י בתקופה הצלבנית (מס' 35-36)	* ירושלים וארץ-ישראל (מס' 68-70)
* חיפה ואתריה (מס' 37-39)	* 120 שנה לנחלת שבעה (מס' 71)
* כנסיית הקבר בירושלים (מס' 42-42א)	* עמק החולה וסביבתו (מס' 75-76)
	* מטוב ירושלים (מס' 77)

* "ההר אשר מקדם לעיר" (מס' 123-122)	*	באר שבע ואתריה (מס' 80-79)	*
* עצי ארץ-ישראל (מס' 125-124)	*	לטייל בגליל (מס' 82-81)	*
* הגולן (מס' 127-126)	*	תולדות ירושלים (מס' 84-83)	*
* בית לחם אפרתה (מס' 129-128)	*	מדריך לאתרים נוצריים בישראל (מס' 87-85)	*
* קונרד שיק, למען ירושלים (מס' 131-130)	*	אדם, טבע ונוף בישראל (מס' 88)	*
* ירדן, מבחר מאמרים (מס' 132)	*	מנחה לירושלים (מס' 91-90)	*
* ארץ-ישראל, מבחר מאמרים (מס' 134-133)	*	אומנים ועושי נפלאות בגליל (מס' 97)	*
* הכנרת וסביבתה (מס' 136-135)	*	ספר העליה לרגל לארץ-ישראל (מס' 99-98)	*
* כנסיות, עדות ומסדרים נוצריים (מס' 138-137)	*	חוברת המאה של אריאל (מס' 101-100)	*
* הכנרת וסביבתה במסורת הנוצרית (מס' 139)	*	חוברת המאה של אריאל, חלק ב' (מס' 103-102)	*
* הגיאוגרפיה, פנים רבות לה (מס' 141-140)	*	הקרב על ירושלים במלחמת העצמאות (מס' 104)	*
* הדרוזים בישראל ומקומותיהם הקדושים (מס' 142)	*	מאמרים ומחקרים בידיעת הארץ (מס' 106-105)	*
* ארץ של ימים רחוקים (מס' 144-143)	*	ירדן ואתריה (מס' 108-107)	*
* מירושלים לחברון (מס' 146-145)	*	צפורי וסביבתה (מס' 109)	*
* ליקוטי ארץ-ישראל (מס' 148-147)	*	אתרים ומקומות בירדן חלק ב' (מס' 111-110)	*
* הר כרכום לאור התגליות החדשות (מס' 149)	*	שבע מונוגרפיות בנושא ארץ- ישראל (מס' 113-112)	*
* עם הפנים אל הנגב (מס' 151-150)	*	ירושלים בתפארתה (מס' 115-114)	*
* עם הפנים אל הנגב חלק ב' (מס' 153-152)	*	א"י במפת מידבא (מס' 116)	*
* הגליל העליון המזרחי ורמת כורזים (מס' 154)	*	דת ופולחן וקברי קדושים מוסלמים (מס' 118-117)	*
* נצרות ונוצרים בארץ-ישראל (מס' 156-155)	*	חוברת ה-120 של אריאל (מס' 120-119)	*
		מאה שנות ציונות (מס' 121)	*

"אביר הגליל" הוא אחד הספרים היותר מרתקים והפחות ידועים שנכתבו על הגליל וצפון הארץ בתקופת המנדט הבריטי. במרכז הספר עומדת דמותו האגדתית והמיסתורית של קצין המשטרה הבריטי רב המעללים אדווין ג. בריאנט, שפעל בגליל ובצפון הארץ מראשית שנות העשרים ועד לתחילת שנות השלושים. א. בריאנט, שכונה "אבו ג'ורג'" בפי הערבים, הפליא למלא את תפקידו ועורר את הערצת הכל. כמפקד הבריטי הראשון של כלא עכו, הוא השליט במקום לראשונה סדר מופתי, ואף ניצל את האסירים ככוח עבודה מועיל לעבודות ציבוריות. תוך זמן קצר נתמנה גם למפקד משטרת נפת עכו, שהשתרעה על כל הגליל המערבי עד לגבול עם לבנון. בריאנט השתלט על האזור ששרץ כנופיות של מבריחים ושוודדים והשיב את הבטחון לאזור. בשנת 1928 מונה למפקד משטרת נפת נצרת, שנחשב לאזור קשה ועוין במיוחד. בריאנט השליט סדר באזור ובין השאר מילא תפקיד חשוב בהגנת הישובים היהודיים נגד הפורעים הערביים. הוא אינו חוסך שבטו מהכנופיות ומהאוכלוסיה הערבית הפרועה והעוינת באותם ימים, ומעלה על נס את חריצותם ואומץ ליבם של אנשי הישובים העבריים. לפנינו מסמך נדיר מאדם אוביקטיבי, המביע את אהדתו והתפעלותו מהמפעל הציוני ואומר דברים כדורבנות על הצד שכנגד, שעשה הכל כדי לעמוד בדרכו. הספר איננו נעדר, על כן, היבטים אקטואליים, והוצאתו המחודשת, היא ללא ספק דבר בעתו.

הוצאת ספרים אריאל, ירושלים
מכון אבשלום לידיעת הארץ, תל אביב